

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

בעניין: **מדינת ישראל**
באמצעות פרקליטות מחוז ירושלים (פלילי) **המאשימה**

נגד

1. **פלונית**
ע"י ב"כ עו"ד גיל דחוח

2. **פלוני**
ע"י ב"כ עו"ד יאיר נהוראי **הנאשמים**

נוכחים: ב"כ המאשימה עו"ד דן בהט
הנאשמת וב"כ עו"ד גיל דחוח
הנאשם וב"כ עו"ד נהוראי

הכרעת דין

כתב האישום

1. ביום 7.2.08, התקשר למשטרה שכנם של הנאשמים, - - - (הושמט) - - - ודיווח על כך שבנם של הנאשמים, די - - - (הושמט) - - - הסובל מפיגור שכלי ברמה בינונית, נמצא זה מספר שעות בחצר דירתם של הנאשמים, כשהוא לבוש בגדים קצרים שאינם מתאימים ליום חורפי, בעוד הנאשמת מונעת ממנו להיכנס הביתה, מונעת ממנו מזון ושתייה, והילד צועק ומתחנן על נפשו.

שוטרים ועובדי רווחה שהגיעו למקום, הוציאו את די מהבית והעבירוהו לפנימייה. בעקבות אירוע זה, פתחה המשטרה בחקירה, שהובילה להגשת כתב האישום שלפניי. כפי שיפורט בהמשך, כתב האישום מייחס לנאשמים, בני זוג: ב', ילידת 1954, ומי יליד 1949, עבירות של התעללות בקטין ועבירות של תקיפה בנסיבות מחמירות. למי מיוחסות גם עבירות של הפרת חובת דיווח.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

2. לנאשמים 12 ילדים. - - - (הושמט) - - -

ד', המתגוררת בארצות הברית, לא נחקרה. ה', המתגוררת בישראל, סירבה לשתף פעולה, מ' אף הוא נמנע ממסירת מידע למשטרה, ואף מר' לא שתפה פעולה. כתב האישום אינו מזכיר, אפוא, ילדים אלה, כולם בגירים, למעט אזכור של מנהגי אבלות שנהגה הנאשמת כלפי מ', לאחר שחדל לשמור מצוות. גם ה', בת הזקונים, קטינה - - - (הושמט) - - -, לא שתפה פעולה עם חוקר הילדים, וגרסתה לא הובאה בפני בית המשפט בשל כך. אולם, מעדויות אחדים מן הילדים עלתה תמונה לפיה אף היא הייתה קרבן למעשי תקיפה והזנחה, והמאשימה כללה את ההתנהלות כלפיה בכתב האישום.

3. כתב האישום מייחס לנאשמת התעללות בילדיה, שהתמשכה על פני שנים רבות, כמפורט להלן:

ביחס למ': במשך שנים, במספר רב מאוד של מקרים, במועדים שאינם ידועים למאשימה, נהגה הנאשמת להכות את מ', בין היתר באמצעות חגורה או מקל. במקרה מסוים, שאירע לאחר הולדת ה', הכתה הנאשמת את מ' בפניה בעזרת מערוך, וגרמה לה לחבלה באפה. הנאשמת נהגה להעיר את מ' בבוקר על ידי שפיכת מים עליה. במקרה מסוים גזרה את שערה כעונש. המעשים נמשכו עד שנת 1999 או בסמוך לה.

ביחס לר': במשך שנים, במספר רב מאוד של מקרים, ובמועדים שאינם ידועים למאשימה, נהגה הנאשמת להכותה, בין היתר באמצעות חגורה או מקל. במקרה מסוים הכתה אותה בעזרת מערוך. במקרה אחר הטיחה הנאשמת את ראשה של ר' לעבר שיש במטבח וגרמה לחבלה בפניה. במקרה נוסף גזרה את שערה כעונש. המעשים נמשכו עד שנת 1998 או בסמוך לכך.

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

פ 152/08

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

תאריך: 19/07/2009

ביחס ליש': במשך שנים, ובעשרות מקרים לפחות, במועדים שאינם ידועים למאשימה ואשר נמשכו עד לשנת 2005 או בסמוך לה, נהגה הנאשמת להכותו, בין היתר באמצעות מקל, חגורה, מערוך, או כבל חשמל. כשאחר לשוב הביתה, נעלה הנאשמת את דלת הבית והוא נאלץ לישון מחוצה לו. במקרה אחר כיבתה גפרור על חזהו. לעיתים העירה אותו הנאשמת על ידי שפיכת מים עליו. בשנת 2006 או תחילת 2007, כאשר חזר לחופשת שבת מפנימיה בה למד, קיבלה הנאשמת את פניו בקריאה "ימח שמו הגוי הזה", ובאותו יום, על מנת שלא ישחק כדורגל, שפכה אקונומיקה על תיקו, שהכיל את בגדי הספורט ואת כפפות השוער שלו.

ביחס ליי': במשך שנים ובעשרות מקרים לפחות, במועדים שאינם ידועים למאשימה ואשר נמשכו עד לשנת 2005 או בסמוך לה, נהגה הנאשמת להכותו, בין היתר באמצעות מערוך או כבל חשמל. כאשר אחר לשוב הביתה נעלה הנאשמת את דלת הבית והוא נאלץ לישון מחוצה לו. לעיתים העירה אותו על ידי שפיכת מים עליו. בשנת 1999 או בסמוך לכך, כאשר לא רצה לאכול דבר מה שהגישה לו, דרכה הנאשמת על ידיו ועל רגליו עד שבכה.

ביחס לד': במשך שנים במספר רב מאוד של מקרים ועד ליום 7.2.08, נהגה הנאשמת להכותו, בין היתר באמצעות מקל, חגורה או כבל חשמל. במקרה מסוים קשרה אותו בידי וברגליו והשאירה אותו קשור כך, במשך זמן רב.

בלילה שבין 6.2.08 ל-7.2.08, נעלה הנאשמת את ד' בחדרו, כיון שאמר כי הוא רוצה ללכת לבית הספר למחרת היום. הנאשמת אף החביאה אחת מנעליו, כדי שלא יוכל לנעול נעליים וללכת לבית הספר. במשך שעות לא פתחה הנאשמת את דלת החדר, גם לאחר שד' צעק וביקש לצאת וללכת לשירותים. בתאריך 7.2.08 נעלה הנאשמת את ד' בחצר דירת מגוריהם, כשהוא לבוש בגדים קצרים, מנעה ממנו אוכל ושתייה במשך שעות רבות, וכל זאת כאשר הוא צועק ומבקש ממנה להכניסו הביתה ולתת לו מזון.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

ביחס לה': באירועים שונים, אשר מועדיהם אינם ידועים למאשימה, היכתה אותה הנאשמת. בנוסף, הנאשמת הזניחה אותה והילדה נאלצה לאכול חלק מארוחותיה אצל שכנים וחברים. לעיתים נעלה אותה הנאשמת ולא אפשרה לה לצאת מביתה.

בנוסף למעשים המפורטים לעיל, במהלך השנים שקדמו להגשת כתב אישום נהגה הנאשמת תעניות דיבור רבות וממושכות, במהלכן לא דיברה עם ילדיה תקופות ארוכות. הנאשמת נהגה לכסות את גופה ואת פניה, וחלק מילדיה לא ראו את פניה במשך שנים. ביחס לר' ולמ' נהגה הנאשמת מנהגי אבלות, כולל ביצוע קריעה בבגדיה, לאחר שלדעתה הפסיקו לשמור מצוות. לאחר מכן לא התייחסה אליהם תקופה ארוכה.

4. אשר לנאשם, מפרט כתב האישום כך:

במהלך חלק מן האירועים המפורטים לעיל, והמתייחסים לילדים מ', יש' וד', הכה גם הנאשם את ילדיו, לעיתים בעזרת חגורה או מקל. בחלק נוסף של המקרים, סייע הנאשם לנאשמת להכות את הילדים, בכך שעזר לה לתפוס את הילדים שניסו לברוח מפניה.

במהלך התקופה האמורה, ידע הנאשם על האלימות הרבה שנקטה הנאשמת כלפי ילדיה, ועל כך שהיא נועלת מי מהם מחוץ לבית לילות שלמים. הנאשם ביקש מהנאשמת מספר פעמים שלא להכות את הילדים בצורה כה חמורה, אולם היא לא חדלה והנאשם ידע ולא עשה דבר נוסף על מנת שהנאשמת תחדל ממעשיה.

5. בכתב האישום, מפרטת המאשימה התנהגות מינית חריגה של חלק מילדי המשפחה. על פי הנטען, המצוקה הנפשית הרבה שנגרמה לילדים בשל התנהגותם של

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

הנאשמים, באה על ביטוייה בסדרה של מעשים חריגים, בעלי אופי מיני, שביצעו בינם לבין עצמם.

6. סיכומו של דבר, מייחסת המאשימה לנאשמת מעשי התעללות גופנית ונפשית בילדיה הקטינים, ומעשי תקיפה רבים. מיוחסות לה שלוש עבירות של התעללות בקטין (סעיף 368 לחוק העונשין, תשל"ז-1977), ועשרים וחמש עבירות של תקיפה בנסיבות מחמירות (סעיף 382(ב)(2) לחוק הנ"ל).

לנאשם מייחסת המאשימה עשרה מקרי תקיפה (סעיף 382(ב)(2) לחוק העונשין), ושלוש עבירות של התעללות בקטין (סעיף 368 לחוק העונשין), בכך שגרם במחדלו להתעללות הנאשמת בילדיו הקטינים, בהיותו אחראי עליהם. כמו כן מיוחסות לו שלוש עבירות של הפרת חובת דיווח לפקיד סעד או למשטרה על העבירות שעברה הנאשמת ביחס לילדיהם הקטינים (סעיף 368ד(ג) לחוק העונשין).

יריעת המחלוקת

7. במענה לאישום, טענה הנאשמת כי כל המעשים המיוחסים לה עד 1998 התיישנו, וכי היא כופרת בעובדותיו של כתב האישום. בנוסף, ביקשה להוסיף את הפרטים הבאים:

בכל הנוגע לד', היא לא הכתה אותו ולא בצעה דבר מן המיוחס לה בקשר אליו. לטענתה, משנולד ד', הוא אובחן כסובל משיתוק מוחין. הרופאים לא עזרו לה ולכן התחילה לומר תהילים. משראתה כי חל שיפור במצבו, הלכה ונעשתה אדוקה יותר בדתה. הנאשמת היא מטפלת אלטרנטיבית, האכילה את ילדיה במזון בריא, ומנעה מהם ממתקים, סוכר לבן וקמח, שגרמו להם להיפראקטיביות ולהתנהגות פרועה. ד'

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

פ 152/08

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

תאריך: 19/07/2009

היה מאבד שליטה בצרכיו כאשר היה אוכל דברים אלה. הוא נהג להתפרע ולשבור חפצים בבית כשאביו היה בחו"ל. היא מעולם לא קשרה את ילדיה. יתרה מזאת, ד' חזק ממנה ולא הייתה מסוגלת לקושרו.

אשר לאירועי הלילה שבין ה- 6.2.08 ל- 7.2.08, ולאירועי היום שלמחרת, הנאשמת לא רצתה לאפשר לד' להגיע למסיבה בבית הספר כי ידעה שיהיו שם ממתקים, המזיקים לבריאותו. לכן החביאה אחת מנעליו. מאחר שד' סובל מנזלת אמרה לו לצאת לשמש, וזאת לאחר שאכל ועשה את צרכיו בשירותים. היא לא נעלה את ד' בחצר, ולדלת בחצר אין כלל מפתח. הנאשמת הכינה לד' בגדים ארוכים, אולם הוא אוהב בגדים קצרים ומזיע הרבה. היא לא מנעה ממנו מזון. מאחר שד' צעק בחצר התקשרו השכנים למשטרה והילד הוצא מן הבית. על כך מבכה הנאשמת עד היום.

עוד טענה הנאשמת כי מעולם לא הכתה את ה', לא הזניחה אותה ולא פגעה בה בשום צורה. היא לא נעלה מפניה את הדלת ולא מנעה ממנה לצאת. ה' הייתה נוהגת לעיתים לאכול אצל חברותיה משום שלא רצתה לאכול לבד, לאחר שאחיה הגדולים עזבו את הבית. ה' היא בבת עינה של הנאשמת.

הנאשמת הודתה כי אכן נהגה תעניות דיבור, אולם הייתה משוחחת עם ילדיה בשפת הסימנים או בתכתובת. עם הבנות הייתה משוחחת שעות ארוכות והן ידעו שהן יכולות לפנות אליה. משכך הם פני הדברים, אין בנטען כלפיה בהקשר זה כל עבירה פלילית.

לטענת הנאשמת, הנאשם לא הכה את ילדיו ולא סייע לה להכותם, והיא עצמה לא הכתה אותם.

בכל הנוגע למעשים המיניים, טענת הנאשמת היא, כי הניסיון לקשור את המעשים המיניים שביצעו ילדיה ללא ידיעתה למצוקה הנפשית שהיא כביכול גרמה להם הינה

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

רחוקה ולא הגיונית. הילדים הסתירו מאימם מעשים אלה, וידעו היטב כי היא תכעס מאוד אם יגלו לה. בנוסף, הכחישה הנאשמת את עצם קיומם של המעשים המיניים בין הילדים. הנאשמת אף טענה, כי יש למחוק אותו סעיף בכתב האישום הקושר בין ההתעללות המיוחסת לה לבין ההתנהגות המינית החריגה, מטעמים של הגנה מן הצדק.

לבסוף טענה, כי כל ילדיה, פרט ליש', שמצבו הנפשי קשה, לא התלוננו נגדה. הילדים נחקרו תחת אזהרה ולחץ. חלק מהם הושם במעצר ועל האחרים איימו שיעצרו. לחץ זה גרם להם לומר דברים שאינם אמת.

8. הנאשם טען אף הוא טענת התיישנות, למעט המעשים המיוחסים לו ביחס ליש' ולד'. בנוסף טען, כי היה על המאשימה לייחס עבירה של אי דיווח גם לילדיו הבגירים, ולפיכך הוא מופלה לרעה. ועוד טען, כי אם היה שותף לעבירות יחד עם אשתו, אין לייחס לו עבירה של אי דיווח, שהרי לא ייתכן שחלה עליו חובת דיווח על עצמו.

בכל הקשור להתנהלות הנאשמת, טענת הנאשם הייתה כי לא ידע ולא תיאר לעצמו שזה מצב הדברים. הנאשם הכחיש כל התעללות בילדיו.

9. במענה לטענת ההתיישנות, הבהירה המאשימה כי בכל הנוגע לילדים א' וח', אין מיוחסת לנאשמים כל עבירה, מן הטעם שהעבירות כלפיהם אכן התיישנו. עם זאת, עדותם חשובה כדי להראות דפוס התנהגות קבוע וכדי להתמודד עם טענה צפויה של עלילה. המאשימה הודיעה כי כל דבר שקרה עשר שנים ויותר בטרם נפתחה החקירה, לא תתבקש הרשעה ביחס אליו, ומאחר שגם לגבי מ' ור' התיישנו חלק מן הדברים, הרי שכל מעשה שלא ניתן יהיה למקם בזמן, צריך יהיה לזכות ממנו. בכל הנוגע לטענה הכרוכה באישום בגין אי דיווח, המיוחס לנאשם, הבהירה המאשימה כי היא רואה את הנאשמת דומיננטית יותר מבחינת חלקה במעשים הפליליים ובעיקר בפעולות

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

הפיזיות. הנאשם מואשם בהקשר זה במחדל, בשל כך שידע ולא דיווח. ובאשר להתנהגות המינית, הבהיר ב"כ המאשימה כי המאשימה אינה טוענת בכתב האישום למודעות של הנאשמים, אם כי יכול להיות שכך יתברר במהלך שמיעת הראיות. הטענה היא כי המצוקות הנפשיות הקשות מהן סבלו הילדים הובילו למעשים אלה, ואת הסעיף כמות שהוא תוכל המאשימה להוכיח. ב"כ המאשימה הוסיף ואמר כי ככל שתעמוד המאשימה בנטל ההוכחה והנאשמים יורשעו במיוחס להם, תהיה לכך רלבנטיות לעניין הנזקים שנגרמו לילדי המשפחה.

לנוכח תשובת הנאשמים, העידו ילדי המשפחה א', ח', מ', ר', י', יש' וד'. כמו כן העידו עדים נוספים, כמו השכנים. הכל, על מנת להוכיח את עצם קיום מעשי התקיפה וההתעללות, אשר כעולה מן האמור לעיל, הנאשמים כפרו בהם.

10. לקראת סוף פרשת התביעה, בישיבה מיום 11.11.08, כאשר כל שנותר הוא להעיד את ד' ואת החוקר המיוחד לפי חוק הליכי חקירה והעדה (התאמה לאנשים עם מוגבלות שכלית או נפשית), תשס"ו-2005 (להלן: חוק הליכי חקירה), פנתה ב"כ הנאשמת דאז, עו"ד אורנה סבן, ובקשה כי אורה על עריכת בדיקה פסיכיאטרית של הנאשמת. לדבריה: "כשקיבלתי את התיק חשבתי שמי שמסתובב בצורה הזו יש לו בעיה נפשית. אחרי שדיברתי איתה הבנתי שיכול להיות בהחלט שאני טועה. אבל היו כמה דברים במהלך ניהול התיק שהגעתי למסקנה שאולי אני חושבת שהיא כשירה לגמרי לעמוד לדין אבל אולי אני לא איש מקצוע, אני לא פסיכיאטר" (עמ' 604 לפרוטוקול).

מאחר שסברתי כי מוטב לברר לעומק את הסוגיה של מצבה הנפשי של הנאשמת, גם אם הבקשה לכך באה בשלב מאוחר של המשפט, וגם אם לא נטענה כל טענה בקשר לכך, לא במענה לאישום ולא במהלך שמיעת פרשת התביעה, הוריתי על עריכת בדיקה פסיכיאטרית כמבוקש. יצוין, כי זו הייתה גם עמדת המאשימה, כפי שראוי היה.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

11. ביני לביני, בישיבה שלאחר מכן, ביום 29.12.08, בקשה ב"כ הנאשמת להשתחרר מן הייצוג, שכן משפחת הנאשמת העדיפה שהמשך ייצוגה ייעשה בידי עו"ד דחוח. קיבלתי את הבקשה ובלבד שלא ייגרמו בשל כך עיכובים מיותרים בניהול המשפט. עם חילופי הסנגורים, הפכה סוגיית מצבה הנפשי של הנאשמת לסוגיה המרכזית בפרשת ההגנה. עו"ד דחוח הודיע (עמ' 796), כי פרשת ההגנה תתמקד מעתה ואילך בנושא הכשירות של הנאשמת, וכי לא יובאו על ידו עדי הגנה נוספים, מלבד הפסיכיאטר מטעמו, שחיווה דעתו על הנאשמת. הדברים יובאו בהרחבה בפרק שנועד לכך, אולם נכון להקדים ולומר, כי על פי הנטען, הולדת ד', הסובל, כאמור, מפיגור שכלי ברמה בינונית, היוותה קו שבר, אשר ממנו ואילך התפתחה אצל הנאשמת מחלת נפש מן הסוג של הפרעה דלזיונאלית. יובהר, כי ההגנה לא חלקה על יכולתה של הנאשמת להבחין בין טוב לרע. טענת ההגנה הינה, שבשל מחלת הנפש ממנה סובלת הנאשמת, אין היא כשירה לעמוד לדין שכן אין ביכולתה לסייע סיוע אפקטיבי לסגור. עוד נטען, כי מחלת נפש זו גרמה לנאשמת לחוסר יכולת להימנע מן המעשים המיוחסים לה כלפי ילדיה. ברגעים אלה נמצאה הנאשמת בסיטואציה פסיכוטית. יצוין, כי הטענות הנוגעות למצבה הנפשי של הנאשמת לא באו להחליף את קו ההגנה המקורי, של כפירה בעובדות כתב האישום. כלומר, למרות הטענה של חוסר יכולת להימנע ממעשים מסוימים, נותרה הכפירה בעצם המעשים. עו"ד דחוח הסביר גישה זו בכך, שהעדר תקשורת בינו לבין הנאשמת אינו מאפשר לו לברר עימה את עמדתה ביחס לעובדות המפורטות בכתב האישום, וביחס למהלך חקירתה ולראיות שבאו בפני בית המשפט. העדר התקשורת נעוץ, כך על פי הטענה, במחלת הנפש ממנה סובלת הנאשמת.

12. מן האמור לעיל עולה, כי על מנת לברר את הטענות הנוגעות למצבה הנפשי של הנאשמת, יש להעמיד את התשתית העובדתית שהוצגה בבית המשפט, ולהסיק ממנה את המסקנות העובדתיות המתבקשות. רק על רקע הממצאים העובדתיים, ניתן יהיה להבין ולבחון את טענת ההגנה המתייחסת למצב הנפשי של הנאשמת. כמו כן, מאחר

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

שעמדת הנאשם היא כפירה במיחוס לו, המלווה בטענה של חוסר ידיעה בכל הנוגע למעשי אשתו, מתחייב ממילא בירור התשתית העובדתית.

הפרק הבא יעסוק, אם כן, בפירוט הראיות ובמסקנות הנובעות מהן. במסגרת פרק זה יתחייב דיון בסוגיית ההתיישנות, בסוגיית קבילות אמרתו של ד' במשטרה על פי הוראות חוק הליכי חקירה, ובמשמעות שיש לייחס, אם בכלל, להתנהגות המינית של החריגה של מי מילדי המשפחה. בפרק אחר תיבחן הטענה הנוגעת למצבה הנפשי של הנאשמת, הן בהיבט של הכשירות לעמוד לדין והן בהיבט של מידת היכולת להימנע מן המעשים המיוחסים לה, או חלקם. ולבסוף ייבחנו ההיבטים המשפטיים השונים המחייבים ליבון: האם עולים המעשים שהוכחו כדי התעללות, ומידת אחריותו של הנאשם למעשיה של הנאשמת.

התשתית העובדתית

13. א' - - - (הושמט) - - - , וח' - - - (הושמט) - - - . עדויותיהם מתייחסות למעשים שהתיישנו, ואין חולק על כך. מלכתחילה, כך נראה, הובאו א' וח' לעדות, על מנת שעדויותיהם תשמשנה חיזוק לעדויות יתר ילדי המשפחה, במובן של שלילת האפשרות של עלילה. עדים אלה, שעזבו את הבית לפני שנים רבות, אינם מנהלים עוד אורח חיים דתי. המרחק בינם לבין מי מילדי המשפחה הצעירים יותר, הן מבחינת אורח החיים והן מבחינת הגיל הוא כה רב, עד כי אין להעלות על הדעת שכולם גם יחד עשו אגודה אחת, כדי להעליל עלילות על הוריהם. אולם, לנוכח קו ההגנה שהתפתח בשלב מאוחר במשפט, ולפיו מחלת נפש שלקתה בה הנאשמת לאחר ובעקבות הולדת ד', הפכה את התנהגותה, או לפחות את חלקה, לבלתי נשלטת, קיבלה עדותם של שניים אלה משנה חשיבות. זאת משום שהעדים הללו מעידים על אירועים שהתרחשו הרבה לפני הולדת ד'. להיבט זה של עדויותיהם של השניים חשוב ואתייחס, לכשאדרש לסוגיית מצבה הנפשי של הנאשמת. בכל הנוגע לרלבנטיות של העדויות לשם קביעת ממצאי עובדה,

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

ייאמר כבר עתה, כי אני סבורה, כי משכפרו הנאשמים בעצם מעשי התקיפה וההתעללות המיוחסים להם, רשאית הייתה המאשימה להביא עדים אלה לעדות, הגם שעדותם מוסבת על מעשים שהתיישנו, על מנת שעדויותיהם תשמנה חיזוק לעדויות יתר ילדי המשפחה.

- - - (הושמט) - - -

14.

1. עדויות הילדים: התנהגות הנאשמת

עדותו של א':

15. א' פתח את עדותו בדברים נוגעים ללב. הוא סיפר כי שיתף פעולה במשטרה מרצונו החופשי, אולם המעמד בבית המשפט, כשהוא עומד ומעיד מול הוריו, אותם הוא מכבד, מטיל עליו עול מצפוני ורגשי כבד, עד כי חשש שהנטל יהיה כבד מנשוא (עמ' 23). א' סיפר, כי אמר במשטרה שהוא מרגיש שאימו אוהבת אותו, וכי אהבה זו התבטאה בחיבוקים ובנשיקות עד גיל מאוד מאוחר. גם בסיום עדותו הקשה אמר כי למרות הקשיים, הנאשמים נותרו אבא ואימא שלו. הוא הביע חשש שאימו, אותה הוא רואה כאישה מבוגרת וחולה, תיפגע. א' הדגיש כי אינו שונא את הוריו, וכי מה שיש בליבו הוא הרבה כאב (עמ' 94). הסנגורים לא העמידו את עדותו של א' במחלוקת. ב"כ הנאשמת טען, כי יש להתעלם ממנה משום שכל מה שהעיד עליו התיישן ואינו יכול, על כן, לשמש חיזוק לראיות אחרות. לטענה זו התייחסתי לעיל. ב"כ הנאשם התייחס לגופה של העדות והסכים שא' העיד אמת. כפי שנראה להלן, אין זה מפתיע, שכן ב"כ הנאשם מצא בעדותו של א' חיזוק לטענתו, שהנאשם לא היה מעורב, או כמעט לא היה מעורב, בנעשה בבית, ולרוב לא ידע על המתרחש. ואכן, התרשמתי מא' כאדם נבון מאוד, מתון בדבריו, שאינו מבקש להרע. אין בליבי ספק כי העיד אמת לאמיתה.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

א' העיד, כי התגורר בבית עד שנת 1995, שאז נישא לראשונה. עם זאת, כבר במהלך השנים שקדמו לנישואיו הראשונים, החל משנת 1992, היה יוצא ובא, משום שלמד בישיבות והתגורר בפנימיות. את התנהלות הבית הגדיר כ"אוסף של חריגים" (עמ' 25). כך, לדוגמא, העיד, כי בהיותו בכיתה ח', היה טיול גדול שהוא ציפה לו במשך חודשים. יום לפני הטיול קנה לעצמו דברי מאכל לקראת הטיול. למחרת היום התעורר מוקדם, בהתלהבות, ואז גילה שהנאשמת העלימה את המפתח על מנת שלא יוכל לצאת מן הבית וממילא לצאת לטיול. הוא לא היה מוכן לכך מן הבחינה הנפשית, בכה וצרח, אולם בשלב מסוים הבין שהמלחמה אבודה. לאחר מכן שמע את הסיפורים על הטיול מחבריו, ואכל את הלב. התסכול היה כה רב, שעד היום (למעלה מעשרים שנה לאחר מעשה), זכורה לו החוויה באופן מוחשי. העונש של מניעת טיולים היה עונש מקובל בבית, וככלל, "בבית הייתה שגרה של עונשים, זו הייתה השגרה הקבועה" (עמ' 26). 95% מהעונשים הוטלו על מעשים הקשורים באי סידור הבית, או כאלה הקשורים בפולחן הדתי. כך, למשל, אם א' לא אמר דברי תורה, בשבת שלאחריה הענישה הנאשמת בכך שנמנעה מהכנת אוכל לשבת, והסתפקה בתבשיל של דוחן או משהו דומה. תדירות העונשים הייתה רבה, התחושה הכללית הייתה "שתמיד הלכת עם מצפון שאני ילד רע, שאני חוטא, ואני תמיד זוכר שאתה נמצא באיזה סיטואציה כזו של עונש. אז אם שבוע אחד אתה יוצא מהסיטואציה הזו, אז אח שלך נמצא בסיטואציה הזו, והשגרה הזו כל הזמן קיימת" (עמ' 27). א' סיפר כיצד בערב ראש השנה, כשהיה כבן 9, פרץ בבכי, וביקש שאלוהים יסלח לו על כל החטאים, על כל מה שהוא עושה לאימא. הוא זוכר את הרגש המייסר הזה, שהוא אדם רע. הרגש הזה ליווה אותו גם אחרי שעזב את הבית, עד שהצליח להשתחרר ממנו (עמ' 48).

א' העיד, כי לאימו הייתה השפעה מאגית על הילדים. הם פחדו ממנה, והיו חסרי יכולת להתמודד עימה. לימים, סיפר לו ח' על תחושה אפוקליפטית שליוותה אותו בהיותו ילד, שאם לא יעשו מה שאימא אומרת, יקרה משהו נורא. האחיזה באימא

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

פ 152/08

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

תאריך: 19/07/2009

היא אחיזה מאגית, המלווה גם את מי שכבר יצא מן הבית, וגם לו עצמו עדיין קשה עם זה (עמ' 74).

העונשים שבחרה הנאשמת היו עונשים רגשיים, כמו למשל המניעה הפתאומית והבלתי מתפשרת של הטיול, אבל גם עונשים פיזיים. בכל הנוגע לענישה הפיזית, א' העיד כי סבל כילד מהתקפי ברונכיטי חמורים, או התקפי אסטמה, ואף פעם לא אובחן בצורה מקצועית. הנאשמת החליטה כי התקפים אלה הם תגובה אלרגית למוצרים לא בריאים, והנהיגה אורח חיים טבעוני בבית. א' קיבל ממתקים, שהיה מנוע מהם בביתו, מחברים בבית הספר, ובכל פעם שסבל מהתקף, היה זה סימן מבחינתה שהוא אכל מאכלים בלתי בריאים, ועל כן עילה לענישה. לנאשמת היה שעון טיימר קפיצי, והיא נהגה לקצוב זמן לעונש על פיו. בכל פעם שהשעון היה מצלצל, היא הייתה מרביצה לו באמצעות כפכף עץ עבה. המכות הללו גרמו לחבלות, והוא אף זוכר שהיה לו דימום באחת הפעמים. מאז, כך העיד, אינו מסוגל להשתמש בטיימר. חוץ מהכפכף, היה לנאשמת "מגוון כלי עץ, או כלי מטבח, או מטקה, שהייתה קודמת להם 'החבר שלי'. זה היה תלוי במטבח והילדים היו יודעים שזה החבר שלה ומי ש... חוטף בזה. לפעמים זה היה נשבר, אז בא חבר חדש" (עמ' 32). א' העיד כי ראה גם את אחיו ואחיותיו סופגים מכות, וגם כלפיהם הופעל הטיימר. כשעזב את הבית בשנות התשעים המכות פסקו, אולם ייתכן שלאחר מכן התחדשו, על כך לא יוכל להעיד עדות אישית. לדבריו, כשחזר לאחר שהות ארוכה בחו"ל, לאחר גירושיו מאשתו הראשונה (בשנת 2002), שמע מאחיו תלונות על מכות "ברמה של סטירות לחי, צעקות, היסטריה, בית שמריח רע והרהיטים שבורים ואין אוכל, ודברים כאלו, בית לא מתפקד ברמה הזאת שזה כן ראיתי, כי בהתחלה כשחזרתי לארץ עוד הייתי מגיע לשבתות, עד נקודה מסוימת שלא הייתי מסוגל יותר לבוא לשבתות כי הרגשתי שזה עושה לי רע, שזה מביא אותי אחורה כל הזמן ולא נותן לי להבריא, אבל אלימות פיזית קשה כמו שתיארתי לא ראיתי, שוב פעם, הייתי בבית מאז שחזרתי ב- 93 (? צ"ל 2002), הייתי בבית כארבע פעמים, מאז ועד היום" (עמ' 39).

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

הפעם האחרונה שהוכה הייתה בגיל 12. א' העיד כי עשה מעשה שהרגיז את הוריו, ואביו רץ אחריו סביב שולחן האוכל. א' התמלא בושה, שהוא מתנהג "כמו איזה כלב מופרז", שבורח. רגש הבושה הזה הביא לרגש של כעס, שנתן לו אומץ לעצור. הוא זוכר את עצמו דופק על השולחן ומנופף באצבעו ואומר לאביו שלא יעז לגעת בו עוד. אביו נעלב מאוד, ואימו ראתה ושמעה את זה, ומאז לא הרימו עליו יד (עמ' 46). עם זאת, גם אחרי שהפסיקו להכות אותו, ראה מכות בבית, צביטות שגורמות לחבורות, שימוש ב"חברים", במקלות ובחגורה.

א' העיד, כי כשהגיע לגיל 16, התחיל להבין שמשהו לא בסדר, שהאווירה בבית מאוד לא נעימה, קיים לחץ תמידי, צעקות. הוא ראה את מצוקת אחיו והבין שהאשמה אינה נעוצה בהם. מאחר שבחברה החרדית החשיפה קשה, וכדבריו "אין המועצה לשלום הילד" (עמ' 31), הלך מיוזמתו לרבנים, שיתף אותם ברמה מסוימת במתרחש בבית, וביקש שיעזרו. באחת מחופשות הקיץ פנה שוב לרב, והפעם בשל חשש לחי'. חי' היה במצב של היסטריה בכל חופש, כל הזמן היו צעקות ועונשים, וא' לא יכול היה לסבול זאת. הוא ניגש לרב ואמר לו שצריך להוציא את חי' מהבית. לדבריו, הרב אמר לו שניסה לדבר כמה פעמים עם ההורים וזה לא עזר. את חי' לא הוציאו מהבית בעקבות פנייתו זו אל הרב (עמ' 43). נראה, כי הרבה סיוע לא הושט לא' ולאחיו מן האפיק הזה.

עדותו של ח':

16. עדותו של ח', - - - (הושט) - - -, התאפיינה אף היא בכאב רב. להבדיל מאחיו הבכור, חי' התקשה מאוד לבטא את עצמו, והודה בכך מפורשות. חי' אמר שאינו מסוגל לספר, וכי קשה לו מאוד לדבר (עמ' 99). חי', שאינו מנהל היום אורח חיים דתי, נכנס לאולם כשהוא חובש כיפה, והסביר כי עשה זאת כדי לכבד את הוריו, הנוכחים באולם (עמ' 101). התרשמתי מצעיר מופנם, עצוב מאוד ופגוע, אשר הזמן הרב שחלף מעת

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

פ 152/08

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

תאריך: 19/07/2009

שעזב את ביתו טרם ריפא את פצעיו, או לפחות הקל על מכאוביו. גם ח', כמו א', לא העיד מתוך מניע להרע או להתנקם. כך, למשל, לשאלת הסנגורית אם ידע שאימו אוהבת אותו, השיב: "לא יודע אם לקרוא לזה אהבה, אבל שנאה אני לא הייתי מרגיש. אהבה? יש, הייתה אהבה. אני חושב שיש פה איזה עיוות בחשיבה שלה, אני לא יודע. לא הרגשתי שנאה, לא, אני יכול אפילו אולי הרגשתי אהבה, כן הרגשתי אהבה" (עמ' 125). דברים אלה, שנשמעו באוזני כנים עד מאוד, יש בהם כדי ללמד על עוצמת השניות המאפיינת את הווייתו של ח', וממילא גם את עדותו. מצד אחד, יש בו כבוד כלפי הוריו, ותחושה שהם אוהבים אותו, בדרכם. מצד שני, הוא יודע שהתנהלותם כלפיו, וכלפי אחיו ואחיותיו, הייתה התנהלות פוגענית. תפישתו של ח' את מערכת היחסים המורכבת הזו שוללת, לטעמי, כל אפשרות, שדבריו הם בבחינת עלילה. נראה כי גם הסנגורים אינם סבורים כי ח' העליל על הוריו, וכמו לגבי א', טענו הם כי יש להתעלם מעדותו של ח', שכן היא מוסבת על מעשים שהתיישנו.

התרשמותי היא שח' לא סיפר הכל, אולם מה שסיפר, היה אמת.

ח' המעיט בתיאור האלימות בבית. לדבריו, קיבל מכות, אולי סטירות, ולא יותר מכך, אולם הוסיף מיד ואמר כי מאז גיל 13 אינו נמצא הרבה בבית. משנשאל האם הוא זוכר מעשי אלימות של הוריו ביחס אליו מעבר לסטירה, השיב בלחש "לא יודע" (עמ' 102), וניכר בו כי אינו מוכן להרחיב את הדיבור על כך. ח' אישר שגם אחיו ואחיותיו הוכו על ידי אימו, אולם שב וציין כי המדובר בסטירות. ח' העיד, כי קיבל מכות כאשר לא ציית לדרישות של אימו, כמו למשל לאכול משהו מסוים, או כשהיא ביקשה ממנו ללמוד, לנקות את הבית, דברים כאלה (עמ' 106). בהמשך אמר ח' כי אינו זוכר הצלפות בחוטי חשמל, וטען כי מעולם לא ראה את אימו מכבה גפרורים על הילדים או קושרת אותם לעמוד ומרביצה להם. עוד אמר, כי ה' מעולם לא קיבלה סטירה, ואילו לגבי ד' אינו יכול להעיד, שכן זה היה בתקופה שבכלל לא היה בבית, "אפילו לא דרכתי בבית" (עמ' 117). ח' העיד כי לא ראה את אימו שופכת מים על הילדים כדי להעיר אותם, או גוזרת שערות כעונש, ואיש מאחיו או אחיותיו לא סיפר לו על כך:

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

"את צריכה להכיר את החיים שלי, שאני מאוד הייתי מנותק מהבית כל השנים האלה" (עמ' 124), והגם שיחסיו עם אחיו טובים, אין הם משוחחים על דברים אישיים, אין הם נפתחים רגשית האחד אל השני.

ח' אישר, כי בתקופה שהיה בבית שמע שאמרו לילדים שיוציאו אותם מחוץ לבית אם לא ילמדו משניות, אולם אינו זוכר אם זה קרה בפועל. גם אם כן, יכול להיות שהנאשמת הייתה מוציאה את הילד לרבע שעה החוצה ואחר כך מכניסה אותו (עמ' 125).

עיקר עדותו של ח' נסבה על תחושת ההזנחה שחוה, וכדבריו: "לא מתעניינים יותר מדי במה שקורה איתך, גורם לך להרגיש בודד, אין לך תמיכה, זה הדבר שמפריע לי הכי הרבה", וגם: "אני יודע שהיה קצת סטירות אבל בעיקר מה שאני מבין, שהיה הזנחה בבית, לא, זה אחד הדברים שמפריעים לי, לא המכות" (עמ' 104). ח' העיד, כי אינו מדבר עם אימו זה שנים רבות. כל מה שהיא כותבת הוא שצריך להתחזק ביראת שמים, לא דברים אישיים או רגשיים. הקשר הזה חסר לו מאוד, ולמעשה הוא חי לבד כבר הרבה שנים. תחושת הבדידות שבה ועלתה בדבריו של ח', שהעיד על חסרונו של הדיבור, על כך שלא היה לו עם מי להתייעץ, ובשל תחושת הבדידות נהג לברוח הרבה מהבית (עמ' 126).

עדותה של מ':

17. מ', - - - (הושמט) - - -, הוכרזה במהלך חקירתה הראשית כעדה עוינת (עמ' 155). מצוקתה במהלך העדות הייתה ניכרת. התרשמתי כי היא מתקשה להתמודד עם שאלות נוקבות, והשיבה תשובות מתחמקות כשעומתה עם גרסתה במשטרה. עוד התרשמתי, כי תשובותיה פשוטות מאוד, נעדרות תחכום, ואין בה הנטייה להתבוננת

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

מעמיקה על המתרחש סביבה. כך, למשל, השיבה במענה לשאלת ב"כ הנאשמת כיצד היא מגדירה את האווירה בבית, והאם הילדים אהבו את ההורים: "אני לא יודעת, זה ההורים שלי וזה כאילו, לא ידעתי, כאילו זה החיים שלי, זה המשפחה שלי, אף פעם לא התעסקתי בכזה מחשבה, אם כיף לי בבית או לא כיף לי" (עמ' 163). האמנתי לה.

כעולה מדבריה במשטרה, מ' לא חשה שאימה הייתה רעה: "אימא שלי גם כשהיא הרביצה לנו היא לא עשתה את זה מרוע, היא לא עשתה את זה מכעס... היא שיידרה לנו כאילו זה מגיע לנו, אבל זה מאהבה כאילו... היא לא הייתה רעה, אנחנו כל הילדים אהבנו את אימא שלי, מאוד אהבנו אותה, תמיד היא שיידרה כזה טוב, כזה שהיא טובה" (ת/14, עמ' 23). דברים אלה, יש לומר, עולים בקנה אחד עם דברים שאמר א' על האחיזה המאגית שהייתה לנאשמת בילדים. בדברים אלה מצטרפת מ' לשני אחיה הבוגרים ממנה, במובן זה שהרושם המתקבל הוא של העדר רצון להפליל בכל מחיר, או להתנקם על ילדות שנגזלה.

מ' הייתה נתונה במצוקה לא רק בשל עצם המעמד, אלא משום שהתברר כי בחודשיים שקדמו למתן העדות, התגוררה אצל אישה שאפשרה לה מגורים בחינם, בדירה שהיא למעשה מחסן. מ' גרושה, ומאחר שאין לה מקום מגורים, בנה שאמור להימצא בחזקתה, מתגורר בשלב זה עם אביו. למ' חשוב היה להקדים ולהעיד, על מנת שתוסר המגבלה שאינה מאפשרת לה לשוב לבית הוריה, כדי שתוכל להתגורר שם ולשוב ולזכות בחזקה על בנה (עמ' 148).

תשובותיה החוזרות של מ' בבית המשפט, לשאלות בדבר מעשים כאלה ואחרים המיוחסים לאימה, היו "אני לא זוכרת". מילים אלה אין מקופלת בהן הכחשה, ובנסיבות המפורטות לעיל ברור הוא כי מ' מצאה בנוסח זה מפלט מפני שקר בוטה של הכחשת מה שסיפרה עליו במשטרה, או מפני מתן עדות קשה כנגד הוריה.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

בעדותה בבית המשפט טענה מ', כי החיים בבית היו רגילים, כמו בכל בית, וכי זה גם מה שאמרה במשטרה. לדבריה, אינה זוכרת שהנאשמת הייתה מעירה אותה בצורה לא שגרתית, או שהכתה אותה. כך גם אינה זוכרת שהיכו אותה עם חגורה, או שהיא או מישהו מאחיה נקשר לעמוד. היא לא זכרה סיפור עם מערוך שגרם לה לפגיעה, ולא זכרה שאימה גזרה לה אי פעם את השיער. לטענתה, החוקרת שמה לה מילים בפה, ועשתה מזבוב פיל (עמ' 149-154). משהחל ב"כ המאשימה לחקור אותה בחקירה נגדית, אשרה מ' ש"אול"י פעם קיבלה מכה קלה במקל להמלחת בשר, אולם אינה זוכרת מכה במערוך (עמ' 156-157), וכן ש"אול"י היא ואחיה מ' קיבלו "קצת" עונשים, שכן שניהם היו הילדים הקשים ביותר בבית (עמ' 158). מ' שללה בעדותה בבית המשפט כל התעללות בד', אולם משהוקראה בפניה הודעתה במשטרה, בה מתוארת התעללות כזו, אשרה כי היא זוכרת את האירוע, אולם ביקשה לתת לו פרשנות מקלה. לטענתה, הנאשמת לא ממש הרביצה לו, אלא הוא השתולל, שכן הנאשם לא היה בבית והיא לא ידעה כיצד להרגיע אותו. היא לקחה מטאטא ואיימה עליו באמצעותו על מנת שיפסיק להשתולל (עמ' 158-159).

בסופה של החקירה בידי התובע אמרה מ', כי הבסיס של שתי הודעותיה נכון, אולם החוקרת הוסיפה דברים והיא עצמה לא שמה לב למה שהיא כותבת (עמ' 160).

הודעותיה של מ', ת/2 ות/3 (מיום 24.3.08 ו-31.3.08 בהתאמה), הוגשו. ת/3 הוקלטה, והדיסק הוא ת/14. צפייה בדיסק מאפשרת להתרשם באופן בלתי אמצעי מכך שהחוקרת שמעה בסבלנות וברגישות את דבריה של מ', ולא הכניסה מילים לפיה. למעשה, גם ב"כ הנאשמים לא בקשו בסיכומים להעדיף את גרסתה של מ' בבית המשפט. אין בליבי ספק, כי ככל שמ' מסרה מידע לחוקריה, יש להעדיף גרסה זו על פני דבריה בבית המשפט, הן משום שניתן להתרשם ישירות ממהלך מסירת הגרסה, הן משום שגם מהתנהלותה במשטרה ברור בעליל כי אין לה רצון לפגוע בהוריה, והן משום שדבריה משתלבים היטב במערכת הראיות, ובפרט בגרסת הנאשמת עצמה.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

עמדתה בבית המשפט חסרת הגיון: אין כל אפשרות שאדם "לא יזכור" אירועים מן הסוג עליהם העידה במשטרה, אלא אם עבר תהליך קיצוני של הדחקה, מה שאין כן בענייננו, שהרי זכרה גם זכרה במהלך החקירה.

מת/2 עולה, כי מ' משתמשת גם בחקירתה במשטרה בחוסר הזיכרון כמפלט מפני תשובות קשות מדי. כך, למשל, בפתח דבריה היא אומרת כי כשהייתה קטנה אימה הייתה נותנת לה מכות, אולם "אני לא זוכרת את זה, זה לא בראש שלי" (ש' 3). כמו כן אמרה כי אימה נהגה להכות אותה בחגורה, אולם זה היה מקובל, לדבריה, "בדוד הקודם" וגם חברותיה סיפרו לה כי הוכו בחגורה. עוד אמרה, כי היא חושבת שלאימה היו סיבות רבות להכות את הילדים. לא רק היא הוכתה אלא "כל מי שעשה דבר שהוא לא בסדר" (ש' 22). היא הייתה מכה אותם כשהם יצאו מן המיטות למרות שכבר היו אמורים ללכת לישון. כך גם הוכו כאשר לא היו מוכנים בזמן בבוקר. מ' לא זכרה אם הוכתה באמצעות חפצים נוספים מלבד חגורה. מ' לא זכרה שהוכתה במערוך, אבל זכרה אירועים בהם הוכתה במקל, אך היה זה לעיתים רחוקות. הרושם המצטייר, כי בחקירה זו בקשה מ' להמעיט, ככל הניתן, במסירת מידע למשטרה, ולשוות להתנהלות אימה אופי נורמטיבי, של ענישה מידתית על פי אמות המידה "של פעם", ענישה הבאה בתגובה למעשים לא ראויים של ילדיה.

גם בת/3 שבה ואמרה שהוכתה בחגורה ובמקל, ואז הוסיפה: "הכל משמים, כל אחד והתיקון שלו פה בעולם הזה" (ש' 3-4). לאחר שעומתה עם העובדה שאחיה מספרים על כך שהנאשמת נהגה להכות את כולם במערוך, וכי באחת מן הפעמים שהיא הוכתה, נחבלה באפה וירד לה דם, השיבה מ' כי אינה יודעת מהסיפור הזה (ש' 7). מששבה החוקרת והציגה לה גרסה של יש' בעניין המערוך, הייתה תשובתה: "אני שונאת לשמוע את המשפט שאת אומרת על המערוך והאף" (ש' 16). רק משהוברר לה שגם אימה מאשרת שהכתה במערוך אולם טוענת כי היה זה לא בכוונה, נאחזה מ' בגרסת האם ואמרה "איך שאימא אומרת זה נכון. שהיא עשתה לי את זה לא בכוונה. הייתי ילדה בת 14 והיום אני בת 25 עוד מעט. אני לא זוכרת בדיוק מה קרה.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

אימא שלי אחרי שעשתה את זה כל כך נבהלה, שיותר לא הרביצה במערוך" (ש' 20-18). והנה מבין השיטין צצה גרסה שונה בתכלית. לא עוד "אי ידיעה" של הסיפור - תשובה משונה ביותר, יש לומר, שהרי המדובר בפגיעה ישירה בה. עתה הגרסה היא, כי הבהלה שאחזה באם לאחר שפגעה באפה של מ', הביאה להפסקת המכות במערוך. רוצה לומר, אין מדובר במכה אקראית ולא מכוונת, אלא באמצעי הכאה שגרתי, שהשימוש בו הופסק לאחר שהתחוור פוטנציאל הנזק. ואכן, בהמשך ההודעה אשרה מ' כי נפגעה באפה (ש' 29). עוד מאשרת מ' בהודעה זו כי אימה גזרה שיער לאחיותיה ו"ייתכן" שגם לה, כאמצעי ענישה (ש' 74). אולם, לטענתה, זה לא היה בלתי הפיך, שכן היא גזרה "קצת". בנוסף, מ' מוסרת בהודעה זו (ת/3, ש' 39-41), כי אימה נהגה להעיר אותם בשפיכת מים על הפנים, אולם היא מוסיפה ואומרת, שזה היה "תענוג", בעיקר בקיץ. מ' שללה באופן חד משמעי את האפשרות שהנאשמת הכתה את ה', אולם לדי היא הרביצה, ואף איימה עליו תמיד.

מ' נשאלה מי מהילדים קיבל הכי הרבה מכות, והשיבה כי א' וח' היו "מפונקים", ולא קבלו הרבה מכות, אולם היא ואחיה מ', הם שניהם היו ילדים קשים מאוד, רעים ומופרעים (ת/3, ש' 42-43). "צידוק הדין" של מ', יש לומר, ודאי אינו מתיישב עם אפשרות של עלילה.

עדותה של ר':

18. ר' - - - (הושמט) - - -. היא מקיימת אורח חיים חרדי, לאחר שעברה בעניין זה תהפוכות. ר' הייתה מתוחה מאוד במהלך עדותה בבית המשפט. היא ביקשה להמעט עד מאוד במשמעות דבריה הקשים במשטרה, וטענה כי החוקרים הלחיצו אותה, וכתבו דברים שלא באו מפיה (עמ' 208). כשהקרינו בפניה חלקים מחקירתה במשטרה טענה כי אינה זוכרת מה אמרה (עמ' 211). עם התקדמות החקירה הראשית, יצא המרצע מן השק. לתביעה הגיע, כך נראה, מידע, כי הנאשמת, שעד לאותו יום הייתה נתונה במעצר בית בכתובת מגורים מסוימת בירושלים, ותנאי שחרורה כללו איסור

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

יצירת קשר עם ילדיה, יצרה קשר עם ר' ופגשה בה בדרכה לבית המשפט למתן עדות. מעקב שנערך אחר תנועותיה הניב ראיות, שעל סמכן הציג התובע שאלות בעניין זה לר'. בתחילה טענה, כי לא הגיעה לבית המשפט עם אימה, אלא פגשה בה באקראי בתור לבדיקה הבטחונית בפתח בית המשפט. טיפין טיפין אשרה, כי היא עצמה הגיעה לירושלים בלילה שלפני מועד התייצבותה לעדות, ולנה בבית חבר של בעלה, בעוד אימה לנה באותו לילה "בסמוך מאוד" לאותה דירה, הגם שאין זה המקום בו אמורה הייתה לשהות במסגרת חלופת המעצר. כמו כן אשרה, כי ראתה את אימה כשיצאה מן הבית בו לנה, אולם לטענתה לא שוחחה איתה והסתפקה באמירת שלום. לדבריה, החברה של אימה (אשר עד לאותו יום התלוותה אליה לכל הדיונים), אמרה לה לא לדאוג, יהיה בסדר. עוד אמרה ר', כי מ' עדכנה אותה שהנאשמת ישנה באותו לילה במקום סמוך אליה, ולכן לא הופתעה כשפגשה בה ברחוב (עמ' 216-212). המסקנה המתבקשת, כי המתח שהתלווה לעדותה של ר', היה נעוץ לא רק בסיטואציה הקשה מעצם טבעה, אלא בפנייה שנעשתה אליה מצד הנאשמת, זמן קצר לפני שהתייצבה לעדות.

- - - (הושמט) - - -

בבית המשפט העידה ר', כי הם קיבלו קצת מכות בבית, "פה ושם", לא מי יודע מה חזקות. לדבריה, היא עצמה קבלה מכות עד הגיעה לגיל 15 (עמ' 223). הנאשמת, אשר רצתה לחנך, היא זו שהכתה. ברוב הפעמים המכות היו באמצעות היד, מכות בחגורה היו נדירות. כך גם בקשה לתת הסבר מתקבל על הדעת לשימוש שעשתה הנאשמת בגפרורים. לדבריה, הילדים שיחקו באש, והנאשמת לקחה גפרור שכבר היה מכובה, ונתנה להם לגעת בו, על מנת שיחושו בחום ויפחדו לחזור על המעשה. היא לא קשרה אף אחד ולא הכתה במקלות ובברזלים: "חיים נורמליים אני אומרת לך לא היו לנו, אבל מכאן קשרה והכתה ועשתה את כל זה, זה ממש רחוק ... היא כן הרביצה. ... לא בית עם כזה חום ואהבה, ולא, תראו, קיבלנו פה ושם מכות, אני לא אומרת שלא, ... זה לא חיים נורמליים" (עמ' 207). ועוד: "אני לא זוכרת הרבה

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

דברים טובים [מהבית], כי לא היה, זה היה בית מאוד שבור, ... היה שם מאוד קשה, אבל לא, אין לי הרבה זכרונות משם" (עמ' 228). ר' העידה כי אימה מקיימת תעניות דיבור על פני חודשים, ואינה מדברת אפילו עם ילדיה. היא הייתה מכוסה, ראו לה רק את העיניים, והייתה עונה בסימנים.

על הכאב המלווה את ר' בחייה ניתן ללמוד מדבריה לחוקרת, בת/17ב. ר' מספרת לחוקרת כי היא נוהגת להקשיב לתוכנית הרדיו של יוסי סיאס, אולם אינה מסוגלת לשמוע כשאב משוחח עם בנו במסגרת התכנית ואומר לו שהוא אוהב אותה, זה גורם לה לבכי: "לא מסוגלת להשתמש במילה, ש... לשמוע את המילה הזאת. לא, לא מסוגלת" (עמ' 16-17 לתמליל). כך גם הוסיפה, "אם אני אגיד לאחותי הקטנה אני אוהבת אותך, אני אבכה" (ת/17ב, עמ' 18).

התמונה המצטיירת מדבריה של ר' במשטרה שונה בתכלית מזו שהציגה ר' בבית המשפט. אין המדובר ב"קצת מכות", "פה ושם", אלא במסכת של אלימות קשה ויומיומית. ר' מתארת בחקירתה את מסכת האלימות בבית, כשהיא מתייפחת ובוכה לכל אורך החקירה, וניכר, כי הדברים מעוררים בה זכרונות קשים. בתחילה התקשתה לדבר, ונדרש לה זמן להירגע, תוך שהיא אומרת "זה כואב לי" (ת/16א, דקה 26). ר' זוכרת את עצמה מקבלת מכות מגיל שמונה, ומספרת כי מי שהכתה הייתה בעיקר האם. המכות היו במקל, בכל חלקי הגוף, ואת המקל שמרה הנאשמת בחדרה. ר' הוכתה אם לא עזרה במטלות הבית. מלבד המכות, מספרת ר' בחקירתה, הייתה הנאשמת גוזרת לבנות את השיער כעונש על כך שלא עזרו בבית, או בשל כך שלא הסתרקו. את עונשי גזירת השיער היא זוכרת מגיל 10,11,12. כמו כן, הייתה הנאשמת נועלת את הילדים מחוץ לבית, והם היו נאלצים להמתין לשובו של האב, בסביבות השעה 21:00, והוא היה פותח להם את הדלת. גם עילת הענישה הזו הייתה הימנעות מלסייע במטלות הבית. את הבנים נעלה הנאשמת מחוץ לבית למשך הלילה, והם נאלצו לישון במחסן של הבניין, כעונש על כך שהשתוללו ולא שמעו בקולה. תדירות המכות הייתה יומיומית, הן במקל והן בחגורה. כשהאם הכתה, מצב רוחה היה רגיל,

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

היא לא הייתה נכנסת להתקף אמוק, ולא הייתה עצבנית. היא הייתה מתחילה לזמזם לעצמה איזה ניגון, וכשהיו שומעים אותו, היו מבינים שהם הולכים לחטוף מכות. כשהילדים היו מגיבים בבכי על המכות, היא לא הייתה מרגיעה את הילדים הבוכים, ופונה לעיסוקיה (ת/17א, דקה 2-4).

בעימות עם אחיה ישי' (ת/12), נשאלה ר' אם המכות היו שגרתיות, והשיבה: "התרגלנו... רגילים... זה היה כל שני וחמישי" (ת/12, דקה 39). עוד אמרה באותו עימות, כי הנאשמת נהגה להכות את הילדים שהרטיבו במיטה. היא עצמה הרטיבה במיטה עד שהייתה בת למעלה מחמש עשרה (ת/12, דקה 52). כמו כן אמרה באותו מקום, כי הבנות היו נתונות בבידוד חברתי, משום שלא נשלחו לבתי ספר: "לא הלכנו לבית ספר. איזה חברות יהיו?" (ת/12, דקה 45).

ר' זכרה (ת/16א) את המקרה בו הכתה אימה את מ' במערוך, ונשבר לה האף. - - - (הושמט) - - - ר' הסבירה, כי המכות באו מכיוון שצריך היה להגיע אליהם מישהו הביתה, והן לא סדרו את הבית. המכות כוונו כלפי כל הבנות, אולם מ' נפגעה באפה. מ' צרחה וירד לה דם מהאף, והאם לא הגישה כל סיוע. כל אחת מהבנות "בכתה עם הכאב שלה" (ת/16א, דקה 44). ר' עצמה נפגעה ממעשה אלימות שהותיר בה צלקת תמידית, בהיותה בת תשע. לדבריה, אימה תפסה אותה בשערות ראשה והטיחה את ראשה בשיש. היה לה זעזוע מוח, אולם לא לקחו אותה לבית החולים (ת/12, העימות בינה לבין ישי', עמ' 49-50, דקה 01:1). הצלקת, יש לומר, נראית בבירור, מעל לגבה הימנית (עמ' 241 לפרוטוקול).

עוד ספרה ר', כי אימה ישבה עליה שבעה - - - (הושמט) - - -, כשהייתה בת 19, משום שהיה לה חבר. לדבריה, היא נהגה מנהגי אבלות ממש, כולל ישיבה על הרצפה. כך גם נהגה כלפי הבן מ', משום שהפסיק ללמוד. אביה לא הגיב על כך, ושתק (ת/16ב, החל מדקה 21).

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

ר' אומרת, כי ילדי המשפחה הפסיקו את לימודיהם בבתי הספר החל מכיתה ה', ולכן מורים לא יכולים היו לשים לב למתרחש במשפחה. רשויות הרווחה בעיריית בני ברק ידעו על המתרחש בבית ורצו להוציא את הילדים משם, אולם אין היא יודעת מדוע זה לא נעשה (ת/16ב, דקה 29-30).

בכל הנוגע להתייחסותה של האם לה', לטענת ר' היא מעולם לא הרימה עליה יד. ולגבי ד', כשהוא השתולל היא נתנה לו סטירה, אבל היא נזהרה איתו יותר, לא כמו עם יתר הילדים (ת/17א, דקה 11).

למקרא דבריה של ר' במשטרה ניתן להתרשם עד כמה הם עולים בקנה אחד עם יתר עדויות אחיה ואחיותיה. צפייה בקלטות אינה מותירה מקום לספק במידת האותנטיות ובמהימנות הגבוהה שיש לייחס לדברים אלה.

עדותו של יש':

19. יש' - - - (הושמט) - - -. יש לציין, כי יש' פנה לשירותי הרווחה בשל הנעשה בבית. נסיבות הפנייה ותגובתם של שירותי הרווחה לא נתבררו במשפט עד תום, אולם נראה כי מבחינתו של יש' הגיעו מים עד נפש, והוא ביקש לשים קץ למתרחש בביתו. הפנייה נעשתה לאחר שעזב את הבית, כשנתיים לפני חשיפת הפרשה, והגיע לשיבה במירון. לדבריו, שירותי הרווחה לא עשו דבר, ויש' רואה בהם אשמים לא פחות מההורים (עמ' 381-382). כפי שהסביר במשפט, הוא לא פנה לשירותי הרווחה כדי לנקום בהורים: "רציתי לעזור לעצמי ולמי שאני יכול... פשוט להגיע למשפחה נורמאלית אולי. לחיות כמו בן אדם". אכן, באותה תקופה כבר התגורר בבית דודתו, "אבל ראיתי את מצוקתם של האחים שלי וניסיתי לעזור". הכוונה ליי, ד' והי' (עמ' 342). דברים דומים השמיע יש', במהלך עימות שנערך בינו לבין ר', "אני רוצה להגיד דבר כזה. אני לא באתי ל, אני לא רוצה בכלל, מכל הסיפור הזה, עם זה

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

פ 152/08

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

תאריך: 19/07/2009

שפתחתי את זה בכלל ברווחה, אם מישהו כועס עליי, אני לא עשיתי את זה בכוונה לנקום במישהו חס וחלילה" (ת/12, עמ' 47).

יש' הוא היחיד מבין ילדי המשפחה, שנראה כי בנוסף לכאב הרב שהוא נושא עימו, גם כועס על הוריו כעס רב. בניגוד לאחיו, שדברו על רגש של אהבה שהם סבורים שיש באימם כלפיהם, אמר יש' כי אינו מרגיש כל אהבה של אימו כלפיו: "אהבה? אם היה אז לא היינו פה. אני לא חושב שיש משהו, ממש ממש לא" (עמ' 362). יש' סרב להעיד בנוכחות הוריו, וביקש שלא לראותם, גם לא דרך מסך הטלביזיה במעגל סגור שהוצבה באולם כדי לאפשר לנאשמים לעקוב אחר העדות, בהסכמתם ובהסכמת באי כוחם. יש' היה מתוח מאוד במהלך עדותו. עדותו לא הייתה קולחת, אולם הוא השיב תשובות ענייניות ולא חזר בו מעדותו במשטרה. אין לי ספק כי דבריו אינם עלילת דברים, ולמרות כעסו, אני משוכנעת שהעיד אמת. למסקנה זו אני באה הן מתוך התרשמותי ממנו במהלך עדותו, הן בשל השתלבותה של עדותו בעדויות האחרים, והן לנוכח העובדה שפנייתו הראשונה של יש' לעזרה הייתה לרשויות הרווחה ולא לרשויות אכיפת החוק. ברור כי תכליתה של פנייה כזו, הבאה מנער צעיר, היא בקשת עזרה, לא נקמה ולא עלילה.

עדותו של יש' הייתה קשה, ואותות הסבל שנכרתו בנפשו היו ניכרים. בסופה השיב לשאלה האם אינו רוצה עוד בקשר עם משפחתו: "אם היה קשר נורמאלי, אם היה בית נורמאלי, אז מאוד הייתי רוצה, למה לא?" אולם, כפי שהוא מכיר את הוריו, אינו רוצה בשום קשר, שכן אינו מרגיש שהוריו אוהבים אותו: "אני באמת לא מרגיש. אני לא מרגיש, מה לעשות? כי זה מה שנראה לעין... לא, אני לא רוצה לנקום בהם" (עמ' 392).

יש' תיאר בעדותו אפיזודות שונות שבהן הופעלה אלימות כלפיו וכלפי אחיו. הוא סיפר כיצד הייתה אימו סוגרת את דלת חדר הילדים בטרם לכתם לישון, ומכה את הילדים

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

פ 152/08

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

שהיו בחדר במקל. לעיתים הייתה אומרת שהמכות הן "על זה ועל זה ועל זה" (עמ' 324), לעיתים לא הייתה מדברת, ופשוט מכה. לדבריו, המכות היו בעיקר בלילה, לפני השינה. לעיתים הם היו הולכים לישון מוקדם, ואימם הייתה מעירה אותם ומכה אותם. המכות היו חזקות והותירו סימנים, לרוב סימנים יבשים (עמ' 330). כשקיבל מכות, היה יוצא מהבית, זו הייתה הבריחה שלו. הוא חטף מכות על כל דבר, על כך שלא למד משניות בעל פה, על כך שלא קם מוקדם לתפילה, או כשלא ציית להוראה כלשהי (עמ' 372). את אירוע הכאתה של מ' במערוך מיקם יש' בוודאות בבית הראשון בבית שמש, ואף ידע למקם אותו במועד מדויק, יומיים לפני שהיה בן שבע, - - - (הושמט) - - - (ת/12, דקה 55-56). תהיה לכך, בהמשך, השלכה על ההתיישנות. גם הוא מסביר כי המכה באה על רקע אי סידור הבית לפני שאמורים היו להגיע אליו אנשים, עניין שהנאשמת ראתה בו "חילול השם". היא פשוט לקחה מערוך והתחילה להכות אותה, ולא הסתכלה היכן היא פוגעת, אם זה באף, בפנים או בראש. מ' הייתה מלאה בדם, ואין הוא זוכר שאימו טיפלה בה (עמ' 378-380).

כך גם סיפר יש' שלא תמיד כשהגיע הביתה יכול היה להיכנס. הם שיחקו ברחוב, ירד גשם והם רצו לחזור הביתה, אולם הנאשמת לא אפשרה זאת. במקרים כאלה הם הלכו לישון במחסנים, ואם היו צריכים, למשל, ללכת לשירותים, היה עליהם להסתדר לבד. לעיתים נענש בדרך זו ביחד עם אחיו י' ומ', ולעיתים היה לבד. יש' לא כיחד, כי לעיתים הגיע הביתה בסביבות שתיים או שלוש לפנות בוקר. אלא, שכדבריו, אין זה מצדיק לנעול אותו מחוץ לבית. יש' הכין לעצמו שמיכות במחסן, שכן חשש שינעלו אותו מחוץ לבית, ובלשונו, "אני לא יודע איזה קריזה היא תחטוף" (עמ' 359). כשאימו הייתה מציבה בפניו גבול לחזרה הביתה, זה לא היה "בליטוף או בחיבוק" אלא באיום.

יש' סיפר בעדותו כי שיחק באש עם אחיו מ' ועם ר', ואימו כיבתה עליו גפרורים. בנוסף, היה עמוד בתוך הבית, יש' חושב שהמדובר בבית בבני ברק (וגם עניין זה טעון התייחסות בסוגית ההתיישנות), אליו הייתה הנאשמת קושרת אותם ומכה אותם.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

לעיתים הייתה הקשירה נמשכת מספר שעות. יש' שלל במפגיע כי הקשירה נעשתה על דרך של משחק, בניגוד לטענת הנאשמת במשטרה. עוד סיפר, כי אם מישהו מהם היה מרטיב במיטה, היא הייתה מכה אותו וזורקת את הפיזימה הרטובה לשכנים. יש' זוכר שהרטיב עד גיל 11, ולדבריו היו מי מאחיו שהרטיבו גם עד גיל 14, 15. עוד העיד יש' כי הנאשמת הייתה גוזרת את השיער לבנות, ועושה להן קרחת. היה זה משום שהן היו יוצאות בלילה למרות שנאסר עליהן, מטעמי צניעות (עמ' 328). בעימות עם ר' (ת/12, דקה 42), סיפר שהנאשמת אמרה להן שהיא תדאג לכך שהן תתביישנה לצאת מן הבית. יש' ראה, לדבריו, את גזירת השיער במו עיניו. הנאשמת לא הייתה עושה קרחת ממש, אלא גוזרת שיער באמצע, כך שנותרו על הקרקפת חלקים מקורחים ("חתיכות לבנות", כלשונו). אירועים אלה התרחשו בבית השני בבית שמש. היו כמה סיבות לכך. הסיבה העיקרית, שהן היו מסתלקות ליד החלון או "עושות קוקו" במקום לקלוע צמה. יש' אינו שולל כי השיער נגזר גם בשל כינים, אולם, כאמור, זו לא הייתה הסיבה העיקרית. הוא זוכר את מר', שצעקה ובכתה, והתביישה לצאת מהבית לאחר אירוע כזה של גזירת שיער: "אם זה לא בא מתוך רוע, מתוך מה זה בא, לדעתך? מה את חושבת?" (עמ' 369).

גם יש', כמו אחותו ר', עמד בדבריו על הניכור החברתי והבידוד בו חיו, וכי בשל התנהלות המשפחה הם נתפשו כ"משוגעים" על ידי בני גילם (ת/12, דקה 52-53).

לדברי יש', את ה' אימו באמת לא הכתה, אולם הענישה אותה בעונשים אחרים. את ד' צריך היה להציל, שכן לא דאגו לו. נעלו אותו בחוץ, לא דאגו לו לבגדים, לאוכל. בבית השני בבית שמש נעלו אותו בגינה או בחוץ, שכן אמרו לו לא לצאת מן הבית והוא יצא, או אז נעלו עליו את הדלת והוא לא יכול היה להיכנס, והוא דפק ובכה. מאז שעזב את הבית והלך להתגורר אצל דודותיו, היה קופץ לביקור, והיה מוצא את ה' ואת ד' רעבים ומסריחים (עמ' 343). יש' הוסיף, כי במשך שעות רבות ביום אימו הייתה מתפללת וקוראת תהילים, וזה לא ממש עזר לד'. כשד' היה ילד קטן שלחו אותו לגני ילדים רגילים ומאוחר יותר לבית ספר רגיל, למרות שהיה ברור שיש לו בעיה, והוא

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

סבל שם מאוד. יש', שהלך עם די לאותו בית ספר, היה עד להתעללות של הילדים בו (ת/12, דקה 38). אימו טענה שהתפילות מסייעות לו, אולם הוא עצמו לא יכול היה להתרשם משיפור, ולא ראה כל כאב על הוריו על זה שיש להם ילד פגוע (עמ' 383).

יש' אוהב לשחק כדורגל, מה שהיה לצנינים בעיני הוריו. כדי למנוע ממנו לשחק, נהגה אימו לגזור את נעלי הספורט שלו ולהשחית את כדורי המשחק, אותם קנה בכסף שחסך מעבודות מזדמנות. אירוע כזה של קריעת הנעלים חזר על עצמו כ- 10 פעמים. הוא היה מחביא את הנעליים בתוך הבית או מחוצה לו, והיא הייתה מחפשת בכל הבית כדי למצוא ולהשחית אותן (עמ' 364-365).

על המניפולטיביות של אימו, והלחץ הנפשי בו היה נתון יש', ניתן ללמוד ממכתב שכתבה לו בעקבות כך שהבינה שיש' פנה לרשויות הרווחה, ולקח עימו גם את אחיו י'. זה לשון המכתב, הנמצא במחברת ת/5:

יש'

למה אתה אומר במישרד הרווחה שלא אהבתי אותך זה שקר גמור. מעולם לא היפסקתי לאהוב אותך מהרגע שנולדתה ועד היום. גם אם אני כועסת עליך זה שקרעתי לך סיפרי היסטורי' וגאוגרפי' וקרעתי לך תמונות שהיצטלמתה עם חילונים. ונילחמתי בך כשרצית להיות חילוני זה לא אומר שלא אהבתי אותך. כתוב בפרוש שאדם חייב למחות בבני ביתו בכל כוחו וגם במ' אני מוחה והוא לא אומר שאני לא אוהבת אותו. אבל בגלל שאתה אוכל אוכל לא בריא אז המוח שלך נעשה עקום ואתה מבין דברים לא נכון. מה אתה צריך את מישרד

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

הרוחה הם אמרו שהם רוצים להוציא אותך מהבית.
לפחות אל תיתן להם להגיד דברים נגד הבית"

יש' אמר, כי להבנתו אימו ניסתה לקנות אותו במכתב הזה, שכן ראתה ש"הסיפור הולך להיגמר", ואולי אף מצפונה העיק עליה (עמ' 329). לדבריו, "הבית לא היה בית, וההורים לא היו הורים... הורים צריכים לטפל בילדים, לדאוג לילדים, לא להתעלל" (עמ' 341).

עדותו של י':

20. י', - - - (הושמט) - - -, הוא אחיו התאום של ד'. במהלך עדותו, נמנע י' מלהביט בתובע שחקר אותו בחקירה ראשית. לשאלות ישירות על אירועים קשים שהתרחשו בבית, לא ענה והשפיל את ראשו. י' אישר ברצון רב לסנגורית כמעט כל פרופוזיציה שהציגה לו. גם הוא, כמו אחותו מ', מצא מפלט בהעדר זיכרון, מה שאינו עולה בקנה אחד עם דבריו במשטרה. הרושם שקיבלתי במהלך עדותו היה שי' מבקש להימנע מחיטוט בפצעי העבר. עם סיום החקירה הראשית פנה לתובע ושאל אותו אם הוא כבר יכול לבוא הביתה, שכן הבין כי כל מי שכבר העיד במשפט יכול לעשות זאת (עמ' 259). נראה לי שבשאלה זו מקופלת כמיהה לקשר מחודש עם הוריו, משל לא אירע דבר. שניות זו מאפיינת, כפי שראינו, גם אחרים מילדי המשפחה.

בבית המשפט טען י' כי הבית היה בית רגיל. לשאלה אם קיבל מכות השיב "לא יודע איך להסביר את זה". י' שב ונשאל האם אימו הרביצה לו בבית, והגיב בשאלה "באיזה מובן... כאילו מה ההגדרה של מכות?" לשאלה האם היא נתנה לו סטירה אי פעם, השיב כי "אינו זוכר", שלל מכת אגרוף, ולשאלה האם נתנה לו מכה ביד השיב "כנראה שכן" (עמ' 247). כך טען, כי "אינו זוכר", ו"לא נראה לו" שקיבל מכות במקל.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

מכות במערוך לעומת זאת, שלל בוודאות, וכן מכות בחגורה ובכבל חשמל. יי "לא זכר" אם אימו שפכה עליו מים כדי להעיר אותו, והוסיף ואמר כי "אינו חושב" שהיא דרכה עליו עם הרגל עד שבכה. כמו כן, "לא זכר" שאימו נעלה אותו ליותר משעה או שעתיים מחוץ לבית. אמנם הוא וישי הלכו למחסן, אולם זה לא היה ליותר מפרק זמן של שעה ושעתיים (עמ' 249).

בחקירה הנגדית, אישר ברצון לסנגורית כי טוב לו בבית וכי הוריו אוהבים אותו ומשפיעים עליו חום ואהבה (עמ' 266). אולם מדי פעם, צץ קצה של אמת אחרת. כך, למשל, במענה לשאלת הסנגורית האם נכון הוא שלא היו מכות בבית, השיב: לא יודע איך להגיד על זה" (עמ' 267). ועוד בהמשך, לשאלה האם אי פעם אימו הורתה לו להניח את ידו על הרצפה ואז דרכה עליה, יי השפיל את ראשו ולא השיב, ולאחר מכן אמר: "אני רוצה לחשוב" ... "לא עונה" ... ולבסוף, אמר כי "יכול להיות" וכשהסנגורית המשיכה ושאלה האם יכול להיות שכן, או יכול להיות שלא, השיב: "גם זה וגם זה" (עמ' 270-271).

יי הכחיש שאמר במשטרה שהוא ואחיו הוכו על ידי אימו בכבל ובמקל. לטענתו, החוקר לחץ עליו לחתום והוא לא ידע על מה הוא חותם. יי העיד כי הוער משנתו על ידי שוטרים ונלקח היישר לחקירה, לפיכך לא ידע מה הוא אומר, שכן הכל היה מתוך שינה (עמ' 251). אלא שהצופה בדיסק החקירה של יי (ת/4 ות/4ב) אינו יכול שלא להתרשם מן העירנות הרבה של יי. טענתו נשללת בעדותה של החוקרת חגית נוסרי פרץ, אשר העידה כי יי היה ער כשהגיעו חוקרי המשטרה לביתו, היה במצב רוח עליו, אכל ושתה ושוחח עם אימו, ושיתף פעולה עם השוטרים (עמ' 402). כך גם העיד החוקר יוסי חדד, כי הייתה שעת בוקר לא מוקדמת כשהגיעו אל יי הביתה. החוקר זכר שיי נכנס למטבח כדי למצוא לעצמו אוכל, ומאחר שלא היה כל כך אוכל בבית, הוא אכל שקדים. יי הבין את הודעתו, קרא אותה בסיום ואף ביקש לתקן אותה ולהבהירה במקומות מסוימים (עמ' 504-505). ואכן, בצפייה בקלטת החקירה ניתן לראות, כי החוקר מאפשר ליי לקרוא את הודעתו, ויי מבקש ממנו לתקן במספר מקומות את

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

פ 152/08

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

שנכתב בה (ת/4ב, החל מדקה 17:1). אין לי צל של ספק, כי יש להעדיף את גרסתו של יי במשטרה, הן משום שדבריו תועדו במדויק וניתן להתרשם באופן בלתי אמצעי מהם, הן משום שלגופם אין ניכרת כל מגמה להעליל והם משתלבים היטב בעדויות אחיו ואחיותיו, והן משום שגרסתו בבית המשפט אינה יכולה לעמוד. יתרה מכך, מבין השיטין של גרסתו בבית המשפט, כפי שהראיתי לעיל, עולה בבירור כי יי מסתיר את האמת, אותה פרש בפני חוקריו במשטרה.

במהלך החקירה במשטרה אמר יי, כי אימו הייתה מכה אותם "פעם. לפני שנים, חמש שש ... כשלא היינו עושים מה שהיא אומרת" (ת/4ב, דקה 3-4). כמו כן העיד, כי אימו הייתה מכה אותו במערוך ובמקל, בכל חלקי הגוף: בגב, ביד, ברגל (ת/4ב, דקה 5). בהמשך אישר כי הייתה מעירה אותם על ידי שפיכת מים על הפנים ועל הגוף, אולם טען כי ככל שהוא זוכר, המדובר בפעמים בודדות. יי אישר כי היה מקרה אחד בו אימו דרכה לו על היד. המקרה אירע לפחות לפני שש או שבע שנים (ת/4א, דקה 4). לדבריו, זה קרה בתגובה לכך שהיא אמרה לו לעשות משהו והוא לא ציית לה (ת/4ב, דקה 7-8). כמו כן, לטענתו, אימו הכתה אותו, ואת אחיו מי ויש' פעם אחת בכבל, ונותרו סימנים על גופם, לפרק זמן של יום לערך (ת/4ב, דקה 13). זכורות לו מכות במערוך בכל חלקי גופו, למעט הראש (ת/4ב, דקה 54). יי זוכר שאחיו ואחיותיו הגדולים ממנו הוכו בחגורה. הוא עצמו היה אז כבן 5 ולא הוכה כך (ת/4ב, 10:1). יי אישר כי אימו כיבתה גפרורים על מי ויש', לאחר שהם שיחקו באש. למיטב זכרונו, הוא היה אז כבן 7 (ת/4ב, 12:1). לדבריו, הוא ויש' ישנו במחסן מעל 10 פעמים (ת/4ב, דקה 16). השינה במחסן הייתה עונש על כך שאיחרו לשוב הביתה. יי העיד, כי הוכה על ידי אימו עד שהיה כבן 13 (ת/4ב, 15:1).

יי העיד כי אימו לא הכתה את ה', לדבריו "כנראה שהיא הבינה שזו לא הדרך" (ת/4ב, דקה 58).

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

עדותו של ד':

21. ד' הוא אחיו התאום של י', ואין חולק כי הוא מאובחן כצעיר הלוקה בפיגור שכלי ברמה בינונית (ת/21, דו"ח ועדת האבחון לפי חוק הסעד (טיפול במפגרים), תשכ"ט-1969)). מאחר שאישיותו של ד' מחייבת ניתוח מיוחד של עדותו, אבחן להלן את כל פרטי עדותו כמכלול, ולא אפרק אותה על דרך של התייחסות לכל אחד מהנאשמים בנפרד, כפי שנהגתי ביתר העדויות.

ד' נחקר במשטרה והעיד בבית המשפט על פי חוק הליכי חקירה. ניתן היה להתרשם כי ד' מסוגל להשיב אך ורק לשאלות פשוטות מאוד, וכי כשנשאל בצורה כזו, התייחס באופן ברור לאירועים קונקרטיים שקרו. כשנחקר על ידי ב"כ הנאשמת, ענה בחיוב כמעט לכל שאלה משאלותיה. השאלות נשאלו במהירות רבה, כללו את התשובות המבוקשות ונראה היה בעליל כי אינו עוקב אחריהן ואינו מבין אותן.

חוק הליכי חקירה, שהתקבל בכנסת בשנת תשס"ו, ביקש לערוך שינוי מהותי בדרך חקירתם והעדתם של אנשים הסובלים ממוגבלות שכלית או נפשית, ולהתאים, ככל הניתן, את דרכי החקירה והעדות למוגבלות זו, תוך שמירה על זכויות הנאשם. לשם כך נקבע, בין היתר, כי חקירתו של אדם הסובל ממוגבלות מן הסוג האמור תיערך בידי חוקר מיוחד שימנה שר הרווחה. על החוקר המיוחד לכתוב, עם סיום החקירה, חוות דעת שבה יתאר את מהלכה ואת קשיי התקשורת עם הנחקר. החוקר המיוחד רשאי להוסיף לחוות הדעת המלצות בדבר אמצעי העדה רצויים, אם יעיד הנחקר בבית המשפט (סעיף 7(ג) לחוק). ככלל, תיעוד החקירה צריך להיעשות באופן חזותי (סעיף 10(א)(1)), וכך נעשה בעניינו של ד'.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

כאמור, ד' העיד בבית המשפט. בהמלצת החוקר המיוחד, ועל פי הוראת ס' 22 לחוק, ניתנה העדות שלא בנוכחות הנאשמים עצמם, שצפו בה באמצעות טלביזיה במעגל סגור. כמו כן, ד' לא העיד על דוכן העדים, והמעורבים לא לבשו מדי משפט. ד' היה מלווה במדריך מן הפנימיה בה הוא שוהה, וכן בחוקר המיוחד, מר מיכה הרן.

בסיום חקירתו הראשית, התריע ב"כ המאשימה, כי על פי החוק יש אפשרות שאמרתו של ד' במשטרה תוגש, והתרעה זו לוותה באמירה שלי כלפי הצדדים, שעליהם לצאת מנקודת הנחה כי כך יהיה, על מנת שיכללו את חקירתו הנגדית של ד' בהתאם (עמ' 615). כאמור לעיל, חקירתו הנגדית של ד' באמצעות ב"כ הנאשמת התאפיינה בשאלות מדריכות לרוב, דוגמת זו: "זה נכון שאתה אהבת לישון בבית, בבית של אבא ואימא?" (עמ' 621), והתשובה החיובית לא אחרה לבוא. כמו כן, נשאל ד' שאלות מורכבות ועתירות פרטים, דוגמת זו: "...היא כל היום מתפללת, נכון? ואתה אוהב שהיא מתפללת, נכון? כי אז אתה מבריא, אתה מאמין שזה מחזק אותך. באותו יום שאימא לא רצתה שתלך למסיבה בבית ספר אז היא הכינה לך אוכל לפני שיצאת החוצה שתתחמם, אכלת לפני שיצאת החוצה, נכון? ואז היית בשמש והנזלת התייבשה לך? וכשהיא פתחה לך את הדלת היא נתנה לך עוד פעם לאכול, נכון?" אין תמה, שבסוף הנאום הארוך הזה השיב ד' "נכון" (עמ' 622).

חקירתו הנגדית של ב"כ הנאשם התמצתה בשאלות ספורות. במסגרתה אישר ד' כי הוא אוהב את אביו, משום שהוא בא לבקר אותו וקונה לו מתנות, וכי אימו היא שסייעה לו להתרחץ והייתה מכינה עבורו אוכל (עמ' 622-623).

עם סיום החקירה הנגדית בידי ב"כ הנאשם, ביקש ב"כ המאשימה להגיש את קלטת החקירה (עמ' 623). בתגובה ביקשה ב"כ הנאשמת להוסיף ולחקור את ד', ואילו ב"כ הנאשם לא העיר כל הערה. בישיבה הבאה, כשעמד החוקר המיוחד להעיד, הודיע ב"כ הנאשם כי הוא מתנגד לקבלת קלטת החקירה, מן הטעם שב"כ המאשימה לא חקר

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

פ 152/08

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

כלל את ד' על אביו, ולכן הוא נמנע מלהציג לד' שאלות הנוגעות לאלימות של האב כלפיו. בנסיבות אלה, כך טען, אין אפשרות לקבל אותם חלקים מן החקירה המתאייחסים לאב, שכן "לא ניתנה לצדדים הזדמנות" לחקור את ד'. רוצה לומר, הימנעותו של התובע מלחקור את ד' ביחס לאב, אינה מאפשרת לו להכניס את גרסתו של ד' בדלת האחורית, באמצעות הוראת סעיף 20 לחוק הליכי חקירה, המתנה את קבילות האמרה, בין היתר, בכך שניתנה לצדדים הזדמנות לחקור את העד (אלא אם פטר בית המשפט את העד מלהעיד, בנסיבות המפורטות באותו סעיף).

אין בידי לקבל את טענת הסנגור. ד' העיד במשפט, וב"כ הנאשם ידע מה הייתה גרסתו שניתנה בפני החוקר המיוחד. לא רק שעל פי החוק ניתן להציג את אמרתו, אלא שב"כ המאשימה התריע שזו כוונתו הן בסיום החקירה הראשית, והן בסיום החקירות הנגדיות. דבריו לא זכו לכל התייחסות מטעמו של ב"כ הנאשם (בעוד שב"כ הנאשמת ביקשה, וקיבלה רשות, להמשיך ולחקור את ד' בנסיבות אלה). להבדיל מהוראת סעיף 10א לפקודת הראיות, אין סעיף 20 לחוק הליכי חקירה מחייב, כתנאי לקבילותה של אמרת אדם מוגבל, כי זו תהא שונה באופן מהותי מעדותו בבית המשפט, או שהעד יתכחש לה או יטען כי אינו זוכר את תוכנה. נראה, כי שוני זה נובע מן השוני העקרוני בין שתי הסיטואציות. במקרהו של עד "רגיל" שקבלת אמרתו מתבקשת לפי סעיף 10א לפקודת הראיות, נקודת המוצא היא שלא היה כל צורך בכישורים מיוחדים כדי לקבל את אמרתו במשטרה, כמו גם כדי לנהל את חקירתו בבית המשפט. התכחשותו לאמרה נובעת, כך על פי ההנחה, מחוסר רצון מודע של העד לחזור על תוכן דבריו במשטרה, בין משום שבינתיים "טופל" בידי בעל עניין, בין משום שהוא חושש. שונה הדבר בעניינו של עד, הסובל ממוגבלות שכלית או נפשית. תכליתו של החוק היא לאפשר לעד כזה תנאים אופטימאליים להתבטאות, תנאים שקשה לספקם בחקירה משטרתית רגילה, ובבית המשפט. לפיכך נקבע כי חקירתם של עדים כאלה (וגם חשודים) תיערך בידי חוקרים מיוחדים בעלי מיומנויות מתאימות. נראה, אם כך, שהנחת המוצא של החוק היא, שהאמרה תוגש וכי יינתן לה משקל בפני עצמה, לנוכח העובדה שהחקירה בוצעה בידי חוקר מיוחד. זו גם הסיבה שחקירה כזו טעונה תיעוד

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

חזותי, על מנת שניתן יהיה להתרשם ממנה באופן בלתי אמצעי. לעומת זאת, החקירה בבית המשפט אינה חקירה אופטימאלית. היא נעשית בידי הצדדים, שאינם מוכשרים לכך, והצבעתי לעיל על כשלים בחקירתו הנגדית של ד'. כלומר, בעוד שהכלל, בעד רגיל, כי הוא מעיד, ואמרתו מוגשת כחריג, דומה שהכלל בעד הסובל ממוגבלות נפשית או שכלית, כי אמרתו מוגשת. אם העד מעיד בבית המשפט, די בכך שניתנת לצדדים הזדמנות לחוקרו, ואין צורך להוכיח כי עדותו שונה באופן מהותי מאמרתו. ב"כ הנאשם יכול היה להתרשם כי התובע מתקשה לקבל מן העד תשובות ולפיכך הופסקה החקירה הראשית. ההזדמנות לחקור אינה נובעת מן השאלות ששואל התובע בחקירה הראשית, אלא מעצם זמינותו של העד לחקירה. זמינות זו מאפשרת לצדדים ולבית המשפט לבחון את תשובותיו של העד במהלך החקירה בבית המשפט, השוואתן לאמרתו בפני החוקר המיוחד, וקבלת הסברים מפי החוקר המיוחד על הפער בין הגרסאות, אם היה כזה. בית המשפט, הקובע בסופו של דבר את מהימנות העד ואת המשקל שיש לייחס לדבריו, יכול להיעזר, לשם כך, בחוות דעתו של החוקר המיוחד או של כל מומחה אחר, לעניין השפעתה האפשרית של המוגבלות על מסירת העדות או על העד (סעיף 21 לחוק).

משהועמד ב"כ הנאשם פעם ופעמיים על כך שבדעת ב"כ המאשימה להגיש את האמרה, ולאחר שבית המשפט העיר כי יש לצאת מנקודת הנחה שהאמרה תוגש, היה על ב"כ הנאשם לכלכל את צעדיו בהתאם. כפי שיכול היה ב"כ הנאשם להתרשם, הרשות ניתנה לב"כ הנאשמת לחזור ולחקור את ד' בחקירה נגדית, על אף שהודיעה על סיום חקירתה זמן מה קודם לכן. ד' נכח אותה עת באולם בית המשפט, ולא הייתה כל מניעה להפנות אליו שאלות נוספות (ראו: ע"פ 355/88 לוי נ. מדינת ישראל, פ"ד מג(3), 243, פסקה 39).

מסקנתי, אם כך, שאמרתו של ד', ת/222 א ות/222ב, קבילה. למשקלה של אמרה זו אתייחס בהמשך.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

22. בת/22א, מתחיל החוקר המיוחד בשיחה עם ד' בניסיון לעמוד על מידת הבנתו את המושגים נכון ולא נכון, או אמת ושקר. ניתן להתרשם כי ברמת הבנתו המוגבלת, יכול היה ד' להבחין בין נתוני אמת לבין נתונים שאינם אמת שהוצגו לו על ידי החוקר (עמ' 2-3). לאחר שיחת חולין על דברים שד' אוהב לעשות, ועל סדר יומו בפנימיה בה הוא חוסה עתה, פנה אליו החוקר באופן פתוח וביקש ממנו לספר מה קרה לו. בקשה זו נענתה בשאלה של ד', אם הכוונה למה שקרה לו בבית (עמ' 11 למטה). משקיבל תשובה חיובית, השיב ד', ללא כל הכוונה: "היא לא נתנה לי ללכת לבית ספר" (עמ' 12). אימו לקחה אותו למרפסת, ונעלה אותו שם "שלושה ימים". ועוד בהמשך: "היא זרקה אותי מהבית ... היא לא נתנה לי ללכת לבית הספר בראש חודש" (עמ' 13). לשאלתו של החוקר אם היה עוד משהו עם אימא, השיב ד': "היא הרביצה לי, אבל עכשיו היא נמצאת בבית סוהר" (עמ' 14). - - - (הושמט) - - -. ד' אמר לחוקר כי אימו הרביצה לו הרבה פעמים, ובהמשך, שוב באופן ספונטאני, אמר כי גם אביו הרביץ לו (עמ' 17). גם אחותו הגדולה מ', וגם אחיו יש' הכו אותו. אימו, לדבריו, הכתה אותו במקל, בבטן, בראש, ובידיים. עוד הוסיף מעצמו, כי השכנים שמעו שהיא הכתה אותו, והזמינו משטרה (עמ' 18 - 19). בהמשך מסביר ד', כי אימו מכה אותו תמיד כשהוא "קורא דברים קדושים" (עמ' 21). נראה בעיני כי הכוונה למקרים שהוא קרע ספרי קודש, אירועים שככל הנראה חזרו על עצמם כפי שהעידו חלק מאחיו, והנאשם). בפעם האחרונה שאימו הרביצה לו, היא נעלה אותו בחדר ולקחה לו את הנעליים (עמ' 22). ד' סיפר עוד כי ביקש מאימו שתיתן לו לאכול ולשתות, אולם היא לא נתנה לו, ולכן הרביץ לה (עמ' 24). ד' הוסיף, כי בתגובה לכך שלא ניתן לו ללכת לבית הספר בראש חודש, השתולל, הפך את כל החדר והרס את השקעים, ובתגובה אימו הרביצה לו בכל גופו. ד' טען בפני החוקר כי אימו מרביצה גם ליש', למ', ליי ולה'.

בנוסף למקל, אימו הרביצה לו עם חגורה, יותר מפעם אחת (עמ' 30). לדבריו, אימו ביקשה חגורה מאביו על מנת להכות אותו באמצעותה, והיה זה משום שהוא לא רצה ללכת לישון. לטענתו האירוע התרחש בשעה ארבע לפנות בוקר (עמ' 33). אימו שברה לו את כל הגוף, והיה לו "מלא דם" (עמ' 34). עוד לטענתו, אימו קשרה את ידיו ואת

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

רגליו בחבל, והותירה אותו כשהוא קשור כך למשך שלושה ימים במרפסת (עמ' 39). היא לא נתנה לו אוכל ושתייה במהלך אותם ימים ואמרה לו ללכת לישון.

בהמשך החקירה, בת/22, טוען ד' כי אימו קשרה גם את אחיו יש' וי', וגם את אחותו ה' (עמ' 3-4). ד' הוסיף ואמר כי קרה שלעיתים ישן בחוץ, שכן אימו לא רצתה להכניסו הביתה (עמ' 6), וכך אירע גם ליתר אחיו ואחיותיו. עוד אמר, כי הוא ויש' הוכו בחוטי חשמל שאימו לקחה מהארון, וכך גם הוכתה ה' באמצעותם (עמ' 9-10).

ד' השיב בשלילה לשאלת החוקר, אם היה עוד מישהו שהיכה אותו. משהשיב כפי שהשיב, פנה אליו החוקר בשאלה, ואמר לו הרי הזכרת גם את אבא, בתגובה אמר, "נכון, גם אבא" (עמ' 11-12). אביו, לטענתו, הרביץ לו בחגורה.

- - - (הושמט) - - -

בחקירתו הראשית בבית המשפט חזר ד' וסיפר על האירוע במהלכו מנעה ממנו אימו מללכת לבית הספר למסיבת ראש חודש, הכתה אותו במקל ולקחה ממנו את נעליו. כמו כן סיפר כי ננעל במרפסת במשך שלושה ימים, ללא אוכל וללא שתיה. אימו, לדבריו, הכתה אותו בחגורה, וקשרה אותו בחוט על מנת שתוכל להרביץ לו. כמו כן, הכתה אותו במערוך (עמ' 611-614). על החקירה הנגדית איני רואה צורך לעמוד בהרחבה, לאחר שכבר הבהרתי לעיל כי לנוכח טיב השאלות שנשאל, לא ניתן להפיק ממנה דבר.

23. על מנת שניתן יהיה להעריך נכוחה את עדותו של ד', ולקבוע את משקלה, יש להתייחס קודם לעדותו של החוקר המיוחד, מיכה הרן. הרן עמד בעדותו בחקירה ראשית על ההבדל התהומי בין שאלות פתוחות לבין שאלות סגורות, הבדל שהתבטא באופן ניכר בשאלות שנשאלו בחקירה הראשית של הנער, לעומת החקירה הנגדית. הן בחקירתו שלו, והן בחקירה הראשית השאלות היו פתוחות ומזמינות, ולכן ד' נתן

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

תשובות שהן פרי דלייה מזכרון, על אירועים אותם חווה. אין אלה תשובות שנועדו לרצות את השואל (עמ' 652-654).

התיאורים שמוסר ד' בחקירתו יש בהם יחסי סיבה ותוצאה, ודינמיקה שמתפתחת. בשל מוגבלותו, הערכת הזמנים שלו לוקה. אי אפשר לקבל את האמירה לפיה שהה שלושה ימים במרפסת כאמירה נכונה מבחינת הזמן. תופעה זו אופיינית לילדים בעלי לקות שכלית, כעולה מן המאמר ת/20, העוסק בחקירת ילדים נפגעי התעללות. הרן אינו חושד כי ד' מדבר על משהו שכלל לא היה. הוא דיבר על חוויה שהוא חווה אותה, שאימא שלו קשרה אותו במרפסת (עמ' 661). ככלל, לגבי האימא, ד' היה מאוד עקבי. הוא ידע להסביר את הסיטואציה ואת הדינמיקה. הוא דיבר על מעשים מאוד ספציפיים וידע לעגן את זה, לתת את הסיבה (עמ' 679). הרן סבור עוד, כי ילד ברמתו של ד' אינו יכול להמציא סיפור על אירועים בעלי אופי מיני (עמ' 682). עם זאת, הרן לא יכול היה להסביר את התופעה של אזכור שמות שאינם קיימים בין בני המשפחה. הוא אינו מסיק מכך שהמדובר בשקר. ייתכן כי השמות הללו קיימים והאנשים עשו לו את מה שהוא מייחס להם, ייתכן ולא, אולם מכאן לא נובע כי גם האם לא פגעה בו.

להשערות של הרן לפיה המדובר בדמויות ממשיות, גם אם אין אלה "אחים" של ד', יש - כך התברר בדיעבד - עיגון במציאות. הנאשם העיד, כי ביקש לברר מיהו אותו "בנצי" שד' תיאר אותו כאחיו וטען שפגע בו. התברר לו כי יש בנצי כזה, הוא לומד בכיתה עם ד' באותה פנימייה, ואכן מציק לו מזה זמן רב (עמ' 1096).

בכל הנוגע להתייחסות אל האבא, מקור האינפורמציה היה ד', ורק משהזכיר את האב, שב הרן ופנה אליו בעניין זה (עמ' 690). עם זאת, החוקר הודה בהגינות שאפיינה את כלל עדותו, שבמחשבה שנייה נכון היה לשאול שאלה פתוחה יותר. בסופו של דבר, סיכם החוקר את ההתייחסות בנוגע למעורבותו של האב, על פי עדות ד', כי אכן יש הבדל אדיר בין האופן בו התייחס ד' למעשיה של אימו לבין מעשיו של אביו. בכל הנוגע לאב, בשל הנרטיב הדל, שאינו מעוגן במעשה מסוים, קשה לדעת מה היה שם. הסבר

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

אפשרי אחד הוא שדי קשור יותר לאב ואינו מעוניין לפתח את הנושא הזה, ולשאלה האם אין בכך כדי להטיל ספק בעצם הטענה כי גם האב הכה, השיב הרן: "אני לא יכול לקבוע. אם הייתי צריך לקבוע מהימנות על סמך חקירה כזאת, אני לא הייתי יכול ... בכלים שלי של ניתוח תוכן" (עמ' 706).

24. אלך בדרכו של החוקר המיוחד. בכל הנוגע לדברים שאמר ד' ביחס לאביו, לא אתן כל משקל לאמרתו של ד' בפני החוקר. אמרה זו אכן אינה מפורטת, וקשה להבין ממנה מה בדיוק מייחס ד' לאביו. כמו כן, נראה כי החוקר אכן "סגר" על ד' יתר על המידה, כששב לעסוק במעורבות האב. אמנם, אין ספק כי ד' העלה את מעורבות האב מיוזמתו, אולם בהמשך, משטען כי רק אימו הרביצה לו, לא נכון היה ללחוץ עליו בעניין האב. גרסתו של ד' לא תוכל אפוא, לשמש תשתית לביסוס אישום המיוחס לאב, ביחס לתקיפה אקטיבית של ד'. ככל שיימצאו ראיות ממקורות אחרים למעשי אלימות פעילים של הנאשם כלפי ד', תיבחן השאלה אם די בהם לביסוס אשמתו בהיבט זה, מעבר לספק סביר.

לעומת זאת, בכל הנוגע למהימנות דבריו של ד' ביחס לנאשמת ולמשקל שיינתן להם, הרי שלאחר ששמעתי את עדותו של ד' עצמו והתרשמתי ממנה, צפיתי בקלטת החקירה, ולאחר ששמעתי את עדותו של החוקר המיוחד, מסקנתי היא כי יש לייחס משקל מלא לדבריו של ד' ביחס לאימו. כפי שנראה בהמשך, נמצא חיזוק רב לדבריו בדברי הנאשמת עצמה, ובעדויות השכנים. כך גם מתזקת מ' את עדותו כי הוכה באופן שיטתי.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

2. עדויות הילדים: מעורבותו של הנאשם

עדויות של א':

25. לדברי א', לאביו היה קשה עם הענישה הפיזית. אב אמור לחנך את ילדיו על פי מצוות הדת, והוא לא היה מסוגל לעשות זאת. א' העיד כי הוא זוכר ויכוחים, וכשאימא לא הצליחה לשכנעו בדברי נועם, היא אמרה לו שהיא תנטוש את הבית. ואכן, א' זוכר אירוע מהיותו בן 12, שהנאשמת עזבה את הבית. היא לקחה את אחת מאחיותיו הקטנות, שהייתה אז תינוקת, ונעלמה מהבית. א' זוכר את ההיסטריה שנתקף בה ואת אביו שניסה להרגיעו. הם לא ידעו אפילו היכן היא נמצאת. כעבור שלושה ימים היא חזרה, ואבא "נכנע, מסכן. מאז כאילו אבא שיתף איתה פעולה, כשהיא פקדה עליו, אז הוא העניש בצורה פיזית", אולם תמיד בלט אצלו חוסר הרצון. אם הוא נאלץ להעניש את אחד הילדים ענישה פיזית, הוא הסתובב כל היום במצב רוח ירוד. היו מקרים שהוא ניסה לשכנע אותה לוותר, ולפעמים נכנע לפקודתה (עמ' 28). לדעתו של א', הענישה הפיזית פחתה בתחילת שנות התשעים, והוא חושב שלאביו הייתה יד בזה.

א' הוסיף, כי הנאשם נתן לו סטירות לפעמים, כשהרגיז, או עצבן מאוד, אותו או את הנאשמת. א' זוכר סטירות חזקות, אבל אינו זוכר שאביו השתמש באביזרים. לדבריו, אביו לא נהנה להכות (עמ' 33). את אביו צריך היה להביא למצב שייתן סטירה, הוא לא היה עושה זאת בצורה שיטתית או טבעית. המכות היו לעיתים רחוקות, אולי פעם בכמה חודשים, אולי פעמיים בשנה. הוא לא הכה מתוך רצון להכאיב אלא כסוג של הוצאת עצבים, של תסכול (עמ' 90).

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

עוד אמר, כי בתקופה שהוא מעיד עליה, אביו היה איש קבע ומיעט להיות בבית, רוב היום לא היה בבית. עם זאת, לדעתו, אביו ידע על המכות, שכן אימו לא הסתירה את התנהגותה. יכול להיות שלעיתים הוא ידע ולא יכול היה להתערב, שהרי עובדה שכשאימא ניסתה לאכוף עליו את דרך החינוך הזו, לא היה לאל ידו למנוע זאת (עמ' 33). א' הוסיף ואמר כי על אף שתחושתו היא שאביו ידע על המתרחש ברמה זו או אחרת, אינו יכול לומר זאת בוודאות מוחלטת (עמ' 85). א' הסכים עם הגדרתו של ב"כ הנאשם, לפיה הוא מתאר "אבא מנותק", במובן זה שלא היה בקשר עם הילדים, לא היה בקשר של דיבור איתם, שהה מספר חודשים בשליחות בחו"ל, ובמילים אחרות, נכח בבית פיזית, אבל מבחינת החיבור הרגשי ביניהם הוא היה בבחינת "נוכח נפקד".

עדותו של ח':

26. ח' אישר כי אמר במשטרה לחוקרת שאביו נתן לו "כאפות". לטענתו, הכוונה לסטירות. את עיקר המכות ספג מאימו, מאביו קיבל מכות אולי פעם או פעמיים. ח' אמר, כי אינו יכול לדעת אם אביו ידע על המכות שהכתה אימו, אולם לא נראה לו שידע (עמ' 106). לדבריו, לא יכול היה לנהל שיחות עם אביו, שכן אביו נהג ללמוד בכולל כל היום (עמ' 126). אביו לא היה מעורב כלל בחינוך שלו, ומפני שלא היה בבית, לא היה עם מי לדבר. את הבית ניהלה האם, ואביו היה דמות של "נוכח נפקד" (עמ' 145-146).

עדותה של מ':

27. מ' העידה כי היא זוכרת את אביה מרביץ לה ממש בגיל צעיר, וכי לא היה לה קשר רציני עימו. הוא לא היה הרבה בבית, שכן היה יושב ולומד (עמ' 195-198). במשטרה אמרה, כי אביה הכה אותה לעיתים בחגורה (ת/2, ש' 19-20).

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

עדותה של ר':

28. בת/1 (העימות בינה לבין ח'), מתארת ר' את אביה כ"אחד כזה שפוחד מאשתו. כל מה שהיא אומרת עושה מיד הכל. לא פותח את הפה, לא כלום... הוא הילד הקטן שלה" (דקה 38).

בעדותה בבית המשפט אמרה, כי אבא ידע, לעיתים, על כך שאימא מכה. הוא ניסה להגיד לה כמה פעמים שתפסיק, הוא מחה על כך, "אז הוא ידע, היה בבית" (עמי 206). כשהם גרו בבני ברק אביה היה חוזר בצהריים הביתה בכל יום, נשאר כמה שעות וחוזר שוב ללמוד. כשעברו לבית שמש, הוא היה חוזר בתשע בערב הביתה. הנאשם ידע שהם מקבלים מכות, אולם אין ר' יודעת לומר אם הוא ידע באילו עוצמות, האם הוא ידע את עוצמת הכאב: "כשהוא חזר ראה אותנו, הוא ידע, היה, כשקיבלנו מכות היה את האווירה שהוא ידע ש- שקרה משהו באותו זמן" (עמי 239). בנוסף, ר' העידה כי היא זוכרת שהנאשמת אמרה לו כמה פעמים שהם ילדים לא טובים ושצריך "לטפל" בהם.

בת/16א (החל מדקה 38), מספרת ר' כי אביה היה נוכח לא פעם כשהילדים הוכו במקל או בחגורה, והוא לא היה עושה דבר. הוא היה נכנס לחדר שלו, ולא אמר לנאשמת להפסיק. כך גם בת/17א חוזרת ר' על כך שאביה ידע על האלימות. ראשית, לעיתים הוא היה בבית וראה במו עיניו, ושנית, כשהוא היה חוזר הביתה הוא היה יודע שהם קיבלו מכות, שכן הוא ראה שהם "עצובים, וכל אחד בתוך עצמו, היה שקט בבית" (ת/17א, דקה 24). ניכר בעליל, כי ר' אינה מעוניינת להרחיב את הדיבור על מעורבותו של אביה. כך, בת/17א אומרת היא, שעד כמה שהיא זוכרת, אביה לא הרביץ, ולבסוף היא אומרת שהוא "לא הרביץ עם מקלות וכאלה דברים... לא עם מקלות ולא כמו שהיא הרביצה" (דקה 7). היא זוכרת שקיבלה ממנו סטירה, פה ושם, אולם זה היה אירוע נדיר.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

עדותו של ישי:

29. לדבריו, גם הנאשם הכה. הוא עזר לנאשמת, למשל על ידי כך שהיה תופס אותם על פי הוראתה ומכניס אותם לחדר. כשהיא הייתה מכה הוא לא היה עוצר בעדה, וכשהם היו עושים בושות הוא היה הולך לסגור את החלון, כדי למנוע מהשכנים לשמוע. מאחר שישי סובל מבעיית גב, ובשל כך הוא הולך כפוף, הרי שבמקום לקחת אותו לטיפול היה אביו דוחף אצבע בצורה מכאיבה לגבו, על מנת "ליישר" אותו (עמ' 330). אביו ראה במו עיניו שהם הוכו על ידי הנאשמת. לא היה טעם לבוא ולומר לו שאימא מרביצה, שכן הוא ראה את זה (עמ' 373).

ישי לא קיבל את הצעת ב"כ הנאשם, לפיה למעשה אביו הגן עליהם, ואמר כי אין הוא רואה כך את הדברים. הוא היה תופס אותם ואומר להם שיפסיקו לצעוק, שהם עושים לו בושות, ולא זכור לישי שאביו אי פעם חילץ אותו מהחדר בו קיבל מכות מאימו. ככלל, זה נכון שאביו היה מעט בבית. הוא היה הולך בבוקר לישיבה בבני ברק וחוזר בערב. לשאלה אם יש לו כמה דברים טובים לומר על אביו השיב: "אני אגיד שלא... הוא אדם עם ראש על הכתפיים... ואם הוא לא עשה, אז כנראה, הוא יכל לעשות, אני חושב שהוא יכל לעשות. תמיד היה אומר לנו אתם רוצים שנתגרש? כן נתגרש, אם זה המצב אין בעיה..." לא היה בינו לבין אביו שום דיאלוג. "תמיד זה היה בצעקות ועצבים. הוא לא ישב איתי ואמר לי מה, אתה רוצה שאני אתגרש? תחשוב, תבין את המצב, הוא לא אמר לי ככה, הכל היה בצעקות ועצבים והוא זרק את זה עלי... לא עולה לי בראש כרגע שום דבר טוב [להגיד עליו]" (עמ' 336).

עדותו של יי:

30. לדברי יי, הקשר שלו עם אביו "מעולה". יי אישר שעשה בחקירה הבחנה בין אביו לבין אימו. ההסבר לכך, "שאם כבר, אם הייתה אפשרות שכן היה [אלימות], אז זה

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

רק אימא. אבא לא" (עמ' 293). אביו לא היה בבית, "אבל כשזה היה, אם היה, תמך - בטוח לא. לא עודד ולא שום דבר, אלא אפילו ניסה למנוע את זה" (עמ' 294).

בחקירה במשטרה אמר י' כי אביו היה מאחר לשוב הביתה מדי יום, ולשאלה האם ידע אביו שאימא מרביצה, משיב י' שהוא חושב שכן, וכי אביו היה אומר שאין מה לעשות. אביו, כך אמר, היה עושה הכל כדי שהיא לא תכה, היה מבקש ממנה שתפסיק, אולם זה לא היה עוזר. המדובר על תקופה שבה הם כבר התגוררו בביתם השני בבית שמש (ת/ב, דקה 9-11). בכל הנוגע לשינה במחסן, לדברי י' או שאביו היה בבית או שלא היה, או שישן. אביו היה מתווכח עם אימו כדי שתכניס אותם הביתה, אולם ללא הועיל: "או שהיא היתה עומדת ליד הדלת והוא לא יכל לפתוח או שהיא ... הייתה הולכת לשניה והוא היה פותח" (ת/ב, דקה 17-18). אביו לא הרביץ כלל, הוא אינו זוכר דבר כזה (ת/ב, דקה 56).

3. עדויות נוספות:

31. כאמור, האירוע שהביא לחשיפת הפרשה ולפתיחה בחקירה משטרתית הוא השארתו של ד' אל מחוץ לביתו, תוך שהוא מתחנן על נפשו להיכנס פנימה, לאכול ולשתות. גרסתו של ד' ברורה מאוד בעניין זה, מלבד הערכת משך הזמן בו התמשך האירוע. מן הגרסה עולה מפורשות סיפור קוהרנטי, ולפיו ד' ביקש ללכת לבית הספר למסיבת ראש חודש, והנאשמת מנעה זאת ממנו. היא כלאה אותו בחדרו, הכתה אותו ונטלה את נעליו. ד' השתולל, ויתכן כי גם הכה אותה בחזרה, כדבריו, ובתגובה הוציאה אותו הנאשמת בסופו של דבר לחצר הדירה. כפי שנראה להלן, השכנים והשוטר בן-לולו העידו, כי ד' נעל מחוץ לדירה, כשהוא לבוש בבגדים קצרים, מזוהמים ובלתי מתאימים למזג האוויר החורפי. שעות של צעקות הביאו את השכנים לעשות מעשה. יש לזכור, כי המדובר באוכלוסיה חרדית, שאינה רואה במשטרה כתובת טבעית לשם הזעקת עזרה וסיוע. הפניה מעידה כשלעצמה על עוצמת הזעזוע

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

שחוו השכנים. מבין השיטין של עדויותיהם עולה, כי לא היה זה אירוע ראשון לו היו עדים, וקדמו לו אירועים דומים, עד שכלו כל הקיצין. עם זאת, משהעניין טופל, ד' מצא את דרכו לפנימייה מתאימה, וה' נלקחה לבית אחותה, שבו השכנים למנהגייהם ולאורחות חייהם, וכשהגיע תורם להעיד בבית המשפט, ניתן היה להתרשם בבירור כי הם מעידים כמי שכפאם שד. - - - (הושמט) - - - אף סיימה את עדותה בבקשת סליחה ומחילה אם פגעה במישהו (עמ' 323).

שני השכנים שהעידו הם ד"ש וי"פ.

עדותה של ד"ש:

32. ד"ש מתגוררת מזה שש שנים בדירה מעל דירתם של הנאשמים. ד"ש אשרה כי הפעם היחידה בחייה שהתקשרה למשטרה הייתה בעטיו של ד', ב-7.2.08, וכי כחרדית המדובר במעשה יוצא דופן. לדבריה, הילד צעק ואימו לא נתנה לו להיכנס הביתה. הוא היה לבוש בבגדים שאינם מתאימים למזג אוויר קר, מכנסיים וחולצה קצרים. הוא צעק בחוץ כשלוש שעות. היא ראתה אותו בחוץ בשעה 08:00, יצאה מהבית וחזרה בסביבות 09:00 והוא עדיין היה בחוץ. בסביבות 11:00 התקשרה למשטרה, ובמשך כל הזמן הזה הילד צרח. ד"ש העידה, כי גם אם דלת הכניסה מהחצר לבית לא הייתה נעולה, ד' לא יכול היה להיכנס, שכן הדלת הייתה קשורה. מכל מקום, היא חושבת שראתה את הדלת קשורה מבפנים (עמ' 305). גם בלילה ד' צעק אותם דברים, שהוא רוצה לאכול ולשתות. לטענתה, אף פעם לא שמעה את ד' צועק קודם לכן. ד', לדבריה, הוא ילד טוב, מקסים. ללימודים היה ד' הולך בעיקר כשאביו היה, שכן אביו דאג לו. כשהאב לא היה, ד' לא הלך ללימודים. ד"ש תיארה תמונה מכמירת לב, כיצד הייתה יוצאת מביתה על מנת לקחת את בנותיה לבית הספר, והייתה רואה את ד' יושב

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

וממתין להסעה שעה ושעתיים, עד בוש, שכן לא הובא בזמן לנקודת האיסוף ואיחר את ההסעה. אירועים כאלה קרו כשהאב לא היה בבית (עמ' 311).

לאחר שרוענן זיכרונה של העדה באמרתה במשטרה, לפיה "שמענו תמיד את הילדים דופקים ומצלצלים בדלת, גם ד' וה' היו ככה, והיא לא פתחה. זה היה כל שעות היממה ככה" (עמ' 302), הגיבה ד"ש כי אינה זוכרת שאמרה "כל שעות היממה", אולם אשרה כי גם לה' לא הייתה הנאשמת פותחת את הדלת, כמו לכל הילדים. בהמשך אשרה כי היו אירועים נוספים בהם לא נתנו לילדים להיכנס, זה קרה עם כולם, ולא משנה באיזו שעה. את דבריה ביססה על דפיקות בדלת ששמעה (עמ' 311-312). בנוסף העידה, כי מעולם לא ראתה את הנאשמת מכה את ילדיה, אולם שמעה צעקות של הילדים. היא אינה יודעת מדוע צעקו, היא "לא נכנסה" לשאלה האם מדובר בצעקות של כאב או בצעקות של כעס (עמ' 306). איש מהילדים לא סיפר לה שהוא מוכה, ואין היא חושבת שה' הייתה ילדה מוכה. הילדים מעולם לא אמרו לה שהם רעבים, עם זאת, מבין השיטין, עולה בבירור, שד"ש טרחה להאכיל את ה' בכוונת מכוון, שכן לא ידעה "אם היא אכלה או לא אכלה" (עמ' 303). העדה הודתה, כי לא יהיה זה נכון לומר, כי הזמינה את ה' להצטרף לארוחת הערב של ילדיה באופן טבעי, בגמר המשחקים, שכן בעוד שלגבי חברות אחרות ידעה בוודאות מוחלטת שיש אוכל בבית וארוחה מסודרת, הרי בכל הנוגע לה', לא הייתה בטוחה (עמ' 307-308). ד"ש הסבירה שלא פנתה לרשויות הרווחה לא מפני שלא היה מקום לכך, אלא משום שלא רצתה להתערב (עמ' 319).

התרשמותה של ד"ש היא שהאב דאג לילדים, וכשהוא היה בארץ הם הלכו לבית הספר, הוא הביא אוכל ודאג למה שצריך לדאוג. ה' וד' חיכו לשובו של האב מחו"ל, הם אהבו אותו ורצו שיחזור ארצה, אולם בשנים האחרונות היה הרבה בחו"ל.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

עדותו של י"פ:

33. י"פ מתגורר בסמוך לדירת הנאשמים, דלת מול דלת, מזה שמונה שנים. הוא זה שצלצל בפועל למשטרה, לאחר שהשכנה מלמעלה (ד"ש) ירדה לדבר עם אשתו. לדבריו, כל בר דעת יכול היה להבין שהילד נמצא בחצר בניגוד לרצונו, הוא דפק ולא פתחו לו. י"פ הוסיף ואמר: "הבנתי באותו רגע שהדרך היחידה שזה לא יקרה עוד פעם להזמין משטרה, וזה מה שעשיתי" (עמ' 576). היום היה יום חורפי, אולם הוא אינו זוכר מה היה לבושו של הילד. לדבריו, הוא שמע אותו צועק "תפתחי לי אימא, תפתחי לי אני רעב, אני צמא" (עמ' 577). מר יפתח לא ידע לומר איך נעלו את הבית בפני הילד, ואם בכלל הדלת הייתה נעולה, והוסיף כי ייתכן שהדלת לא הייתה נעולה, אולם ד' חשב כי היא נעולה. לשאלה מדוע לא דפק על הדלת וביקש שהנאשמת תכניס את ד' לפני שהזמין משטרה, השיב י"פ כי ראה שהנאשמת "חיה ונושמת", הוא הבחין בה מסתובבת בבית, "ואם הגעתי למסקנה שצריך לעשות את זה, אז זה באמת אחרי שאני ידעתי שזה הדרך היחידה שזה לא ישנה שוב, זה הכל" (עמ' 580).

נראה כי י"פ ביקש לעמעם את הרושם הקשה שיצרו דבריו, שכן בהמשך טען, כי הוא מכיר את המשפחה טוב מכל אחד אחר, וכל שמפריד ביניהם הוא קיר של לבנים. הוא יכול היה לשמוע כל "פיפס", ולטענתו מה שמיוחס לנאשמים הוא בבחינת הגזמה. לדבריו, "לא הייתה פה שום התעללות. אני רואה פה כשל חינוכי. יש אישה שיש לה אידיאולוגיה מסוימת בחינוך... מה שכן היה, בעיות חינוכיות. כל בית יש לו את הבעיות שלו, פה הבעיות היו יותר קיצוניות מצד האימא. מצד האבא לא הייתה שום בעיה, מצד האימא היו בעיות מסוימות וזה התבטא במה? אולי בחוסר הכנת אוכל... " (עמ' 579). י"פ ביקש לשכנע בדאגתה האימהית של הנאשמת לילדיה, בכך שהיא שלחה לו מספר פעמים פתקים ועל גביהם בקשה שלא יאכיל את ילדיה בדברי מאפה מקמח שלא נראה לה, ושלא ייתן להם ממתקים. אישה ששונאת את ילדיה לא תכתוב פתקים כאלה. הנאשמת ביקשה שהוא ילמד משניות עם ילדיה,

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

הייתה סכה אותם בשמן שעות ארוכות, ודאגה להם לפי ראות עיניה (עמ' 580). לטענתו, מעולם לא ראה ולא שמע את הנאשמת מכה את הילדים. הילדים היו אצלו יום יום, ולו כך היה, הם היו מספרים. לדעתו של י"פ, לא שמע את הנאשמת מדברת עם אף אחד, ומה שאינו "תקני" בהתנהלותה, לבד מהרעלות, זה שהיא לא שוחחה עם הילדים. הוא לא ראה מעולם תופעות חריגות של שיער גזור, הבנות היו מטופחות. מעולם לא שמע שקשרו את הילדים לעמוד שנמצא באמצע הבית, והטענה כי לעיתים נאלצו מי מהילדים לישון במחסן היא שטויות. בכל הנוגע לטענותיו של י"פ לא היסס לומר כי 98% מהן אינו נכון, וכי ברור לו שהשפיעו עליו לומר זאת, שכן הוא טיפוס נגרר. לו היה יודע על כך הוא עצמו היה פונה לרשויות, ואין כל אפשרות שלא ידע, שכן המרחק בין דלת ביתו לבין המחסן הוא "חצי מילימטר" (עמ' 587-592).

לגבי הנאשם, י"פ הוסיף ואמר כי לו היה יודע שאם ידבר איתו המקרה לא יישנה, היה עושה זאת, אולם "כמה פעמים דיברתי איתו, אני הבנתי מבלי שהוא יגיד לי שאין לו כל כך שליטה על הדברים האלה, כאילו שזה בניגוד לרצונו" (עמ' 581). לדברי י"פ הוא שוחח עם הנאשם משום שהטריד אותו שד' היה בחוץ, משוטט ברחוב, במשך שעות, ואף אחד לא היה קורא לו. זה יכול היה להיות גם עד עשר בלילה. מן השיחה עם הנאשם הבין י"פ כי טענת הנאשם היא, שכשהוא נמצא "הכל מתקתק", אולם כשהוא איננו, הדברים מחוץ לשליטתו. לדברי י"פ, הבין הנאשם שאשתו אינה ככל האדם, והוא הבין ממנו כי אין בכוחו לעשות הרבה, היינו לדאוג לכך שהילד יקום בבוקר, יתרחץ ויתלבש וילך להסעה בזמן ויחזור בזמן, ויאכילו אותו וישחקו איתו והוא ילך לישון בזמן (עמ' 582). לדבריו, ההתייחסות של האבא לילדים הייתה התייחסות תקינה, ראויה ומכובדת.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

עדותו של השוטר בן לולו:

34. עד ראיה נוסף לאירוע מיום 7.2.08 הוא השוטר גבי בן לולו, המשרת בתחנת בית שמש. בן לולו הוזעק למקום לנוכח התלונה של השכנים. המראה שנגלה לעיניו היה נער לבוש חולצה לבנה ומכנסיים שחורים קצרים, מסתובב בחצר ומנסה מדי פעם להיכנס לבית דרך שער החצר, שהיה נעול. הילד לא היה קשור. בן לולו לא בדק אם היו על גופו סימני אלימות או דם, אולם יש להניח כי לו היו סימנים כאלה במקום בולט, היה רואה ומציין זאת. הוא היה מוזנח, החולצה שלו הייתה מלוכלכת מאוד. השכן דיווח לו כי הילד נמצא שם כבר זמן רב, אינו אוכל ואינו שותה, כשהם מנסים מדי פעם לתת לו אוכל. השוטר ניגש לדלת הבית, דפק ואיש לא ענה לו. הוא הזעיק את רשויות הרווחה, והמתין. במהלך ההמתנה, הילד המשיך לצעוק, זרק סולם, שולחן וכיסא שהיו בחצר. כשהציץ פעם נוספת, הוא כבר לא היה בחצר. משהגיעו רשויות הרווחה הם דפקו בדלת, והילד, שכבר היה בבית, פתח להם. מנהל אגף הרווחה ניסה לדבר עם האם, אולם היא לא השיבה. הבית היה מבולגן, בגדים על הרצפה, חדרים מבולגנים מאוד, כיור מלא בכלים לא שטופים. בית מלוכלך מאוד. האם ישבה ליד השולחן ואכלה, והילד הסתובב בבית. משהציגו לה צו המורה לרשויות לקחת את הילד, היא לא הגיבה (עמ' 566-574, וכן דו"ח הפעולה ת/19 מיום 7.2.08). הנה כי כן, הנאשמת לא מותה על כך שלוקחים ממנה את בנה.

4. גרסת הנאשמת

35. הנאשמת לא העידה במשפט, שכן עמדה על מתן עדות בהתכתבות, מן הטעם שאינה מוכנה להעיד בנוכחות גברים. הנאשמת דחתה הצעה לוידאיו קונפרנס, או למתן עדות מאחורי פרגוד (עמ' 768-770). לכל ההצעות הללו הסכימו ב"כ הצדדים,

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

אולם הן ב"כ המאשימה והן ב"כ נאשם 2 עמדו על זכותם לחקור את הנאשמת ולקבל את תשובותיה בקולה היא. כשלעצמי, אף אני לא הייתי מוכנה למתן עדות בדרך זו, שאינה מאפשרת התרשמות ישירה מן הנאשמת. בהקשר זה יוער, כי בתחילת המשפט, ובעצה אחת עם הנאשמת ובאת כוחה, הוצב באולם פרגוד, והנאשמת ישבה מאחוריו. הוסכם, כי מאחורי הפרגוד תהיה מוכנה להסיר את כיסוי הפנים, על מנת שאוכל לעקוב אחר התנהלותה במשפט. אלא שבחלוף זמן לא רב התברר, כי הנאשמת אינה עומדת בהבנה שהושגה, וממשיכה להליט את פניה ברעלה. בנסיבות אלה, הוריתי על הוצאת הפרגוד מן האולם, והנאשמת ישבה במהלך כל המשפט כשפניה מכוסות לחלוטין. לא מצאתי לנכון להורות על הסרת הרעלה בכוח ולהתעמת עימה בעניין זה. עם זאת, יכולתי להתרשם כי הנאשמת עוקבת אחר הנעשה במשפט, מעבירה פתקים שהיא כותבת לבעלה ולבאי כוחה, ואף התפרצה פעם אחת כלפי בנה, א', במהלך עדותו, וצעקה לעברו "שקר" (עמ' 44). חלק מן ההתכתבויות הללו הוגשו כמוצגים, ואתייחס אליהן כשאדון בטענות המתייחסות למצבה הנפשי וליכולתה לסייע לסנגור. אם צריך ראייה לכך שהנאשמת עקבה אחר הנעשה במשפט, הרי שפנייתה לר' זמן קצר בטרם התייצבה ר' למתן עדות, כפי שעמדתי על כך לעיל, יש בה כדי להצביע על מידת מעורבותה בנעשה. גם עניין זה ילובן בהרחבה בפרק העוסק בכשירותה של הנאשמת לעמוד לדין.

בנסיבות התנהלותה של הנאשמת, לא מצאתי לנכון להסיק מסקנות ראייתיות מהימנעותה מלהעיד, ואף המאשימה לא סברה כי נכון יהיה לעשות כן. עם זאת, אמרותיה של הנאשמת במשטרה הוגשו, ללא הסתייגות (ת/6 והתמלילים ת/6א, ת/6ב ות/6ג; ת/7 והתמלילים ת/7א, ת/7ב ות/7ג; ות/8 ותמלילים ת/8א, ת/8ב ות/8ג). האמרות נכתבו, למעשה, על ידה, כשהשיבה לשאלות החוקרת. בנסיבות אלה, לא מצאתי כל מניעה שאמרות אלה ישמשו נגדה.

יוער, כי צפייה בקלטות מלמדת, כי בחקירתה ת/7ג (עמ' 2-4, דקה 4-7), מדברת הנאשמת בקולה עם החוקרת, ומסבירה לה כי אינה מוכנה לדבר עימה למרות שהיא אישה, שכן החוקרת מקליטה את הדברים, והקלטת עשויה להגיע לידיהם של גברים.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

למעט אירוע זה, התנהלו החקירות כך שהחוקרת הציגה לנאשמת שאלות, והיא השיבה בכתב.

36. הרושם המצטבר מקריאת הודעותיה של הנאשמת במשטרה, כי המדובר באישה מניפולטיבית, המצליחה לגייס טענות מטענות שונות כדי להדוף שאלות קשות של החוקרים, ולשקר תוך ניסיון להמעיט מחומרתם של מעשים שונים אותם בחרה שלא להכחיש. כך, למשל, כבר בהודעתה הראשונה (ת/6), התבקשה הנאשמת להסביר את עדותו הקשה של יש' במשטרה ותגובתה הייתה שיש' משקר "שקר גס". לשאלה מדוע יעשה זאת, השיבה כי ייתכן שיש בו "מרירות בתת מודע", שכן כשהיה תינוק לא יכולה הייתה להרים אותו על הידיים, משום ששבה והרתה זמן קצר לאחר לידתו (ת/6 ב, עמ' 3-5). היצירתיות במתן הסברים הביאה לכך, שכשנשאלה מדוע, אם כך, יי מתאר מעשי אלימות (שהרי ההסבר בעניין המרירות הלא מודעת אינו יכול לחול עליו), השיבה שיש' כנראה "שינן" לו את מה שעליו לספר (ת/6ג, עמ' 2-3). כפי שנראה להלן, הודעותיה של הנאשמת מתאפיינות בהסברים מתחמקים, החל מהכחשה גורפת, עבור להמעטה בעוצמת האלימות, הטלת דופי באמינותם של ילדיה, טענה לגבי מעשה מסוים שהוא "מעשה קונדס", הסברים חינוכיים להטלת משמעת, וכלה בהסבריה לחבלות קשות שנגרמו למי ולר', לפיהם אירעו שלא ברצונה: מ' נדחפה אל המערוך בו החזיקה, ר' נדנדה לה וקבלה "דחיפה קלה" לעבר השיש במטבח. בנוסף, גייסה הנאשמת טענות בדבר עלילה שטופלים לה, על דברים שאירעו מזמן, והרקע לאותה עלילה הוא מלחמה על הצניעות (ת/7א, עמ' 3-4). כלומר, הטענה היא כי למרות שהמדובר באירועים מן העבר (שעל פי גרסה זו אכן אירעו), נעשה בהם שימוש עתה כדי להתנכל לה בשל צורת הלבוש שלה.

הסברים מניפולטיביים אלה, מלבד זאת שאין בהם כדי לעורר ולו ספק סביר בגרסאותיהם האמינות של ילדיה, מעידים על מצבה הנפשי בעת ביצוע המעשים, היינו, שהייתה בשליטה מלאה, שהייתה מודעת להם, וניסתה לתת להם הסברים

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

ותירושים, שאינם שאובים כלל ועיקר מעולם תוכן פסיכוטי כלשהו, והכל על מנת לחמוק מן הדין. עניין זה ילובן בפרק המתאים.

37. כבר בתחילתה של החקירה הראשונה, ת/6, לאחר שהוזהרה, מגיבה הנאשמת כי כל המיוחס לה הוא בבחינת שקר, כי לכל אימא מותר לתת סטירה לצורך חינוך, וכי אותם פעמים בהם מנעה מילדיה לישון בבית היה זה כשהם חזרו ב- 02:00 לפנות בוקר ממגרש הכדורגל, ולאחר שהוזהרו שכך תנהג. אחרי פעמיים שהם ישנו בחוץ, הם הפסיקו לאחר.

אשר לדי', שסבל מפיגור בהתפתחות, הבינה בשלב מסוים שהרופאים לא יביאו תועלת והיא החלה להתפלל. בעקבות תפילותיה חל שיפור ניכר במצבו, עד שהרופאים הודו שטעו וכי הילד בסדר. כל אימת שהפסיקה להתפלל הילד הפסיק לתפקד. עוד טענה, כי אנשים שנכנסו אליה הביתה והפריעו אותה מתפילותיה, אירע להם משהו רע, ומאז שהיא מתגוררת בבית שמש, לא היה פיגוע אחד בעיר הזו.

38. החוקרת קראה בפני הנאשמת את דבריו של יש' במשטרה, לפיהם הילדים הוכו במקלות ובכבל חשמל, והיו לו סימנים בכל הגוף. תגובתה הייתה: "עניין המכות וכבל חשמל לא היה ולא נברא, ... לפעמים נתתי להם מכות ללא פגיעות גופניות, רק על מנת לחנך בלבד, כמו שמותר לכל הורה להכות לצורך חינוך. תמיד הקפדתי על עצמי שכשיש לי עצבים לא להכות עד שאירגע, כדי לא להכות יותר ממה שבאמת צריך. ואני מודה שלפעמים שפכתי עליהם מים כי הייתי צריכה לתת להם מכה כלשהי. וכאב לי להכאיב לילדים שלי, אז בחרתי לשפוך עליהם קצת מים במקום להכות, כדי שיבינו שהם לא בסדר" (ת/6א, עמ' 5). מתברר, כי הנאשמת אינה מתכחשת גם לטענה כי הילדים הוכו בחגורה: "לפעמים נתתי מכות בחגורה, אבל נזהרתי שלא להשתמש בכוח, אלא רק כמו שכתוב לנו בתורה הקדושה: 'חוסך שבטו שונא בנו' ... ולכן הקפדתי שאלו יהיו מכות

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

חינוכיות ללא השארת סימנים. וגם הקפדתי שלא יכאב מדי, כי אחרי הכל אני אוהבת את כולם... " (ת/א, עמ' 6). בתגובה לשאלה האם כינתה חפצים שונים בשם "העוזר שלי" (כפי שהעיד אי, לעיל), השיבה: "זכותי לזרוק כפכף על ילד שמכה את אחד הקטנים שלו ולא שומע לי להפסיק" (ת/ב, עמ' 9). בהודעה אחרת הסבירה הנאשמת, כי הייתה מחכה "אפילו" יום בין האירוע עליו רצתה להגיב במכה, לבין המכה עצמה, כדי להירגע, ואז, ברוב המקרים לא הייתה צריכה להכות שכן כבר נרגעה (ת/ב, עמ' 7). בהקשר זה נשאלה הנאשמת אם היא ערכה "פנקסנות" ולפיה הכתה את ילדיה. תשובתה הייתה זו: "לא רשמתי כלום. בשביל מה צריך לרשום. כשילד שורף לך משהו בבית את חייבת לחנך אותו. כשאני כבר לא עצבנית (ההדגשה במקור) אם מגיע לו מכה אז הוא יקבל אותה, אבל זה הבדל עצום אם את מכה עם עצבים או כשהעצבים חלפו. אז גם המכה יותר קלה" (ת/ב, עמ' 7-8).

כהסבר למכות, טענה הנאשמת כי הילדים היו מאחרים לישון ולפיכך אחרו לתלמוד תורה. היא היכתה אותם מאחר והילדים סולקו מן הלימודים בשל האיחורים. כשראתה שבמקום ללכת לישון הם משתוללים, פחדה שיסולקו שוב, ולפיכך היכתה אותם (ת/ב, עמ' 3). לגבי הבנות, הנאשמת טענה כי אינה זוכרת כל כך שהיכתה אותן (שם).

וכשנתבקשה להגיב על טענתו של ישי, כי היא קרעה לו פעם אחר פעם נעלי ספורט יקרות שהוא היה רוכש בכסף שהרוויח מעבודות ניקיון, השיבה: "אתם לא מבינים כי אתם לא דתיים. אצלנו בכל הבתים של שומרי תורה ומצוות ילד צריך ללמוד תורה ולא לשחק כדורגל. כל הנעליים האלו והכדורים האלו הם נגד החינוך שלנו. כל הבתים הם כמו שלנו ואף הורה לא מרשה כזה דבר" (שם). ולטענתו של ישי, שבשל בעיה בגב הוא יושב כפוף, ואביו היה מכה אותו בגבו כדי שישב ישר הגיבה "זה לא מכות אכזריות, זה סתם מכה קלה עם היד. גם אני תמיד הייתי מיישרת להם את הגב, שלא תהיה גיבנת" (שם).

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

כאשר התבקשה הנאשמת להתייחס לדבריו של יש' בחקירתו במשטרה, כי הוריו הרביצו לו "כמעט כל יום וכל הזמן בגלל דברים שלא עשו", פרצה הנאשמת בצחוק, ובהמשך אמרה "אני רוצה שיבואו ויגידו את כל זה לפני" (ת/א דקה 59-1:00).

הנאשמת נשאלה האם הייתה סיטואציה שבה הילדים שיחקו באש ועל כך השיבה: "הייתה תקופה שכל פעם שהייתי יוצאת מהבית הילדים היו משחקים באש ושוורפים שמיכות וסדינים ופעם אחת רק אולי, זה לא זכור לי, אבל אמרתי לאחד הילדים לשים על יש' גפרור כי פחדתי שכל הבית יעלה באש, למרות שאני לא זוכרת את זה". לשאלה האם כיבתה אי פעם גפרור על יש', השיבה הנאשמת כי אינה זוכרת, וכי היא מנסה להימנע מלהוציא מפיה דבר שקר. לפיכך, אם יש דברים שהיא עשתה, היא מבקשת שילדיה יזכירו לה, שכן היא אינה זוכרת דבר כזה (ת/א עמ' 2-3).

הנאשמת הכחישה שדרכה על ידו של י' כשסרב לאכול אוכל שהיה לא טרי. היא לא הייתה מעלה בדעתה לעשות דבר כזה לילד שלה, גם בכעס הכי גדול (ת/א עמ' 3), ובהמשך טענה, כי לפני חודש י' סיפר בבית על מעשה הדריכה והיא צחקה מזה, בעוד שאחיו צעקו עליו שהוא ממציא דברים על אימו (שם, עמ' 6).

לשאלה האם היכתה את אחד הילדים במערוך השיבה: "אם הרבצתי, אז זה היה חד פעמי, ואחר כך לא העזתי. הילדים שלי לא היו ילדים מוכים" (שם, עמ' 3). ובהמשך הודתה כי היכתה את מ' במערוך, היא דיממה: "פעם אחת כן, אבל לא כיוונתי ... היא השתוללה וכך יצא הדם ... היא התפרעה ובמקום ללכת אחורה היא כמו נדחפה אלי ... ואז זה קרה שיצא לה דם מהאף" (שם, עמ' 5). הנאשמת לא מצאה לנכון לקחת את מ' לטיפול רפואי בעקבות הפגיעה, שכן היא עצמה "רופאה", ויש לה שיטות טובות יותר לטיפול. הנאשמת שבה ונשאלה מדוע היכתה את

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

מ' בפנים, והגיבה בשאלה, מה ייתן לדוש באירוע שארע לפני 11 שנים. בסופו של דבר נאותה להשיב, כי יכול להיות שמ' התפרעה, או לכלכה, או לא הסכימה לנקות, אבל לא הייתה לנאשמת כל כוונה לפצוע אותה (ת/7ב, עמ' 3-4).

39. עוד טענה הנאשמת בחקירתה השניה, כי כל הסיפור מקורו בכך שאחותה ראתה כיצד היא לבושה, והחליטה שתעשה הכל כדי להוציא את הילדים מהבית. הנאשמת הביעה תרעומת על כך, שחקרו את ישי, שכועס עליה, בעוד שיש עוד ילדים שאותם לא חקרו. כל סיפור האלימות, כך טענה, רובו נופח מאוד, והתרחש לפני שנים רבות. לדבריה, זה שנים שלא הרימה יד על ילדיה, ולכן אין כל הצדקה לכלוא אותה עכשיו (ת/7א, עמ' 3).

הנאשמת אישרה כי נהגה מנהגי אבלות ביחס לר', משום שהיא "ירדה בצניעות" (ת/7א, עמ' 5), וכי מעשה זה נעשה בנוכחות הילדים. לאחר מכן לא דברה עם ר' במשך כשנתיים. כך נהגה גם בבן מ', ולא דיברה איתו במשך כחצי שנה. מ' היה אז כבן 15. לטענתה, היא שבה לדבר איתו לאחר שנוכחה לדעת שהוא מאוד נפגע מזה: "אימא רואה מת' ילד שלה נפגע ומת' הוא סולח" (שם, עמ' 7).

כך גם אישרה הנאשמת בחקירתה, כי הטיחה את ראשה של ר' בשיש במטבח: "לא תפסתי אותה בשערה. דחפתי אותה אחרי שהיא לא הפסיקה לנדנד לי. עד שהיא לא הפסיקה לנדנד לי ... עמדתי ובישלתי במטבח, והיא עמדה, מה זה? עמדה לידי וכל הזמן בכתה. ... בכתה לי על כל מיני דברים. ומה שנתתי לה זה לא השביע את רצונה, אז דחפתי אותה ממש דחיפה קלה ואז היא נפצעה מהשיש, היא עמדה צמוד לשיש ... קיבלה מכה מעל העין ומיד טיפלתי בה" (ת/7א, עמ' 8-9). לשאלה כיצד טיפלה בה, השיבה כי טיפלה בשמן פשתן, והכינה משחה מדבש וחומרים נוספים.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

בכל הנוגע לקשירות לעמוד ולהכאת הילדים כשהם קשורים, הכחישה הנאשמת מעשים אלה, אולם טענה כי הייתה פעם אחת שבה הילדים קראו בספר שבת שבע קשרה את שלמה המלך בחבל והייתה אותו. הילדים החליטו לעשות צחוק והביאו חבל על מנת שהיא תקשור אותם. מיד לאחר מכן היא התירה אותם: "מיותר להוסיף את זה כהתעללות" (ת/7א, עמ' 10). לא למותר לציין, כי גרסה זו של הנאשמת הוצגה בפני ר' בחקירתה (ת/17א, דקה 19), והיא הביעה פליאה רבה על טענת הנאשמת, שהמדובר במעשה קונדס.

ביחס לגזירת השיער לבנות, הנאשמת הכחישה וטענה כי עשתה זאת רק פעם או פעמיים, לבתה מר', כשהייתה בת 14. על פי דבריה, ביקשה ממר' לטפל בכינים שהיו לה בשיער, והיא לא עשתה זאת. לפיכך, גזרה לה קווצת שיער קטנה כדי שהיא תתחיל לטפל בעצמה (ת/7ב, עמ' 4).

40. הנאשמת הסבירה, כי בלילה שקדם להוצאת ד' לגינה, הוא התפרע מאוד ושב רחציים, כמנהגו. ההתפרעויות התרחשו כל אימת שבעלה היה בחו"ל. היא לא הייתה אותו, משום שהוא ילד חריג. למחרת הוציאה אותו לשמש, שכן היה מצונן ומנוזל מזה מספר ימים. היא נתנה לו בגדים חמים על מנת שיתלבש אולם הוא לא הסכים ולא נתן לה לביש אותו. לטענתה, כשהמטרה דפקה היא עמדה בתפילת שמונה עשרה ולכן לא פתחה. כשהשוטרים שבו ודפקו, שלחה את ד' שיפתח את הדלת, משום שהיא אכלה באותו רגע. הנאשמת לא התכחשה לכך שד' בכה כל הלילה והתחנן שתיתן לו ללכת, כפי שהעידו השכנים. היא הסבירה כי הוא ביקש ללכת למסיבת ראש חודש והיא רצתה למנוע זאת, משום שאוכלים שם ממתקים. היא אישרה שנעלה אותו בחדר, אם כי, לדבריה, "רק" לשעתיים שלוש, וכן אישרה שלקחה לו את הנעליים. כמו כן, אישרה הנאשמת שלא נתנה לד' להיכנס בחזרה הביתה לאחר שהוציאה אותו לגינה, כדי שישהה פרק זמן של ממש בשמש. היא מנעה את כניסתו על ידי זה שבכל פעם שהוא פתח את הדלת, היא סגרה אותה בחזרה (ת/7ב). עוד בנוגע לד', הנאשמת טענה כי היא מרשה לעצמה לרדוף אחריו עם מקל שכן הוא מנצל את העובדה שבעלה,

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

שיודע כיצד להשתלט עליו, אינו נמצא בבית. היא אינה יודעת כיצד להשתלט עליו, ולפיכך לא פעם רדפה אחריו עם מקל, אבל לא היכתה אותו: "כמובן שלפני כן אני מדברת איתו בנועם, מנסה לתת לו דברים שהוא אוהב, ורק במידה וזה לא עוזר לי אז אני מאיימת עם מקל אבל לא מכה בשום אופן" (ת/8, עמ' 2).

הנאשמת נשאלה כיצד הייתה מסוגלת להתעלם מד' כשאמרו לה שמוציאים אותו מהבית, ולא להיפרד ממנו כלל. על כך השיבה: "האמת היא שאחרי כל כך הרבה שנים שלא שמענו בקולי, החלטתי שאני שותקת, כי אין לי רצון לדבר עם קירות". הנאשמת הסבירה כי גם עם בעלה אינה מדברת, שכן היא "כועסת על מה שקרה עם הילדים שעזבו את הדרך, ולכן החלטתי לשתוק גם עם בעלי ולדבר בתפילות". היא שבה ונשאלה כיצד ייתכן שלא בכתה כשד' נלקח, וכיצד זה לא בקשה שישאירו אותו בבית, השיבה: "את משקרת. המשטרה לקחו אותו כמו מטורפים. אני לא מדברת עם גברים, זה הנהגה של שנים שאני לא משנה. גם השוטרת הייתה כל כך תוקפנית, ושלושה ימים לא הפסקתי לבכות..." (ת/7, עמ' 13-14).

41. לטענת הנאשמת, היא משוחחת עם ילדיה, גם שיחות חולין מתבקשות כגון "איד היה בבית הספר", אולם אין היא עושה זאת בקולה, כי אם באמצעות תנועות הגוף או בכתיבה (ת/7, עמ' 12-13).

42. דבריה של הנאשמת ביחס למעורבות בעלה, עולים בקנה אחד עם התמונה המצטיירת מדברי הילדים. לטענתה, בעלה לא רצה שיהיו מכות בבית, אולם לפעמים הוא הסכים לכך, ולפעמים אף היכה, בעיקר את הבנים (ת/7, עמ' 4).

43. מדבריה של הנאשמת במשטרה עולה, אם כך, כי הנאשמת אינה מתכחשת כלל ועיקר לשימוש באלימות, גם אם היא מבקשת להמעיט מן החומרה, לתת הסברים "חינוכיים", לטעון לחוסר כוונה לפגוע, או לשוות למעשה אופי של מעשה קונדס.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

5. גרסת הנאשם

44. עדותו של הנאשם בבית המשפט התאפיינה במלל רב, ובהתחמקויות רבות. למעשה, המוטיב המלווה את כל תשובותיו והסבריו הוא היעדרותו התמידית מן הבית, וכמו שביקש לשכנע בא כוחו, היה בבחינת "נוכח נפקד", הגדרה שילדי המשפחה אימצו ברצון כשהוצגה להם בחקירה נגדית. הנאשם ביקש להסיר מעצמו כל אחריות בטענה חוזרת ונשנית בדבר חוסר ידיעה: "לא כל דבר הובא לחתימת המפקד, אין כזה דבר" (עמ' 1360). לטענתו, קיבל גיבוי היעדרותו מן הבית ולשהייתו במשך כל שעות היום בישיבה, הן מהנאשמת והן מרבנים שונים: "אשתי ... החליטה שזאת הדרך גם בהשקפה הדתית, גם בכל מיני השקפות אחרות והיא מאוד שלמה עם עצמה. היא לא מצאה לנכון ליידע או להודיע לי ... ודבר השלישי והמכריע, היא כל הזמן לא רצתה להפריע בלימוד שלי... אז אין שום סיבה שתדבר אתי על זה" (עמ' 1381). הוא אף הגדיל עשות בהשלכת האחריות על הילדים עצמם: "אני לא הייתי צריך להיות תחקירן או חוקר משטרה ולברר. אם לא באים לספר מעצמם, מה לי להתערב? מה לי לחפור? ... אם כל כך גרוע כמו שאתה עכשיו הקראת, למה אף אחד לא אמר לי את זה? תבוא תגיד אימא עשתה לי ככה. ואז אני אולי אטפל, אולי לא. אבל אף אחד לא מספר, הכל אידיליה ... אז מה אני צריך לחשוב ...?" (עמ' 1077). ייאמר כבר עתה, כי מן העובדות עולה תמונה ברורה מאוד, לפיה הנאשם היה מודע היטב למתרחש בבית, אלא שלא היה לו כל עניין להתייצב מול הנאשמת ואישיותה התקיפה, ולהפסיק את האלימות. ייתכן כי חשש מהתפרקות הנישואין, כפי שהתריעה בפניו הנאשמת בהתנהגותה, כאשר עזבה את הבית למספר ימים על רקע מחלוקת שעניינה דרכי חינוך הילדים. ייתכן כי נוח היה לו להפקיד בידיה של הנאשמת את כל הכרוך בטיפול בילדים הרבים, ולהשקיע עצמו קודם בעבודתו, כאיש צבא הקבע בחיל האוויר, ולאחר מכן בלימודים בישיבה לחוזרים בתשובה. לעיתים שיתף פעולה באופן אקטיבי במעשי האלימות, אולם מן

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

פ 152/08

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

העדויות המצטברות ברור, כי לא היה המוביל, ומדי פעם אף מצא לנכון להתווכח עם הנאשמת ולשדלה להימנע ממעשים כאלה. הנאשם אמר על עצמו, כי "אני האופי שלי מתקפל, אופי שנכנס מתחת לשטיח ובזה נגמר הסיפור עד שיעבור הגל" (עמ' 1361). ובמקום אחר אישר כי ניסה להגיד לנאשמת שלא תכה, "כי אותי לא היכו בבית אף פעם ... אז אמרתי שצריך למצוא דרכים אחרות. הנאשמת עזבה את הבית ליום או יומיים, בגלל ויכוח בהשקפה חינוכית מסוימת ...". אחרי שהיא חזרה, "אני המשכתי בשלי, היא המשיכה בשלה, כנראה. היה משא ומתן הסכמי כזה, ועובדה שזה נמשך כבר ככה. לא אגיד שהייתי מרוצה במאת האחוזים אחר כך, אבל כדי להשיג שקט, שלום בית, אז מוותרים. ... לא דובר ספציפית תשמעי ... אני מבקש ממך תפסיקי להכות אותם... [היא] לא פקדה עלי, ... אלא אחרי ליבון אחרי זה יכול להיות ... וויתרתי פה, וויתרתי שם... לא היה בינינו דיון ספציפי... שהתנגדתי, שוב, התפיסה שלי היא לא לענישה פיזית... החיים מתנהלים ... כמה שאני נמצא, כמה שאני לא נמצא בצורה שוטפת. לא במסגרת הזמנה לדיון ופרוטוקול" (עמ' 1389-1393). דברי ילדיו, אשר העידו כי התרשמו שהוא "נכנע" לאשתו, שהיא "ניצחה", ועוד כיוצא באלה ביטויים, משקפים בדיוק רב את שאמר הנאשם. ואכן, מלבד אותם מעשי אלימות קונקרטיים אותם ביצע, ועליהם יש ראיות, כישלוננו העיקרי במחדלו. מחדל זה עולה, כפי שנראה להלן, כדי שותפות למעשי התקיפה וההתעללות, ומצמיח אחריות פלילית.

כאמור, מוטיב חוזר בעדותו של הנאשם הוא היעדרותו מן הבית. כך טען כי הוא מעולם לא הכה במקל ולא ראה את אשתו עושה זאת: "זה בוודאי לא נעשה בשעות הלילה כשהייתי בבית או מוקדם... בבוקר כשהייתי בבית" (עמ' 1383). כמות הפעמים בהן הזכיר את העובדה שלא היה בבית לא תיספר מרוב. את עבודתו בצבא תיאר ככזו, שהצריכה את נוכחותו בבסיס חיל האוויר בו שירת כאיש צוות טכני, במשך 22 שעות ביממה, ועוד שעתיים בדרך (עמ' 1041). אין בידי לקבל תיאור זה של המציאות, שכן דומה שגם משרתי צבא הקבע בדרגים בכירים לאין ערוך מזה של הנאשם, מגיעים מדי פעם הביתה. ובהמשך, כשהשתחרר והחל ללמוד בישיבה,

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

התייצב בה בשעה שמונה בבוקר, וחזר הביתה בשעות הלילה. תחילה, עשה הפסקת צהרים ושב הביתה למספר שעות, אולם, כך טען, הנאשמת רצתה שהוא ילמד כל היום, ולו עצמו היה נוח בכך (עמ' 1051). עד כדי כך הייתה מסירותו ללימודים גבוהה, שגם בתקופת "בין הזמנים" לא התפנה לביתו, שכן כחוזר בתשובה, היה עליו להדביק פער של שלושים שנה (עמ' 1385). גם בימי שישי לא היה בבית, על אף שבישיבה לא התקיימו לימודים ביום זה. הוא מצא לעצמו מקום אחר ללמוד בו, והיה חוזר הביתה רק לקראת שבת (עמ' 1384).

המדובר, אם כן, בתיאור מוגזם, קיצוני ביותר ובלתי מתקבל על הדעת. עם כל החשיבות של התפקיד אותו מילא הנאשם בצבא, ועם כל רצונו העז להתמיד וללמוד, איני מאמינה לו שההשקעה הרבה בעבודה או בלימוד גרמו לנתק טוטאלי בינו לבין המתרחש בבית, עד כי לא שיער דבר מן המתרחש שם. תכליתו של התיאור המוגזם היא אחת: ליצור חיץ בינו לבין מעשיה של אשתו, בינו לבין האחריות למעשים אלה. אלא שכפי שנראה להלן, הנאשם היה מודע גם מודע למעשים הללו, ולעיתים נטל בהם חלק פעיל. מסקנתי היא, שהנאשם לא נפקד מביתו באופן טוטאלי כפי שביקש לשכנע, וככל שהסתלק, היה זה מתוך מודעות מלאה למעשים, ומתוך חוסר רצון להתערב ולהפסיקם, גם אם לא תמיד הסכים להם.

45. כאמור, במהלך עדותו, התברר כי הנאשם יודע הרבה יותר ממה שניתן היה להבין לנוכח הטענה בדבר היעדרותו התמידית מן הבית. לכל אורך עדותו של הנאשם, ניתן היה להתרשם מן ההתחמקות ומן הניסיון לתאר בצבעים "רכים", אלימות קשה. לשאלה האם ידע שאשתו מכה את הילדים השיב שהוא חולק על המינוח. יכול להיות שהיא הכתה, אבל "אתה רוצה ללכת עם המינוח מכות מוחלטת, אז אתה כל מדינת ישראל יהיה בית סוהר אחד גדול... זה לא מכות" (עמ' 1066). או, המילה "הכיתי" היא "מילה גסה" (עמ' 1063). לדבריו, הוויכוח שהיה לו עם אשתו התבטא בכך שהיא מנעה מהילדים ללכת לאירועים שונים או למקומות שונים, בעוד שהוא לא חשב שיש הצדקה למנוע זאת. בניגוד לתוכן הוויכוחים בין ההורים, שעל פי גרסתו של

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

א' נסובו על שימוש באלימות (עמ' 84), לטענת הנאשם היו אלה ויכוחים "לגיטימיים" על התאמת העונש לגיל הילד (עמ' 1068).

ועוד. הויכוח בינו לבין אשתו היה, כדבריו "תרבותי אידיאולוגי" (עמ' 1074). לא היה ביניהם כל ויכוח בשאלה אם מותר להכות במקל, ולא היה כל שימוש במערוך. וכדבריו, אם זה היה כל כך גרוע, הילדים צריכים היו לספר לו. כשהוא חזר הביתה מדי לילה, כל שראה הוא אידיליה. דברים אלה לא הפריעו לו להוסיף ולומר, שאם מה שמי מספרת זו אמת, זה חמור מאוד. אולי היה צריך להיות מעורה יותר, ולא היה אבא טוב. רוצה לומר, הנאשם אינו שולל את דבריה של מ', אולם מיד מבקש להוסיף כי הדברים שהיא מספרת הם אנטי תיזה לתפישה היהודית ולתפישה של אשתו, שהקרינה אהבה כלפי הילדים, השקיעה בהם, ועובדה שלא היו אף פעם חולים (עמ' 1078). הנאשם הודה, כי ראה את אשתו מכה "מכות חינוכיות", "לא בצורה טראגית ובצורה סדיסטית" (עמ' 1373), "לא בצורה כזאת. בצורה של חיי משפחה, התנהלות זורמת כזאת ... חוץ מזה, אני רוצה להדגיש את זה, זה השתלשלות ביתית, אני בכלל לא נעצר לבדוק מה קורה שם" (עמ' 1374). בתור מי שכדבריו לא היה כלל בבית, מתברר שהנאשם ידע לתאר "התנהלות זורמת" של חיי משפחתו, וביקש לשכנע בדברים אלה כי אין המדובר באירועי אלימות יוצאי דופן.

הנאשם אישר, כי סייע מדי פעם לאשתו, על פי בקשתה, להכות את הילדים "מכות חינוכיות". בניסיון, טיפוסי יש לומר, להסיר מעליו אחריות, טען כי תפקידו הסתכם במניעת בריחתו של הילד מן החדר, על מנת שאשתו תוכל להכותו, שכן הוא עצמו לא שמע מה היה: "יכול להיות שהייתי בחלק אחר של הבית והטיפול התחיל להתרחש, ובדיוק יצאתי משם או מאיזשהו מקום, לא יודע, ועמדתי בדרכו. הוא הגיע אלי, וזהו... אני לא החלק ששמעתי את העבירה" (עמ' 1376). ועוד בהמשך: "...לא הייתי עושה זאת ביוזמתי, ... ולמה שאני אתפוס [אותו]? אמרה תעצור אותו, משהו כזה, לא ביקשה. תשמע, אני חייבת להכות אותו ותעצור אותו, תעצור אותו, אז עצרתי וזהו, זה נקרא עמדתי בדרכו אולי". בהמשך מודה הנאשם

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

כי "ייתכן" והיו מקרים שממש תפס פיזית מישהו כדי שהיא תכה אותו, אולם "... זה לא נחרץ כיוון שלא ראיתי בזה מעשה חריג עד כדי כך, לא נחרדתי" (עמ' 1377). ומיד ניתן הסבר המבקש לעקר את המשמעות המפלילה של הדברים: "זו האווירה של הבית שלנו. כולם פעלתנים, כולם. אין דברים כאלה של הורים הם כבדים, הילדים הם קלים. אין, כולנו באותו גיל בבית הזה. אז באמת יכול להיות שהיא רצה אחריו והוא רץ ממנה ואז אני רץ כדי, משהו כזה" (עמ' 1378). לרגע אחד, מתפתה השומע לחשוב שהמדובר במשחק "תופסת" עליו וחינני, בין הורים צעירים ברוחם ובגופם, לבין ילדיהם, עד שחוזרים לשורות הקודמות ונוכרים, כי המדובר בפעילות שתכליתה ללכוד את אחד הילדים, על מנת להכותו.

46. הנאשם הסכים, כי יכול להיות שמה שא' אמר אמת, שכן הוא היה יותר ממנו בבית ולכן הוא מתאר את מה שאולי ראה. עם זאת, ביקש הנאשם לעקר את משמעות העדות, וטען כי א' העיד על מה שראה בעיניו של ילד, והאמת שלו היא אמת של משקעים של ילד (עמ' 1069, 1071). אלא שהנאשם סתם ולא פירש אלו משקעים צריכים היו להיווצר אצל א', אם כל מה שהיה הוא "סטירות שלא משאירות סימנים".

לדידו, ההסבר לדבריה של ר', שטענה כי לפעמים ידע שהם מקבלים מכות מהנאשמת, מצוי בכך, שייתכן כי זו הייתה הרגשתה כילדה. על דבריה של ר', לפיהם ניסה לעיתים לומר לנאשמת להפסיק, ומשמע שידע על האלימות, הגיב באומרו שיכול להיות שהיו מקרים שידע, ומחה עליהם (עמ' 1081). עם זאת, אין הוא יודע באילו מקרים מדובר, אין הוא זוכר פרטים, ואינו חושב שידע, אולי על סטירה פה ושם. מאחר שר' לא סיפרה לו אף פעם שהוכתה על ידי אימה בחגורה, במערוך, גרמה לה לחבלה בפנים על ידי הטחתה לעבר שיש במטבח, וגזרה את שיערה כעונש, הרי שאם לא סיפרו לו, הוא לא ידע: "אם זה נעשה, זה לא נעשה בשעות הלילה שאני בבית. אולי נעשה בשעות היום" (עמ' 1084).

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

אשר לעדותו של יש', טען הנאשם כי הוא לא אהב ללמוד וחיפש לעצמו עיסוקים, כגון כדורגל, שלא היו לרוחם של הוריו, שכן זה לא היה "במינון הנכון". לדבריו, הנאשמת לא לקחה לישי' את הנעליים, אלא את כפפות השוער, "זה מעשה לא פוגע גופנית. זה מעשה לא מי יודע מה. הם גם לא ניזוקו מי יודע מה כנראה, כי הוא אחר כך ראיתי שהוא כן הולך עם הכפפות האלה... זה לא שחור לבן. זה לא בבת אחת וביום אחד. זה השתלשלות" (עמ' 1122-1123). יש', על פי טענתו, החל להתדרדר ולשחק כדורגל אחרי הבר מצווה. הוא עצמו לא השמיד לו דבר, אבל בבית המשפט שמע שהנאשמת הרסה לו ציוד, וזה מה שידוע לו (עמ' 1355). אלא שהנאשם עומת על ידי ב"כ המאשימה עם דבריו במשטרה, ת/10, מהם עולה מפורשות כי ידע גם ידע שהיא נהגה לקרוע לו נעלי ספורט וכדורים, שיש' קנה במיטב כספו, והוא אף הסכים איתה בנושא זה. תגובתו האופיינית הייתה: "יכול להיות שהמילה הסכמתי לא, הכוונה היא, הכוונה היא בצורה אמיתית לא שהסכמתי, ... ואמרת הסכמתי למעשה כזה אבל לא בצורת הדקדוק" (עמ' 1355-1356). אשר למכות שקיבל ממנו כדי שיישר את גבו, טען הנאשם כי אינו גברתן, ולכל היותר דחף את הבוהן שלו לגבו של יש', על מנת שיישר אותו. הנאשם לא זכר מקרים שאשתו היכתה והוא היה סוגר את החלון כדי שהשכנים לא ישמעו. אמנם היו לעיתים וויכוחים קולניים והוא סגר את החלון, אבל זאת רק למען "צניעות הפרט" (עמ' 1087). עוד הוסיף הנאשם וטען כי אינו יכול להתמודד עם טענתו של יש', שהנאשמת הייתה מכה אותו. בשבת זה וודאי לא קרה, ובמשך היום, אין הוא יודע, שכן לא היה בבית. הנאשם אישר כי יש' ננעל מחוץ לבית, "אבל זה לא מחוץ לבית... ויש לי מחסן מרווח נקי בלי חפץ" (עמ' 1089). לטענתו, הם התרו בישי' שישבו בשעה מתקבלת על הדעת, וכשאיחר לשוב פעם ועוד פעם, נאמר לו שבפעם הבאה הדלת תהיה נעולה. גם י' ננעל פעם אחת מחוץ לבית מסיבה זו. הנאשמת הוציאה להם שמיכות וכרית, והם לא נכנסו הביתה: "מה רע בזה?". ושוב, כדי לרכך את הדברים, הוסיף הנאשם וטען כי הילדים לא ננעלו למשך כל הלילה. כשקם בבוקר, הוא מצא אותם במיטותיהם. ובדרכו החמקמקה אמר הנאשם, כי הוא היה שותף "להשקפה" של אשתו בכל הנוגע לטיפול באיחורים של יש'.

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

פ 152/08

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

תאריך: 19/07/2009

וי, אבל לא להחלטה, "אז אחר כך ידעתי בדיעבד כיוון שחזרו בשלוש בלילה, היא הוציאה להם שמיכה ... אפשר לחשוב שזה מן חדר אפל וטחוב עם עכברים ועם לכלוך, זה לא. תאמין לי שזה יותר נקי לפעמים מהסלון שלי" (עמ' 1368-1369). למקרא הדברים, מתעוררת לפתע תמיהה על מה ולמה ראו יש' וי' להתלונן על המעשים הללו, שהרי מה טוב יותר ממחסן נקי, מרופד שמיכות, ללינת לילה של שני ילדים צעירים, כבני 14 ו-12. אולם, כשעומת גם עם דבריו של י' במשטרה בעניין הנעילה מחוץ לבית והלינה במחסן, התקשה הנאשם, כנראה, לעמוד על התיאור האידיאלי כמעט של מצב הדברים, וחזר לטענתו העקרונית: "קודם כל הוא (הכוונה לי) אמר או הייתי ישן או לא הייתי בבית כשהיא נעלה אותם בלילה במחסן ... אני ישנתי כי אני קם בחמש בבוקר לתפילה והם חזרו בשתיים בלילה ... לא הייתי חלק בזה... אני מטעמי צניעות אני סוגר [את הדלת של חדר השינה]. ופעמון הם לא הפעילו כנראה... בזמן אמת לא ידעתי [שהילדים ישנים בחוץ]. למחרת ידעתי" (עמ' 1370-1372). נראה, אפוא, כי גם הנאשם מבין שהחוויה שנגזרה על ילדיו, הייתה רחוקה מלהיות חוויה שנוח לו להיות שותף להיווצרותה.

ושוב, בסיכומו של דבר, לא יכול היה הנאשם לשלול את עדותו של יש' מכל וכל: זה לא אומר שהכל לא היה, "אולי חלקית היה... אבל בעוצמות כאלה בצורה איך אתה מקריא פה? מקל וזה?...?" (עמ' 1091). לטענתו, דודותיו של יש' השפיעו עליו והכינו אותו לקראת העדות.

לדברי הנאשם, הוא היה קשור מאוד ליי, אך לא שמע ממנו דבר על הקורה בבית. לא היה לנאשם הסבר לעדותו של י' במשטרה, ואף הודה כי י' אינו יכול להמציא סיפורים כאלה.

בכל הנוגע לדי', טענת הנאשם הייתה, כי אי אפשר להרים עליו יד. ברור שלא ניתן להשפיע עליו השפעה חיובית בדרך זו. לשאלה האם ייתכן כי מה שדי' סיפר על

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

הנאשמת נכון, השיב הנאשם כי אינו יודע, וכי די לא סיפר לו, אף אחד לא סיפר לו. הנאשם טען כי אין זה סביר בעיניו שאשתו הכתה את ד', שהרי השקיעה בו עשרות אלפי שקלים בויטמינים ובפיזיותרפיה (עמ' 1097). הנאשם טען, כי מעולם לא פנה לשירותי הרווחה ביחס לד', שכן הנאשמת מעולם לא קיבלה שהוא לא בסדר. לכן, הוא נשלח למוסדות הרגילים, היא גיבתה אותו בידע הרפואי שלה, והוא התפתח. כשדי הגיע לגיל 10, חשב הנאשם ש"אולי" כדאי חינוך מיוחד, ואז מצא עבורו מסגרת מתאימה (עמ' 1335).

ביחס לה', הטענה כי הוכתה היא שטות מוחלטת. ה' היא הילדה החביבה ביותר שהייתה להם (עמ' 1098).

ככלל, הנאשם לא ידע על מנהגי האבלות שנהגה הנאשמת בר' ובמ', שכן אינו נוהג לבוא הביתה ולבדוק את החולצה של אשתו (עמ' 1360). כך גם לא ידע על טפטופי המים אלא מן העדויות בבית המשפט, שכן בזמן אמת לא היה אף פעם בבית בזמן ההשכמה ואיש מהילדים לא סיפר לו על כך (עמ' 1361). הוא לא ראה תספורת חריגה של אחת הבנות, ואף לא אחת מהן נשארה בבית מחמת הבושה בשל גזירת שיערה באופן חריג (עמ' 1362-1363). חוסר ההתעניינות שלו במתרחש, כפי שביקש לשכנע, הודגם על ידו בהקשר לסיפור של המכה שקיבלה ר' בשיש של המטבח. לדבריו, הוא "שמע" שר' קבלה מכה חזקה מאוד בשיש. הוא ידע שיש לה צלקת ושאל ממה זה. ר' השיבה לו שקבלה מכה. הוא לא שאל אותה על כך כשהיה הפצע, אלא כעבור זמן מה, כשראה את הצלקת. לטענתו, הוא לא שאל מי נתן לה את המכה, שכן זה לא מעניין: "זה עבר... היה... קבלה מכה. ילדים מקבלים מכות... [היא] מאוד נעריית כזאת, היא תמיד אהבה לטפס... אז יכול להיות שהיא קבלה מכה... לא כל מכה מברדים אותה... חיסונים היו, לא פחדתי מטטנוס... גמרנו, אז מה יש לי לטחון?" (עמ' 1365).

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

47. בסופה של חקירתו הנגדית על ידי ב"כ הנאשמת, אמר הנאשם, כי הוא מתקשה להבין כיצד זה באים לכאן 6 ילדים וטוענים מה שהם טוענים: "זה דברים שקרו בעבר הרחוק. יכול להיות התרשמות בעבר הרחוק של ילד, תשאר משקע, שלא בהכרח זה הדברים שקרו. אולי קרו בעוצמה מסוימת שהם תרגמו אותה בתור ילד יותר" (עמ' 1142).

גרסתו המתחמקת של הנאשם, לא רק שלא עוררה בי כל אמון, אלא היה בה כדי לתמוך תמיכה ממשית ומשמעותית בעדויותיהם של ילדי המשפחה. הנאשם לא היה נזקק לגרסה זו, אלמלא היה לו מה להסתיר. הנה כי כן, אין המדובר בהתרשמות של ילד מן העבר הרחוק ובתרגום מעוות שלה לחוויות בעוצמה שלא הייתה, אלא בתיאורים אמינים ביותר, של אירועים מן העבר הרחוק ומן העבר הקרוב גם יחד, שלנאשם הייתה סיבה טובה להתרחק מהם.

6. - - - (הושמט) - - -

48. - - - (הושמט) - - -

49. - - - (הושמט) - - -

50. - - - (הושמט) - - -

51. - - - (הושמט) - - -

52. - - - (הושמט) - - -

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

--- (הושמט) ---	.53
--- (הושמט) ---	.54
--- (הושמט) ---	.55
--- (הושמט) ---	.56
--- (הושמט) ---	.57

7. ההתיישנות

58. נקודת המוצא היא, כי החקירה בעניינם של הנאשמים החלה בראשית חודש פברואר 2008, ולפיכך כל המעשים שארעו לפני פברואר 1998 התיישנו. אין חולק אם כן, כי המעשים עליהם העידו א' וחי' התיישנו זה מכבר.

59. ציון דרך שניתן להיאחז בו לשם קביעת מועד ביצועם של מעשים אלה או אחרים, הוא מעבר המשפחה לעיר בית שמש. המעבר לדירה הראשונה בבית שמש ארע באוקטובר 1997, ואילו לדירה השנייה בבית שמש עברו כשנתיים לאחר מכן, --- (הושמט) --- . משמעות הדבר, שכל מה שהתרחש בדירה השנייה לא התיישן, וכך גם רוב התקופה בדירה הראשונה, למעט ארבעה החודשים הראשונים לשהותם בה. עם זאת, ככל שיהיה מדובר באירוע נקודתי, שהתרחש בדירה הראשונה ולא ניתן למקמו, מבחינת הזמן, מאוחר לפברואר 1998, צריך יהיה להניח כי התרחש קודם, ולפיכך התיישן.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

60. והערה עקרונית נוספת, לנאשמים מיוחסת עבירת התעללות. עבירה זו, בנסיבות המתוארות, היא עבירה נמשכת. לפיכך, ככל שמעשי ההתעללות לגבי ילד מסוים חצו את קו ההתיישנות, ונמשכו לאחר פברואר 1998, לא התיישנה העבירה כולה. ספק אם תהיה לכך השלכה במישור המעשי, שכן כך או כך, המדובר בפרק זמן ארוך ביותר, עשר שנים, במהלכם בוצעו המעשים כלפי ילד זה או אחר, ולא תמו עד לחשיפת הפרשה.

61. להבדיל מן העדויות על מעשי אלימות יומיומיים, כמו גם על מעשי התעללות אחרים, בלטו שני אירועי אלימות עליהם העידו ילדי המשפחה, ואשר בעקבותיהם נגרמו חבלות גופניות של ממש. האירוע האחד הוא הכאתה של מ' במערוך, שגרמה לחבלה באפה, והאירוע האחר, הטחתה של ר' לעבר השיש במטבח, פעולה שגרמה לחבלה במצחה, והותירה צלקת עד עצם היום הזה. לאחר בחינת הראיות, המסקנה המתחייבת היא, ששני מעשים אלה התיישנו. ככל שהמדובר בר' ובחבלה במצחה, לא יכול להיות ספק בכך. ר' העידה (ת/16), כי המעשה אירע בבני ברק, - - - (הושמט) - - בשנת 1995, כ-13 שנים לפני המועד הקובע. בכל הנוגע לפגיעה באפה של מ' באמצעות מערוך, הדברים פחות ברורים. חוסר הבהירות מחייב, על פי הכלל שספק פועל לטובת הנאשם, לקבוע כי גם מעשה זה התיישן. מ' מעידה (ת/3), כי - - - (הושמט) - - כשהוכתה במערוך, כלומר, האירוע התרחש בשנת 1997. יש' העיד בהקשר זה, כי הפגיעה במ' באמצעות המערוך הייתה בבית הראשון בבית שמש (עמ' 378), ובחקירתו במשטרה אף דייק ואמר כי האירוע התרחש יומיים לפני יום הולדתו - - - (הושמט) - - . העדויות מתיישבות זו עם זו, שכן המעבר לבית הראשון היה בשלהי שנת 1997. אם כך הדבר, עלי להניח כי המעשה ארע לפני פברואר 1998, ולפיכך התיישן.

ואם במ' עסקינן, נראה בעיני, כי על פי מערכת הראיות יש לקבוע כי כל מעשי האלימות הפיזיים ביחס אליה התיישנו. - - - (הושמט) - - . מ' העידה, כי אחרי

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

שעזבו את העיר בני ברק, - - - (הושמט) - - -, כלומר בשנת 1997, אינה חושבת שאימה הרימה עליה יד (עמ' 172). - - - (הושמט) - - -. לא מצאתי כי קיימות ראיות אחרות למעשי אלימות פיזיים של הנאשמת או של הנאשם כלפי מ' לאחר המועד האמור. בנסיבות אלה, המסקנה כאמור היא, שכל מעשי האלימות כלפי מ' התיישנו. עם זאת, מאחר שמ' המשיכה להתגורר בבית עד שנישאה, - - - (הושמט) - - -, הרי שמעשי התעללות האחרים שביצעה הנאשמת כלפיה, להם היה שותף הנאשם בעיקר במחדל, לא התיישנו.

62. אירוע נוסף שמסקנתי לגביו כי התיישן, הוא כיבוי הגפרורים על גופם של מ' ויש'. על פי עדותו של יש', אירוע זה התרחש בבני ברק (עמ' 375). - - - (הושמט) - - -, אולם עדותו של יש' הייתה נחרצת בעניין זה, וכמי שחוה את המעשה באופן בלתי אמצעי, על גופו, יש להעדיף את דבריו ולתת להם משקל מלא.

63. אשר לדריכה על ידו של י', יש' העיד כי האירוע התרחש, לדעתו, בבית הראשון בבית שמש (עמ' 326), קשר זאת לאירוע עם המערוך, וטען כי היה זה באותה תקופה (עמ' 381). י' עצמו לא קשר את האירוע לדירה מסוימת. בדבריו לחוקר (ת/4, דקה 4) אמר, כי האירוע התרחש לפני שש שנים לפחות, אפילו שבע, ולשאלה אם הוא יכול למקד זאת יותר, השיב כי זה קרה פעם אחת ואינו זוכר. לו הייתי מתרשמת כי גרסתו של י' ביחס לטווח הזמן בו התרחש האירוע נחרצת וברורה, הייתי מעדיפה אותה על פני עדותו של יש', שהעיד כעד ראיה, להבדיל ממי שחוה את המעשה על בשרו. אלא ש' אינו נחרץ, ודבריו אינם עומדים בסתירה חזיתית לעדותו של יש', שכן הוא מדבר על "לפחות" שש שנים, ואולי אף יותר, ובסופו של דבר אומר כי אינו זוכר. בנסיבות אלה נראה בעיני כי מאחר שאין לשלול את האפשרות כי האירוע התרחש בדירה הראשונה בבית שמש, ולא ניתן לקבוע מתי בדיוק התרחש, הרי שעל פי הכלל בו הנחיתי עצמי, עלי להניח כי הוא התרחש לפני פברואר 1998. משכך, המסקנה המתחייבת, שגם אירוע זה התיישן.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

64. גם בנוגע למעשי הקשירה לעמוד נתעורר בליבי ספק אם לא התיישנו. אכן, בדירת המגורים הנוכחית של המשפחה יש עמוד במרכז הבית, ולא היה עמוד כזה בדירת המגורים הקודמת בעיר בית שמש (עמ' 1344, עדות הנאשם). עם זאת, יש' העיד כי הוא סבור שהקשירה לעמוד הייתה בדירה בבני ברק. לא באה בפניי ראיה, השוללת את קיומו של עמוד באותה דירה. כך גם, לא באה בפניי ראיה, שמעשה העמוד התרחש דווקא בדירה הנוכחית, ולא בדירה בבני ברק. ד' מדבר, אמנם, על קשירות, אולם אינו מתאר בעדותו קשירות לעמוד דווקא. בנסיבות אלה, עלי להניח כי היה עמוד גם בדירה בבני ברק, ושם אירע המעשה. אם כך, המעשה התיישן.

65. יתר המעשים הספציפיים בהם מדובר, לא התיישנו. כך, לגבי גזירת השיער למי מהבנות, העיד יש' כי היה עד למעשים אלה במו עיניו, וכי הם התרחשו בבית השני בבית שמש (עמ' 366). ר' העידה (ת/16), כי את גזירת השיער היא זוכרת החל מגיל 10, אולם אין בכך כל אמירה ביחס לשאלה מתי הסתיימו מעשים אלה, ודבריה מתיישבים עם עדותו המפורשת של יש', אשר כללה גם תאור מוחשי של המראה. הנאשמת עצמה הודתה כי גזרה שיער למר' (שלא העידה), - - - (הושמט) - - -, כלומר בשנת 2002. מבלי להתייחס להסבר שנתנה הנאשמת למעשה, הרי שיש בדבריה חיזוק ניכר לעדותו של יש'.

במהלך הסיכומים, חזר בו ב"כ המאשימה מן הטענה שיש לראות במנהגי האבלות שנהגה הנאשמת כלפי ר' משום התעללות בקטין וחסר ישע, שכן התנהגה כך כשר' הייתה כבת 19, מעבר לגיל הקטינות. אולם בכל הנוגע למי (שלא העיד) לא חזרה בה המאשימה, והנאשמת הודתה בעצמה כי נהגה מנהגי אבלות כלפיו כשהיה בן 15 (ת/7).
- - - (הושמט) - - -

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

אשר להוצאה אל מחוץ לבית והלינה במחסן, אין ספק כי מעשים אלה אירעו בדירה השנייה בבית שמש ולפיכך לא התיישנו. מלבד זאת שהנאשם העיד כי בדירה הראשונה לא היה מחסן (עמ' 1344), - - - (הושמט) - - -. יי העיד, כי יש' היה כבן 13 בעת מעשה, ויש' מתייחס מפורשות לדירה בבית שמש אליה היו צמודים המחסנים. זאת ועוד, על כך שהילדים הושארו פעם אחר פעם מחוץ לבית העידה גם השכנה, ד"ש, וממילא יכולה הייתה להעיד רק לגבי מעשים שהתרחשו בדירת המגורים השנייה. ועל כל אלה, לא ניתן להניח, גם לא ברמה של ספק סביר, כי השניים נהגו לצאת מביתם ולשחק כדורגל עד לשעות הקטנות של הלילה, בטרם הגיעם לתחילת גיל ההתבגרות. המסקנה החד משמעית היא, כי האירועים לא התרחשו בבני ברק ולא בדירה הראשונה בבית שמש, ומכאן שלא התיישנו.

גם השחתת נעלי הספורט, הכדורים וכפפות השוער, כל אלה התרחשו בדירה הנוכחית. ראשית, הנאשם העיד כי תחילת "התדרדרותו" של יש' הייתה לאחר הבר מצווה (עמ' 1355). - - - (הושמט) - - -. עדות זו משתלבת עם דבריו של יש', לפיהם מעשי ההשחתה אירעו לפני שלוש שנים או פחות (עמ' 364).

בכל הנוגע למעשי אלימות יומיומיים, הרי שעל פי עדויות הילדים, כפי שראינו, מעשים אלה התרחשו, כעניין של שגרה, במשך כל השנים, באופן שוטף. ר' העידה כי רוב אירועי האלימות אירעו בבית שמש (ת/1, עמ' 23), וכי קיבלה מכות בתדירות יומיומית, - - - (הושמט) - - -. היינו עד לשנת 2001. יי תאר כיצד הייתה הנאשמת מכה אותם במערוך ובמקל בכל חלקי הגוף, ושופכת עליהם מים. הוא עצמו הוכה, לדבריו, - - - (הושמט) - - -. כלומר עד לשנת 2005. אף יש' תאר אלימות מתמשכת. בנוסף סיפר יש', כי הרטיב - - - (הושמט) - - -. כלומר עד שנת 2001, ואימו הייתה מכה אותו בשל כך. גם ר' העידה שקיבלה מכות בשל כך שהרטיבה במיטתה, עד שהייתה כבת 15 וחצי. אף ד' תאר מסכת יומיומית של אלימות קשה ושיטתית, הן כלפי עצמו והן כלפי אחיו ואחיותיו שעוד נותרו בבית. ד' היה בן 5 כשעזב את בני ברק, ואין לי ספק כי לנוכח מוגבלותו, יכולת הזיכרון שלו אינה הולכת כה רחוק. יתרה

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

מזאת, תיאור הדברים הבאים מפיו בת/22 אינו מותיר מקום לספק, שדי מתאר אירועים קרובים מבחינת התרחשותם, לא כאלה המצויים בזכרונו הרחוק. ולבסוף, ברור הוא, כי הזנחתם של ד' ושל ה', כפי שמעידים השכנים ומעיד יש', נמשכה והלכה עד לחשיפת הפרשה.

8. התשתית העובדתית: סיכום ומסקנות

66. העולה מעדויות ילדי המשפחה, עדויות השכנים ועדויות הנאשמים עצמם, כי מעשי התקיפה וההתעללות החלו עוד בילדותו של א', לפני למעלה מעשרים וחמש שנים, ונמשכו ברצף, באופן כזה או אחר, עד לחשיפת הפרשה ביום 7.2.08. מובן, שעזיבתו של ילד את הבית, בין משום שהלך לשיבה, בין משום שהלך להתגורר אצל דודותיו ובין משום שהמדובר בבת שהתחתנה, הפסיקה את מעשי ההתעללות כלפיו, וכך נותרו, בשנתיים האחרונות לפני חשיפת הפרשה, ד' וה' לבדם.

לאחר ששמעתי את עדויותיהם של הילדים, שרובם ככולם אינם ילדים עוד, וחלקם הורים לילדים בעצמם, לאחר שהוגשו אמרותיהם של הנאשמים, ולאחר שהעיד הנאשם, תהיתי על רוחבה של יריעת המחלוקת, כפי שהוצגה בתחילת המשפט. כפי שראינו, למעשה, הן הנאשמת והן הנאשם לא חלקו, איש איש בדרכו, על עצם השימוש באלימות, ועל מעשי פגיעה נוספים בילדיהם, תהיה אשר תהיה משמעותם מן הבחינה הפלילית. ככל שהמעייטו בעוצמת המעשים, בחומרתם, או בכוונה שנתלוותה אליהם, מצאתי את גרסת הילדים אמינה, ואת גרסאותיהם של הנאשמים בלתי אמינות בעליל. למסקנה זו באתי הן לאחר בחינת הגרסאות כל אחת בפני עצמה, והן לאחר בחינת גרסאות הילדים כמכלול. ניתן להתרשם, כי גרסאות הילדים משתלבות זו בזו באופן מלא, הגיוני וקוהרנטי. אני שוללת כל אפשרות כי הילדים חברו יחדיו כדי להעליל עלילה על הוריהם, או כי מי מהם שיקר. הודעותיהם - ואלה מהם שהעידו מבלי שהיה צורך להגיש את הודעותיהם - עדויותיהם, היו בלתי מתלהמות בעליל, ובטאו כאב רב ואמיתי על חוויות קשות שחוו.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

יש להעיר, כי אי העיד, שבראשית שנות התשעים פחתה הענישה הפיזית, והוא סבור כי לאביו הייתה יד בזה (עמ' 29). עם זאת, אי עזב את הבית במחצית שנות התשעים, ומאז, כך לדבריו, ביקר בביתו ארבע פעמים בלבד (עמ' 39). באותן פעמים היו הרבה צעקות ומצוקה רבה, אבל הוא לא היה עד לאלימות קשה. ייתכן כי בפעמים בהן ביקר אי בבית לא היו אירועי אלימות קשים, אולם הצטברות העדויות של הילדים שנתרו בבית לאחר עזיבתו אינה מותירה מקום לספק שהאלימות, בצורתה הקשה, המשיכה גם המשיכה. כך גם המשיכו מעשי התעללות אחרים.

67. בהקשר זה יש להסיר מן הפרק את טענת הסנגורים, שהושמה תחת הכותרת "הגנה מן הצדק", ולפיה מאחר שרוב האירועים התיישנו לא ניתן להסתמך על העדויות המתייחסות אליהם לצורך הרשעה. כפי שראינו לעיל, מעשי האלימות וההתעללות נמשכו באופן אינטנסיבי גם לאחר פברואר 1998, ולא מעט ילדים נפגעו ממעשים אלה: מ', בכל הנוגע למעשי התעללות נפשית, להבדיל מתקיפה פיזית, ר', יש', י', ד' וה'. גם הבן מ', שלא העיד, הוכח לגביו מעבר לכל ספק, כי היה קרובן לפחות להתעללות נפשית, בשל מנהגי האבלות וחרם הדיבור שנהגה בו אימו. המדובר בפרק זמן ממושך ביותר, ולפיכך אין לקבל את הטענה, שהמעט שלא התיישן, מחוזק בידי המרובה שהתיישן.

68. עניין נוסף שיש להסירו מן הפרק הוא הטענה כי יש' מונע על ידי דודותיו ומושפע מהן, ולפיכך אין לקבל את עדותו כעדות אמת. כשעמדתי על פרטי עדותו של יש', עמדתי גם על התרשמותי ממנו, כמי שאותות הסבל ניכרים בו ביותר. איני מעלה בדעתי כי יש' היה מסוגל להפיק מעצמו הצגה של סבל, שאינו קשור במציאות עליה העיד. בנוסף, וגם על כך עמדתי לעיל, אין ניכרת בעדותו כל מגמת הגזמה. יש' לא היסס להודות שהפר משמעת, כמו למשל, שחזר הביתה בשעות לילה מאוחרות, או שבאמת שיחק משחק מסוכן באש. כמו כן, לא הפליל בכל מחיר, ובכל הנוגע לה', אמר

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

במפורש כי לא הוכתה. מסקנתי היא כי עדותו אמת, כעדויות אחיו ואחיותיו בבית המשפט, או כגרסאותיהם במשטרה, לפי העניין.

69. התמונה המצטיירת, אם כן, היא של בית שהתנהל תוך שגרת עונשים קשה, יומיומית וכואבת, הן מן הבחינה הפיזית והן מן הבחינה הרגשית: "בית מאוד שבור", כדבריה של ר'. מפעם לפעם התעוררו הילדים משנתם עם בוקר, כשטפטוף מים מעליהם, ושכבו על יצועם עם ליל, כשהם מוכים, לעיתים אף חבולים. רישומם של תנאי גדילתם ניכר בהם עד היום, והפגיעה נראית עמוקה עד מאוד. חלקם בנו לעצמם עולם בו הם מבקשים לפרש את יחסה של הנאשמת אליהם כיחס אוהב, גם אם מעוות. יש, שלא הצליח לבנות לעצמו מערכת מגוננת מעין זו, נראה הפגוע מבין אחיו ואחיותיו. את אביהם תופסים כולם כדמות פאסיבית, כמי שנטל חלק במעשי האלימות וההתעללות בעיקר על ידי שתיקה והיעדרות מודעת, ובכך אפשר אותם. לעיתים שיתף פעולה באופן אקטיבי, גם אם היה זה למורת רוחו. דמות זו מצטיירת גם מאמרות הנאשמת, וגם מדברי הנאשם עצמו. כאמור, אני משוכנעת מעבר לכל ספק, כי הצורה הקיצונית בה הציג את היעדרותו מן הבית ואת אי ידיעתו על הנעשה, אינה עולה בקנה אחד עם האמת. ברור כי המדובר באדם שהחליט החלטה מודעת להימנע מעימותים עם אשתו על דרכי התנהלותה עם ילדיהם ולשתף עימה פעולה כשאינן ברירה, וזאת במחיר של הפקרת הילדים להתעמרות בהם. אם צריך ראייה חיצונית לכך, הרי היא נמצאת בעדותו של השכן י"פ, שהעיד כי שוחח עם הנאשם מספר פעמים, והבין ממנו שאין לו שליטה על הנעשה, וכי זה בניגוד לרצונו.

70. ואם בשכן י"פ עסקינן, התרשמתי כי ביקש לעשות כל שניתן כדי למזער את הפגיעה בנאשמים. מבחינתו, נגדשה הסאה כאשר מצא את ד', ולא בפעם הראשונה, כשהוא נעול מחוץ לבית ונתון במצוקה רבה. הוא לא ראה מנוס מעירוב הרשויות. אולם מעבר לכך טען כי לא שמע דבר, וכי לו היו מעשים מן הסוג המתואר, כמו למשל הותרתם של יש' וי' מחוץ לבית למשך הלילה, היה יודע על כך. והלא אין איש חולק, גם לא הנאשמים, כי ילדים אלה ננעלו מדי פעם מחוץ לביתם. יתרה מזאת, יש' אמר

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

פ 152/08

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

תאריך: 19/07/2009

בעימות עם ר', כי כאשר ננעל מחוץ לבית נהג לדפוק בחוזקה על הדלת, והשכנים התרגזו עליו (ת/12, דקה 46). איני מקבלת, אפוא, את עדותו של י"פ, ככל שהיא מבקשת לתאר את התנהלות הנאשמים כ"כשל חינוכי", בעיקר מצידה של הנאשמת, שהתבטא "אולי" באי הכנת אוכל.

71. מעשי התקיפה הפיזיים מצד הנאשמת, כללו מכות בידיים, מכות בחגורה, מכות במקלות, במערוך ובכבל חשמל. בנוסף, הוטלו על ילדי המשפחה עונשים נוספים שכללו גזירת שיער לבנות, כזו שיצרה בראשן קרחות חלקיות, השחתת ציוד ספורט של יש', אותו רכש בדי עמל, בעבודות ניקיון, מניעת יציאה מחוץ לבית ומניעת חזרה הביתה, כולל בילוי לילות שלמים במחסן, ושפיכת מים כאמצעי להעיר מן השינה. לכל אלה היה הנאשם מודע. לעיתים סייע לנאשמת על ידי חסימת דרכו של ילד שתורו היה להיענש, כך שלא יוכל לחמוק מידיה. לעיתים הכה בעצמו, כפי שהודה, בטענה שהמדובר ב"מכות חינוכיות".

איני מאמינה לנאשם שטען כי לא ראה "תספורת" יוצאת דופן אצל בנותיו. כאמור לעיל, מצאתי את עדותו של יש' אמינה ביותר, וניתן לה חיזוק משמעותי בהודעותיהן של ר' ושל מ' במשטרה, ובגרסתה של הנאשמת יש' ראשית הודאה בעניין זה. אשר ליתר העונשים המוזכרים בפסקה הקודמת, לא הייתה למעשה מחלוקת על עצם נקיטתם, ואת דברי ההסבר הממעייטים דחיתי.

ילדי המשפחה סבלו גם מהתעללות נפשית: הנאשמת ישבה שבעה על הילד מ', כשהיה בן 15, ולא דברה איתו במשך כחצי שנה, עד שהגיעה למסקנה כי "הוא מאוד נפגע מזה". להודאתה של הנאשמת במשטרה קיים חיזוק, ולמעשה סיוע, בהודעתה של ר', כי אכן כך נהגה הנאשמת כלפי מ'. הנאשמת, הן לפי הודאתה והן על פי הודעתה של ר', נהגה מנהגי אבלות ממש, בנוכחות הילדים, והנאשם לא הגיב על כך. איני מאמינה לנאשם שלא היה מודע לכך, משום, שכטענתו, אינו נוהג לבדוק אם צווארון חולצתה של אשתו קרוע. המדובר במנהגי אבלות מוחצנים, שכללו ישיבה על הרצפה, וחרם

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

דיבור ממושך על מ'. מלבד הפגיעה במ', אין ספק, כי מצב דברים בו אם יושבת שבעה על בנה בן ה-15, בחייו, ואינה מדברת איתו חודשים ארוכים, פוצע את ליבם של יתר הילדים.

עוד נהגה הנאשמת תעניות דיבור ממושכות, ושוחחה עם ילדיה בהתכתבות או בתנועות גוף. קשה לקרוא למצב דברים זה "שיחה". בשנים האחרונות הלכה והתכנסה, וילדיה לא יכולים היו לראות את פניה, ולפחות את חלקם. הנאשם נעלם למרבית שעות היום, ונאלם, ככל שהדברים נוגעים למעשיה של הנאשמת. כפי שהעיד יש', לא ניתן היה לדבר איתו על שום דבר. למעשה, גם מדברי הנאשם עולה, כי מלבד סיפוק צרכיהם החומריים של ילדי המשפחה, לא ניהל עימם שיחות, לא שימש עבורם משענת ולא התעניין במוצאות אותם. הוא לא מצא לנכון "לחפור", האירוע "עבר", "היה", ולכן אין צורך "לטחון". הילדים, איבדו, למעשה, את היכולת לתקשר עם הוריהם בצורה מתקבלת על הדעת.

בנוסף, כעולה מן הראיות, הופסקו לימודיהן של בנות המשפחה החל מכיתה ה', וההתרשמות הכללית מעדויות הילדים היא כי היו נתונים בבידוד חברתי ומשפחתי, לאחר שהנאשמת ניתקה לחלוטין את קשריה עם משפחתה, בעוד שלנאשם, שהוא בן יחיד להורים ניצולי שואה, אין, ככל הנראה, קרובי משפחה כלל.

72. כאן המקום להתייחס באופן ספציפי לד' ולה'. ד', הסובל, כאמור, מלקות שכלית, העיד בפני החוקר המיוחד עדות פתוחה, שכללה פרטים רבים הקשורים בהתנהגותה של אימו, והתואמים במידה רבה, אם לא למעלה מכך, את עדויות יתר אחיו ואחיותיו. גם שוליותו של אביו במעשי האלימות עצמם מזדקרת מעדותו של ד', המתישבת, גם מן הבחינה הזו, עם עדויות יתר האחים. כפי שכבר קבעתי לעיל, לא אוכל לייחס משקל של ממש לדבריו של ד', לפיהם גם אביו הכה אותו, שכן המדובר באמירה דלה מבחינת התוכן, שד' חזר עליה בתשובה לשאלה מדריכה של החוקר המיוחד. מאחר שלא מצאתי בחומר הראיות עדויות ממקורות אחרים לפיהן הוכה ד' גם על ידי אביו,

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

מסקנתי היא כי המאשימה לא עמדה בנטל להוכיח מעבר לספק סביר, כי הנאשם הכה בפועל את ד'. אין בכך כדי להסיר ממנו אחריות למעשיה של הנאשמת, במחדלו למנוע אותם. על כך אעמוד בפרק העוסק בהיבטים המשפטיים של תיק זה.

אשר למעשיה של הנאשמת כלפי ד', כזכור, היא עצמה הודתה שנהגה לאיים עליו באמצעות מקל, כשלא הצליחה לרסנו. באמירה זו יש "מקצת הודאה", וניסיון להמעיט בחומרת מעשיה, כפי שתיאר אותם ד'. ד' לא יכול היה להמציא את כל אותם סיפורים שסיפר בחקירתו על ידי החוקר המיוחד, ושעל מקצתם חזר גם בבית המשפט. עדותו של ד' כוללת תיאור של מעשי אלימות ממשיים וקשים שנקטו נגדו, וכללו מכות באמצעות חפצים שונים, כחגורה ומקל. כך גם נקשר על ידה על מנת שתוכל להכותו. לעדותו של ד' חיזוק של ממש בדבריה של מ' במשטרה, לפיהם הכתה אותו הנאשמת ואיימה עליו, כעניין שבשגרה. נעלה מכל ספק, שבנוסף למכות, עבר ד' התעללות קשה, שהתבטאה בהוצאתו אל מחוץ לבית פעם אחר פעם, בניגוד לרצונו. מעדויות השכנים ברור בעליל, כי הזמינו משטרה משום שלא יכלו עוד לשאת את מצוקתו של הנער האומלל, לה היו עדים יותר מפעם אחת. ד"ש העידה כי כל הילדים, ובכללם ד', מצאו עצמם, כעניין שבשגרה, אל מול דלת נעולה, בשעות שונות משעות היממה. מעדותו של י"פ עלה מפורשות, כי הזמין את המשטרה, משום שהגיע לכלל מסקנה שרק בדרך זו המקרה לא יישנה. רוצה לומר, המדובר במקרה שחזר על עצמו. בנוסף העיד, כי דיבר עם הנאשם מספר פעמים על כך שד' משוטט שעות ארוכות בחוץ, לעיתים בשעות לילה מאוחרות, ואיש אינו קורא לו לשוב לביתו. דברים אלה מתיישבים עם התרשמותו של יש' מביקוריו בביתו, שאת ד' צריך להציל, שהוא מוזנח ואין איש דואג לו. סבלו הרב של ד' מתבטא גם בשנים בהן החליטה אימו כי הוא יכול ללמוד במוסדות חינוך רגילים. בשל חריגותו ידע השפלה והצקות במקומות אליהם נשלח. רק כשהגיע לגיל עשר, החליט הנאשם ש"אולי" כדאי לשלוח אותו לחינוך מיוחד. התרשמתי באופן בלתי אמצעי מד', ואין ספק כי דרגת הלקות השכלית ממנה הוא סובל היא כזו, שאין להעלות על הדעת השתלבותו בחברת ילדים בריאים. לא קשה לשער, בנסיבות אלה, עד כמה סבל עד שהוצא ממוסדות הלימוד הרגילים אליהם

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

נשלח. בהקשר זה יש לשוב ולהזכיר את העובדה, שכשהנאשם נעדר מן הבית, החמיץ ד' פעם אחר פעם את ההסעה למוסד בו החל ללמוד עם הגיעו לגיל עשר, ונותר ממתין שעות ארוכות לרכב ההסעה, שכמובן לא הגיע.

ועל כל אלה יש לעמוד על האירוע שהביא לחשיפת הפרשה, אשר למעשה הנאשמת לא חלקה על התרחשותו: לא על נעילתו של ד' בחדרו בשעות הלילה, לא על הסתרת נעליו, ולא על הוצאתו אל מחוץ לבית בבגדים קצרים ביום חורפי. הסבריה וניסיונותיה לשוות לאירוע אופי לגיטימי הינם הסברים כושלים. אין ספק בליבי, שעדותו של ד', הנתמכת במלואה בעדויותיהם של השכנים ושל השוטר בן-לולו, מתארת בדיוק רב את אשר אירע, למעט עניין הערכת הזמנים, לה אין ד' מסוגל בשל מוגבלותו. כפי שכבר קבעתי לעיל, אין המדובר באירוע יחיד ויוצא דופן.

73. בכל הנוגע לבת הזקונים, ה', נראה כי גם אם הוכתה, לא היה זה עניין שבשגרה. מכל מקום, ה' לא העידה, גם לא באמצעות חוקר ילדים, וגרסתה אינה מונחת בפני בית המשפט. ד' אמנם אמר לחוקר המיוחד כי גם ה' הוכתה, אולם מ' ר' וי' העידו במשטרה, כי ה' לא הוכתה, וכך העיד ישי' בבית המשפט. ייתכן כי ד' היה עד למקרה זה או אחר בו הוכתה ה', בעוד שהאחרים לא ראו, שכן בשלבים מאוחרים לא נכחו כלל בבית. אולם, איני מוכנה להשתית ממצא אך ורק על יסוד עדותו של ד', כאשר אל מול עדותו אין עומדת גרסה של ה', והאחים האחרים שוללים אלימות פיזית כלפיה. עם זאת, כעולה מן הראיות, נעלה מכל ספק כי ה' סבלה מהזנחה רבה, העולה כדי התעללות. כעולה מעדותו של ישי', ה' נענשה בעונשים אחרים, וכל אימת שהיה מגיע הביתה לביקור היה מוצא את ה' ואת ד' רעבים ומסריחים. תמיכה רבה לעדותו, שנמצאה בעיניי אמינה כשלעצמה, מצאתי בעדותה של ד"ש. כזכור, העידה ד"ש כי גם ה' מצאה עצמה לא פעם אל מול דלת נעולה, בשעות שונות משעות היממה, כיתר אחיה. בנוסף העידה ד"ש, כי טרחה להאכיל את ה' בביתה, פעם אחר פעם, שכן לא ידעה אם הילדה אכלה או לא אכלה. כך גם העיד י"פ, שכאמור ביקש להימנע, ככל

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

הניתן, מלהסב לנאשמים נזק, שלהערכתו הבעיה העיקרית עם הנאשמת הייתה בכך ש"אולי" לא הכינה אוכל. רעב היה, אם כן, אחד ממאפייני ההזנחה.

74. אשר להתנהלות החריגה מן הבחינה המינית. הצטברות המעשים, שאירעו, בצורה זו או אחרת - - - (הושמט) - - -, אינה מותירה מקום לספק, כי המדובר בתופעה הקשורה בחייה של המשפחה. - - - (הושמט) - - -.

טענת הסנגורים בהקשר זה הייתה, כי התיזה אותה מציגה המאשימה תחייב אותה להאשים כל הורה, אשר ילדו מפתח התנהגות חריגה בתחום המיני, באחריות לכך. אין בידי לקבל טענה זו. מקרה מקרה ונסיונותיו. יש לפעמים כי התנהגות כזו היא תולדה של פגיעה מינית קודמת בילד בו מדובר, בין בתוך המשפחה בין מחוצה לה. יש לפעמים כי ההתנהגות החריגה היא תולדה של בעיות נפשיות שאין להורים כל אחריות להיווצרותן, ומכל מקום, קשה להסיק מהתנהגות חריגה של ילד אחד מילדיה של משפחה, על אחריות הוריו להתנהגות זו. בענייננו, אין המדובר בילד אחד אלא בתופעה משותפת למספר רב של ילדים. בנוסף, אין המדובר בהתנהגות נטולת הקשר. במקרה הנדון, הוכח מעבר לספק סביר, כי ילדי המשפחה היו קורבן להתעללות פיזית ונפשית ממושכת ביותר. העזובה הרגשית בולטת בעדויותיהם. אין צורך בהבנה מעמיקה בתחום בריאות הנפש, כדי לקשור את ההתעללות, שאחד מהיבטיה הקשים הוא הניתוק והניכור הרגשי, לבין התנהלותם של הילדים בינם לבין עצמם. ועל כל אלה, בענייננו אין כל צורך בהשערות מלומדות. הילדים עצמם קשרו בין הדברים. - - - (הושמט) - - -.

.. - - - (הושמט) - - -.

טענה נוספת של הסנגורים הייתה, כי הנאשמים לא ידעו דבר וחצי דבר על המתרחש מלבד זאת שמעדויות הילדים עולה כי הנאשמת הייתה מודעת לכך, ולפחות לחלק מן

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

המעשים, הרי שבכל הנוגע למעשים - - - (הושמט) - - -, אף הנאשמת עצמה מודה כי דווחה על כך, ובעקבות הדיווח החליטה, בעצה אחת עם בעלה, - - - (הושמט) - - -. מעבר לכך, לא עשו הנאשמים דבר. הנאשם הכחיש כל ידיעה, - - - (הושמט) - - -. איני מאמינה לגרסתו של הנאשם בעניין זה. - - - (הושמט) - - -.

כך או כך, טענת המאשימה, אותה אני מקבלת במלואה, הינה כי לא יכול להיות מקום לספק, שסיבת המעשים הללו היא העזובה הקיצונית שהייתה מנת חלקם של ילדי המשפחה. על משמעותה של קביעה זו אעמוד בפרק העוסק בהיבטים המשפטיים של העובדות שהוכחו. אקדים ואומר, כי מאחר ועבירת ההתעללות היא עבירת התנהגות, אין המאשימה צריכה להוכיח את מודעותם של הנאשמים לנזקים שנוצרו בפועל כתוצאה ממעשיהם. הנזק, כראיה אובייקטיבית, יכול להצביע על היות המעשים, בהם מדובר, מעשי התעללות.

75. נכון יהיה לסכם פרק זה בדבריו של יש', שכבר צוטטו במקום אחר: "הבית לא היה בית, וההורים לא היו הורים ... הורים צריכים לטפל בילדים, לדאוג לילדים, לא להתעלל".

כשירותה של הנאשמת לעמוד לדין, ואחריותה למעשיה

76. כפי שהקדמתי בפתח הכרעת הדין, עם סיום פרשת התביעה, קיבלה הגנת הנאשמת תפנית, ובמוקד המחלוקת הועמדה השאלה האם הנאשמת כשירה לעמוד לדין והאם נושאת היא באחריות למעשיה. ב"כ הנאשמת לא חלק על כך שהנאשמת מסוגלת להבחין בין טוב לרע ולהבין את הפסול שבמעשיה. אולם, לטענתו, היא הייתה חסרת יכולת של ממש להימנע מן המעשים המיוחסים לה, עקב מחלת נפש מסוג הפרעה דלזיונאלית ממנה היא סובלת. כמו כן נטען, כי בשל מחלה זו, אין היא

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

מסוגלת לסייע לסנגורה, ולפיכך אינה כשירה לעמוד לדין. ב"כ הנאשמת ביקש, אם כך, להחיל על הנאשמת את הסייג לאחריות פלילית, הקבוע בהוראת סעיף 34(ח2) לחוק העונשין.

סדר הדברים היה, שלבקשת באת כוחה אותה עת, הוריתי על בדיקתה של הנאשמת על ידי הפסיכיאטר המחוזי. לאחר שזה חיווה דעתו כי הנאשמת אחראית למעשיה וכשירה לעמוד לדין, ושלל מחלת נפש, נבדקה הנאשמת בידי פסיכיאטר מטעמה, והלה חיווה את דעתו כי היא סובלת ממחלת נפש הפוגעת בכשירותה לעמוד לדין, וביכולתה לשלוט במעשיה. מאחר שבשלב בו נבדקה הנאשמת החלה פרשת ההגנה, העיד תחילה הפסיכיאטר מטעמה, ד"ר לריה, שחוות דעתו היא נ/13, ולאחר מכן העידה ד"ר חנין, מנהלת מחלקה סגורה בבית החולים "איתנים", מטעם הפסיכיאטר המחוזי. חוות דעתה היא ת/24, וחוות דעת משלימה, לאחר שנתקבלה חוות הדעת של ד"ר לריה, היא ת/25.

הפסיכיאטר המחוזי חיווה דעתו, כי לנאשמת הפרעת אישיות קשה, שאינה מחלת נפש, הנותנת את ביטויה, בין היתר, בחוסר יציבות המאפיין את אורח חייה, החל מגיל ההתבגרות ועד היום. לא הייתה מחלוקת בין המומחים בכל הנוגע לעובדה, שהנאשמת מבחינה בין טוב לרע. ד"ר לריה סבור, לעומת זאת, כי החל מהתבגרותה, התאפיינו חייה של הנאשמת ביציבות, שאינה מתיישבת עם הפרעת אישיות חמורה, וכי השינוי הדרסטי שחל בהתנהגותה, עד כדי פסיכוזה, נעוץ בלידתו של ד', הסובל מלקות שכלית. בנוסף, כפי שנראה להלן, מחלוקת עיקרית נוספת בין מומחה ההגנה לבין הפסיכיאטר המחוזי התמקדה בשאלה האם מחשבותיה של הנאשמת הן מחשבות שווא (דלוזיות), ובפרט, האם מתקיים בהן הקריטריון - ההכרחי להגדרתן ככאלה - שהמחשבות מנותקות מן הסביבה התרבותית ממנה באה הנאשמת, ומנוכרות לה. קיומן של מחשבות שווא הוא תנאי לאבחון ההפרעה הדלוזיונאלית, שמומחה ההגנה סבר שהנאשמת סובלת ממנה, ומכאן מרכזיותה של המחלוקת.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

1. ד"ר לריה

חוות הדעת נ/13:

77. ד"ר לריה בדק את הנאשמת בבית הכלא בו היא שוהה, במשך כשלוש שעות, בתיווך בת זוגו, ד"ר זליקוביץ, שאף היא פסיכיאטרית. יוער כבר כאן, כי מי שראיינה את הנאשמת הייתה ד"ר זליקוביץ, בעוד שד"ר לריה עמד כל העת מאחורי הדלת.

ד"ר לריה ניתח את המידע שקיבל ממקורות שונים, והגיע למסקנה, כי לידת התאומים, שאחד מהם פגוע (ד'), הייתה קו שבר ברור בשגרת חייה של הנאשמת כאישה חרדית. מאם מתפקדת, הפכה לקיצונית מאוד מן הבחינה הדתית, הנתפשת כזרה לחלוטין למקובל בקהילתה. התפתחות מצב זה הייתה "הדרגתית-מתגנבת" (עמ' 15 לחוות הדעת). תחילה התרכזה בחשיבה ובמעשים להצלתו של ד', על ידי ריפוי טבעי ואמירה אקססיבית של תפילות ומזמורי תהילים, אולם הדברים הלכו והתפתחו "לכלל מערכת אידיאולוגית, מאורגנת לתלפיות, של מחשבות נוקשות, בלתי ניתנות לערעור, זרות לכל חשיבה דתית, על צניעות וטוהר, ואשר מלוות במערכת שלמה של טקסים נוקשים מחייבים ... שההקפדה עליהם מרפאה ומגינה מפני אסונות ומקרבת הגאולה". טקסים אלה השתלטו על כלל חייה, והפכו לתוכן הבלעדי שלהם.

על פי חוות הדעת, התרשם ד"ר לריה כי הנאשמת עונה לעניין ולא התגלו בבדיקה הפרעות בכושר הריכוז או בזיכרון. התמצאותה מלאה בכל המובנים. עם זאת, בכל הזדמנות, חוזרת הנאשמת ומציפה את התכנים הדתיים, המתבטאים בקיבעון של חשיבתה הדתית. עוד התרשם ד"ר לריה כי הנאשמת מבינה את תפקידו של בית המשפט, ואת תפקידיהם של תובע ושל סנגור, ועומדת בהכחשתה את כל המיוחס לה.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

אלא שאין היא מאמינה שהסנגור, שהוא בשר ודם, יכול לסייע לה, ורק סייעתא דשמיא תועיל.

ד"ר לריה חולק על עמדת הפסיכיאטר המחוזי, לפיה מהלך חייה של הנאשמת מבטא הפרעת אישיות גבולית קשה. לדעתו, הנתונים העובדתיים עליהם מתבססת חוות הדעת של הפסיכיאטר המחוזי אינם מדויקים, ואין בהם כדי לבסס את הקביעה, כי חייה של הנאשמת מתאפיינים בדפוס קבוע של מרדנות, חוסר יציבות וקשיים בקבלת מסגרת.

על פי התרשמותו של ד"ר לריה מן הנתונים העובדתיים, על אף ילדותה הסוערת של הנאשמת, החל מתחילת שירותה הצבאי מצאה את מקומה, הן במסגרת צבאית נוקשה, הן במסגרת נישואין יציבים, והן במסגרת התעסוקה שבחרה לעצמה. לטעמו, עם התבגרותה של הנאשמת, דעכה ההיפר אקטיביות שאפיינה אותה כצעירה, והיא החלימה ספונטנית מהפרעות הקשב והריכוז מהן סבלה בילדותה. תהליך ההתחרדות שעברה ביחד עם בעלה מדגיש את יציבותה עד כדי נוקשות. לטענתו, כל מכריה רואים בלידת ד' קו פרשת המים בחייה של הנאשמת. לאחר שהבינה כי המדובר בפגיעה בלתי הפיכה, החלה להסתגר בעולם הנע בין שני קטבים תמטיים: כוחם של טקסים לרפא את בנה הפגוע, וכוחם של טקסים למנוע אסונות. המדובר במערכת כפייתית, מאורגנת ושיטתית של מחשבות וטקסים שאינם ביזאריים, אולם על פי כל אמת מידה הם זרים לקבוצת ההתייחסות התרבותית-דתית שלה. את אמונותיה של הנאשמת לא ניתן לערער בטיעונים שבהיגיון, והן שינו את אורחות חייה באורח דרמטי. אלה שלושה הקריטריונים, אשר בהתקיימם, ייחשבו מחשבות אלה כמחשבות שווא (דלוזיות).

לטענת ד"ר לריה, גם אם נכונה האבחנה של בית החולים "איתנים" לפיה יש לראות את מחשבותיה של הנאשמת כמחשבות בעלות ערך יתר (overvalued idea), הרי אך כפסע בין לבין מחשבות שווא, ועל פי רוב יש בהן כדי לבשר על התפרצותה של

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

פסיכוזה. ההבדל היחיד בין מחשבות בעלות ערך יתר לבין מחשבות שווא הוא במידת הנוקשות, האינטנסיביות והעמידות שלהן, ומאפיינים אלה מתקיימים בנאשמת בדרגת עוצמה גבוהה.

ד"ר לריה מסביר, כי הפרעה דלוזיונאלית מתמידה (סוג גרנדיוזי), היא הפרעה פסיכוטית, המתגלה על פי רוב בשלהי שנות השלושים לחייו של אדם. התפתחותה הדרגתית-מתגנבת, והיא מתאפיינת בדפוס קליני דיפרנציאלי, היינו, בצד מערכת מאורגנת של מחשבות שווא שאינן ביזאריות, ולעיתים בעלות אופי של מחשבות כפייתיות, שאר האישיות נותר שמור. עוד מתייחס ד"ר לריה לתסמינים כפייתיים שנמצאו אצל הנאשמת במבחנים הפסיכו דיאגנוסטיים של בית החולים "איתנים". על פי חוות דעתו, הגם שככלל, הפרעה טורדנית כפייתית היא נורוזה ולא פסיכוזה, קיימת תת קבוצה של הפרעה טורדנית כפייתית המתוגת כ- "psychotic subtype", והמטופלת בתכשירים נוגדי פסיכוזה. מסקנתו של ד"ר לריה היא שההפרעה הפסיכוטית ממנה סובלת הנאשמת היא הפרעה דלוזיונאלית מטיפוס גרנדיוזי, או הפרעה טורדנית כפייתית מטיפוס פסיכוטי. במקרים כאלה, מציע מדריך האבחנות האמריקאי (ה- DSM-IV-TR), לתת את שתי האבחנות במקביל.

78. משהגיע למסקנה זו, מוצא ד"ר לריה קשר סיבתי ישיר בין החולי הפסיכוטי ממנו סובלת הנאשמת ב- 16 השנים האחרונות, לבין התנהגותה כלפי הילדים, ועל כן יש לקבוע כי לא היה בכוחה להימנע מן המעשים המיוחסים לה החל מאותו מועד. אשר ליכולתה להתגונן, מאחר שכל שיקוליה משעובדים למערכת החשיבה הדלוזיונאלית, אין היא מסוגלת להפעיל את מערכת השיפוט שלה באופן חופשי, לשקול אלטרנטיבות שונות ולבחור מביניהן.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

עדותו של ד"ר לריה בבית המשפט:

79. לדעתו של ד"ר לריה, אין כמעט הבדל בין האבחנה שלו לבין האבחנה של הפסיכיאטר המחוזי, אלא שזה האחרון לא קרא לילד בשמו (עמ' 827). לטעמו, מתקיימים בנאשמת כל הקריטריונים הנחוצים על מנת לאבחן את מחשבותיה כמחשבות שווא: מחשבותיה אינן ניתנות לערעור בדרכי היגיון, אמונתה עומדת בסתירה לרקע התרבותי ממנו היא באה, וחייה השתנו בצורה דרמטית עקב כך (עמ' 822).

נקודת המוצא של ד"ר לריה בעדותו הייתה, שהנאשמת תרצה את מעשיה בהסברים שיש בהם תמה דתית מובהקת, המנוכרת לסביבתה התרבותית. על פי עמדתו, על אף שהנאשמת אמרה באחת מהודעותיה (ת/8), כי פגיעה בילדים מנוגדת לאמונתה הדתית, הרי שכל אימת שהסבירה אחד ממעשיה בהסבר דתי, יש לייחס אותו לחלק הדלוזיונאלי שבאישיותה. במקום זה יש לומר, כי ד"ר לריה לא ערך תרשומת על השאלות שהציג לנאשמת, ולא שמר את תשובותיה, שניתנו בכתב, כמנהגה (עמ' 904-905). לא ניתן, אם כן, לעקוב אחר התשובות, כפי שבאו מפיה (או מידה). עם זאת אמר ד"ר לריה, כי לא הציג לנאשמת כל שאלה ביחס למעשי אלימות חריגים, כמו הכאה בחגורה, קשירה לעמוד, וכל מה ששאל היה לגבי הכאת ילדים באופן "רגיל". על כך השיבה הנאשמת כי מעשים אלה מותרים, על פי התורה. הנאשמת לא נשאלה על ידי ד"ר לריה האם לפי תפישתה הדתית מותר להכות ילדים בחגורה, משום שסבר כי שאלה זו אינה רלבנטית, אך בהמשך טען, כי שאל אותה מה היא חושבת על מעשים מסוג זה, והיא לא ענתה. במקרים כאלה מסקנתו הייתה שהיא גולשת לתכנים פסיכוטיים כשאינה יכולה להתמודד עם השאלה. אולם, הוא גם הסכים עם ב"כ המאשימה, כי ניתן לפרש זאת כהתחמקות (עמ' 903).

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

בכל הנוגע לניכור מן הסביבה התרבותית, הבהיר ד"ר לריה, כי יעמוד על דעתו גם אם יוכיחו לו שלנאשמת יש חסידות הנוהות אחריה. לדבריו, לחולים מסוגה של הנאשמת יש כוח שכנוע וכריזמה (עמ' 842).

80. ד"ר לריה התבקש להתמודד עם ראיות המצביעות על כך שהתנהגותה האלימה של הנאשמת התחילה הרבה לפני לידת התאומים, ואינה יכולה להיות מוסברת, אם כך, בהפרעה דלוזיונאלית שהתפתחה בה אחרי לידתם. כדי לתת הסבר לעובדות אלה, המכשילות את התיזה בדבר התפרצות מחלת נפש הקשורה בלידת התאומים, מצא ד"ר לריה כי בטרם חלתה, סבלה הנאשמת מהפרעה אובססיבית קומפולסיבית, שאינה מאפשרת הימנעות מתגובות (עמ' 958). אלא שבהמשך הסכים, כי אם הנאשמת העידה על עצמה שרק לאחר שנרגעה הייתה מכה את הילדים, לא היה קושר את התנהגותה להפרעה כזו (עמ' 985).

משהופנה ד"ר לריה לאמרות שונות של הנאשמת, מהן עולה, כי הטעמים למכות אינם נעוצים כלל במה שהוא כינה "תמה דתית", השיב, כי אצל אדם מסוגה של הנאשמת יהיו הרבה מעשים שאינם קשורים במחלה. הוא לא יוכל לומר איזה מעשה נובע מן המחלה ואיזה איננו נובע ממנה, אם כי ברור לו שחלק נובע ממנה. מאחר שלא בדק את הנאשמת בזמן אמת, לא יוכל להביע דעה (עמ' 851-852). כן הסכים, כי כשהנאשמת אינה נותנת הסבר הנובע מתמה דתית, נחלש הקשר בין המעשה לבין המחלה אותה אבחן. כך, למשל, הסכים, כי אם היא הכחישה שהכתה את ד', והוסיפה ואמרה כי ממילא מכות אינן מועילות בשל מוגבלותו השכלית, ולכך הוסיפה ואמרה שאין לה לב להכות ילדים, זה באמת אינו מתקשר עם התמה הדתית, ולכן לא היה מביא זאת בחשבון (עמ' 854).

אחת מן הדוגמאות בהן נאחז ד"ר לריה, כדי להדגים את התמה הדתית התומכת במסקנתו שהנאשמת סובלת ממחלת נפש, הייתה התייחסותה של הנאשמת לפסוק במגילת איכה, האומר "ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן" (איכה ד', ו), ממנו ביקשה

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

ללמוד שנשים שאינן מענישות את ילדיהן כשהם ראויים לעונש, סופן שילדיהן נהרגים. ד"ר לריה הסכים, שהדברים נאמרו בקונטקסט שפוי (גם אם לא נורמטיבי על פי התפישה החברתית דהעידנא), אולם עמד על דעתו שהדברים משתלבים במחשבות שווא, כפי שהדבר אופייני לסובלים ממחלה זו, היינו שהנורמטיבי והתקין מתערבבים עם החולה (עמ' 864). ד"ר לריה אף הוסיף ואמר, שעל התבטאות מעין זו, כשהיא לבדה, היה מוציא הוראת אשפוז (!) (עמ' 865).

כך גם לא מצא ד"ר לריה קושי בכך, שחלק מן ההסברים שנתנה הנאשמת למעשיה קשורים בתמה הדתית, וחלק לא. לטעמו, מחשבות השווא של הנאשמת אינן חייבות לקבל ביטוי בכל פעם שהתייחסה לילדים ולהתנהגותה כלפיהם. מאחר שאישיותה שמורה בכל היבט אחר, היא מצליחה להתגונן עד דרגה מסוימת, כפי שהייתה מסוגלת להקסים את העובדת הסוציאלית שבקרה אותה והתרשמה מדבריה על צניעות (עמ' 869-871).

ד"ר לריה הסכים, כי בהודעותיה נותנת הנאשמת הסברים קוהרנטיים למעשיה, אולם אין הוא סבור כי הסברים אלה הם ההסברים האמיתיים לאותם מעשים, שכן יש הסברים נוספים שהיא נותנת, שהם לגמרי "אאוט", כלשונו (עמ' 991), אלא שבהמשך, הוצגו לו מובאות מן ההסברים שנתנה, ופעם אחר פעם הסכים, כי אין לייחס אותם לא הפרעה האובססיבית קומפולסיבית, ולא לדלוזיה (עמ' 992-1007).

81. ד"ר לריה הודה, כי המסקנה העיקרית שלו מتركזת ביכולת של הנאשמת לשתף פעולה עם סנגורה, ואין הוא מתייחס להתנהגותה, שכן איננו יכול להכריע, אלא לגבי אותם מעשים הקשורים מן הבחינה התמטית לאותה דלוזיה. אולם גם את המסקנה בדבר אי כשירותה לעמוד לדין, סייג ד"ר לריה ואמר, כי השיפוט של הנאשמת פגוע, אך לא באופן מלא. לטענתו, אין הוא יכול לומר עד כמה הפגיעה עונה לקריטריון של כשירות, שכן קביעה זו אינה בתחום מומחיותו (עמ' 883). במקום אחר אישר, כי אין לומר שאינה יכולה לחלוטין לסייע לעורך דינה. יכולתה לסייע פחותה, גם אם היא

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

מסוגלת להעביר אליו פתקים בהם היא מביעה את מחשבותיה (עמ' 908-911). וכשהוצגה בפניו הודעתה של הנאשמת במשטרה, ת/23, שנגבתה לאחר שהפרה את תנאי השחרור (הפרה שבגינה נעצרה עד לתום ההליכים נגדה), ממנה ניתן להתרשם כי היא יודעת היטב על אלו שאלות כדאי לה להשיב ועל אלו לא, הסכים ד"ר לריה כי עד לדרגה מסוימת יש לנאשמת שיקול דעת, כי מנגנון השיפוט שלה פועל, אולם יש חלק קטן ה"עובד על ריק" (עמ' 987).

2. ד"ר חנין

חוות הדעת ת/24:

82. הנאשמת הייתה מאושפזת במחלקה סגורה בבית החולים "איתנים", המנוהלת על ידי ד"ר חנין, לשם הסתכלות והכנת חוות דעת, במשך למעלה מחודש. במהלך תקופת האשפוז, נאסף מידע אנמנסטי על הנאשמת משיחות טלפון עם אימה ועם אחותה, ומפגישות שנערכו עם בעלה. כעולה מן האנמנזה, ידעה הנאשמת מגיל צעיר להשתמש ב"שקר, כוח ומניפולציות" על מנת להשיג את רצונה, והלכה "עד הקצה" בכל דבר שעשתה. במאמר מוסגר יצוין, כי תפישתה של הנאשמת כמי שהולכת "עד הקצה", כעולה מן האנמנזה, מגובה באופן מרשים בעדותו של א', שתיאר את אימו כמי שעושה כל דבר באופן טוטאלי, ובעדותו של מיכה קורן, שתיאר את הנאשמת "כמי שלוקחת משהו ליד אז זה עד הסוף". החל משנות לימודיה בבית הספר ניתן לזהות הפרעות בהתנהגות, מרדנות, וקשיים בקבלת מסגרת. גם במהלך השירות הצבאי ולאחריו הצטיינה התנהגותה בחוסר יציבות, שהתבטאה בקשיים מרובים עם גברים, לבוש פרובוקטיבי, חוסר יציבות במקומות עבודה, ותהליך קיצוני ביותר של התחזקות בדת, בשלב מאוחר יותר.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

בקבלה לאשפוז התרשמה הרופאה התורנית, כי תשובותיה של הנאשמת ענייניות וקוהרנטיות, הגם שניתנו בכתב. הנאשמת שללה מחשבות ביזאריות, אם כי עמדותיה הדתיות קיצוניות וחריגות. הנאשמת הכחישה את שמיוחס לה וטענה כי הכל שקרים, ולא נצפו הפרעות בתפישה. במהלך שהותה של הנאשמת במחלקה לא התגלו הפרעות בהלך החשיבה, ולא התגלו מחשבות שווא.

מסקנת כותבי הדו"ח, כי התבטאויותיה של הנאשמת לפיהן היא תופסת עצמה כצדיקה, המוגנת משמים, כמו עוד מאה נשים המתנהלות כמוה, אינן מחשבות שווא אלא מחשבות עם ערך יתר. במהלך תקופת ההסתכלות לא התגלו, כאמור, מחשבות שווא, ולא נצפו סימנים פסיכוסטיים אחרים. גם המבחנים הפסיכו דיאגנוסטיים שנערכו לנאשמת לא הצביעו על עדות לקיום מצב פסיכוסטי כלשהו. עמדת כותבי הדו"ח היא, כי על רקע האמור לעיל, ובשים לב לרקע המשפחתי וההתפתחותי שלה, הנאשמת היא בעלת הפרעת אישיות קשה. ובלשון כותבי הדו"ח: "הנבדקת היא בעלת הפרעת אישיות קשה, אינה לוקה במחלת נפש ולא נמצאת במצב פסיכוסטי או דכאוני. כמו כן, אין סיבה לחשוב שהייתה במצב פסיכוסטי בעת ביצוע המעשים אשר מיוחסים לה. גם איננו חושבים שהמעשים הללו קשורים לגלישות בבוחן המציאות ובהלך החשיבה", כי דפוסי התנהגות קבועים ומתמשכים לא יכולים להתבסס על 'גלישות' זמניות". בנוסף קובעים כותבי הדו"ח כי הנאשמת מבחינה בין טוב לרע, מבינה את ההליכים המשפטיים ומסוגלת לסייע לעורך דין בניהול הגנתה. לפיכך, אחראית הנאשמת למעשיה, ויכולה לעמוד לדין.

חוות הדעת המשלימה ת/25:

83. חוות הדעת המשלימה נכתבה על ידי ד"ר חנין, בתגובה לחוות הדעת שהוצגה על ידי ההגנה, מטעם ד"ר לריה (נ/13). ד"ר חנין חולקת על קביעתו של ד"ר לריה לפיה

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

סובלת הנאשמת מהפרעה דלזיונאלית. אבחנה כזו מבוססת על קיום דלזיות מסוגים מסוימים, כגון דלזיות רדיפה, קנאה, גדלות, ולא נמצאו אצלה תכנים כאלה. בנוסף, אין מדובר במחשבות ביזאריות, המנותקות לחלוטין מהמציאות, אלא בדעות שחלקן נפוצות בציבור מסוים (ולדוגמא: "חוסך שבטו שונא בנו"). לפיכך, נכון יותר להגדיר את מחשבותיה של הנאשמת כמחשבות עם ערך יתר, היינו מחשבות שאינן "as patently unbelievable as delusions". זאת ועוד, דלזיות מוגדרות כאמונות כוזבות ונוקשות, אשר אינן מקובלות על אנשים המשתייכים לאותה תרבות, והנה, על פי המידע שיש בידי ד"ר חנין, במקום מגוריה של הנאשמת יש קבוצת נשים הנוהגות בצורה דומה, וידיעות על כך אף פורסמו בעיתונות. ד"ר חנין הפנתה למאמר בעיתון "הארץ" מיום 11.3.09, שכותרתו "זה לא קאבול, זה בית שמש", שנכתב בידי העיתונאית תמר רותם. ובנוסף לאמור לעיל, המידע על אופיה ועל התנהגותה של הנאשמת תומך באבחנה של הפרעת אישיות.

ד"ר חנין התייחסה בחוות דעתה המשלימה גם להפרעה האובססיבית קומפולסיבית עליה עמד ד"ר לריה, והעירה כי סימנים אובססיביים יכולים לאפיין אדם עם ארגון אישיות גבולי, וכי מכל מקום, הפרעה זו אינה מחלה פסיכוטית ואינה מונעת כשרות משפטית בכל מובן שהוא.

עדותה של ד"ר חנין בבית המשפט:

84. ד"ר חנין היא, כאמור, מנהלת מחלקה סגורה בבית החולים "איתנים", בו שהתה הנאשמת לצורך הסתכלות במשך חודש ושבוע. הראיון הראשוני לנאשמת נערך על ידי רופא תורן, ולמחרת נערך ראיון בהשתתפות ד"ר חנין, רופא בכיר נוסף ושני רופאים הנמצאים בשלבי סיום ההתמחות שלהם. בהמשך טופלה על ידי ד"ר ליאגוטה. בנוסף, נערכו לנאשמת מבחנים פסיכו דיאגנוסטיים. לטעמה של ד"ר חנין, לעובדה שד"ר לריה לא דיבר עם הנאשמת ועמד מאחורי דלת במהלך הראיון שערכה בת זוגו, יש

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

פ 152/08

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

תאריך: 19/07/2009

השלכה חמורה על תוקף חוות דעתו, שכן בפסיכיאטריה, מגע אישי חשוב מאוד. להבדיל ממנו, היא ראינה את הנאשמת בעצמה במשך למעלה משעה, וצפתה בה מדי יום במחלקה. כך גם יש הבדל בין ראיון של שלוש שעות, לבין הסתכלות של 24 שעות, במשך למעלה מחודש. לדבריה, בהסתכלות של חודש ימים צריך לראות סימנים של מצב פסיכוטי, אם אכן זה המצב (עמ' 1171-1172). הקביעה שאדם במצב פסיכוטי אינה נשענת על האנמנזה, אלא על קיומם של סימנים פסיכויטיים הנצפים במהלך ההסתכלות: "דלוזיה רואים. אם לא רואים, זה לא דלוזיה" (עמ' 1184). דלוזיה ניתן לראות בהתנהגות, היא פורצת בשלב כלשהו, ניתן לראות שביקורת המציאות אינה תקינה, קיים פירוש פסיכוטי למציאות: למשל כשאדם טוען שהוא נביא, או שהוא המשיח. הנאשמת נשאלה אם היא אחת מאלה, והיא שללה זאת. כמו כן, אדם מתנהג בהתאם לדלוזיה שהוא סובל ממנה: הוא מתנשא, מזלזל בסביבה, רואה אויבים מסביב (עמ' 1185-1186). אשר לממצאי המבחנים הפסיכו דיאגנוסטיים, לפיהם יש אצל הנאשמת גלישות בבוחן המציאות ובהלך החשיבה, במציאות לא נראתה לכך כל עדות. מבחנים אינם מספיקים לשם קביעה שאדם נתון במצב פסיכוטי, ומעל לכל, מסקנת עורכי המבחנים עצמם היא, שאין הנאשמת פסיכויטית, והיא מאובחנת על ידם כבעלת הפרעת אישיות (עמ' 1274). גם ד"ר לריה, שסבר שהפסיכיאטר המחוזי לא ייחד תשומת לב מספקת למבחנים הללו, הסכים כי כאשר יש ויכוח בין מבחנים לבין הסתכלות קלינית, ההסתכלות הקלינית גוברת (עמ' 937). בענייננו יש להדגיש, מסקנת עורכי המבחנים הפסיכו דיאגנוסטיים שוללת קיומה של פסיכוזה, למרות הממצאים בדבר גלישות בבוחן המציאות, ועל כך אעמוד בהמשך.

ד"ר חנין עמדה על חוות דעתה, כי לא נמצאה עדות למחלת נפש, אלא להפרעת אישיות קשה, וכי אין קשר בין המעשים המיוחסים לנאשמת לבין תכנים פסיכויטיים כלשהם. כך גם הבהירה, כי ההבדל בין מחשבת שווא לבין מחשבה עם ערך יתר, שזו האחרונה אינה ביזארית, אינה מנותקת לגמרי מהמציאות, ואינה בלתי קשורה לרקע התרבותי והחברתי של האדם (1146-1148). עוד הוסיפה, כי אם נכון הדבר שהנאשמת הכתה את ילדיה עוד לפני הולדת התאומים, זה מאשר את האבחנה שהמדובר בדפוס התנהגות

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

הקיים אצלה מילדות. זהו דפוס חריג, המתבטא במרדנות, בהתנהגות פרובוקטיבית, ובהמשך בצורת התנהגותה עתה. כמו כן, מן העובדה שהנאשמת אמרה כי הקפידה להכות רק כשאינה עצבנית, ניתן להסיק שהתנהגותה הייתה נשלטת (עמ' 1151). כפי שנראה בהמשך, לדבריה של הנאשמת יש תמיכה משמעותית ביותר באופן בו תיארו ילדיה את התנהגותה עובר להכאתם.

85. ד"ר חנין הסכימה עם בא כוח הנאשמת, כי לא ניתן יהיה לשכנע את הנאשמת לעשות דבר הסותר את אמונתה, גם אם זה עשוי לסייע להגנתה. אולם התנהלות זו אינה נובעת ממחשבות דלזיונאליות, אלא מאמונה דתית. כך, למשל, האופן בו מפרשת הנאשמת את האמור במגילת איכה, אינו מחשבת שווא. זו אמונה דתית, ואין בה תוכן פסיכוטי, גם אם לא קיים פרוש דומה לזה שהיא מציעה. העובדה שהיא מאמינה שאם לא תכה את ילדיה הם ימותו, אינה מחשבת שווא. היא מאמינה שכך צריך להיות, כפי שיש הורים המאמינים שעליהם לגרש מן הבית את ילדיהם שחזרו בשאלה (עמ' 1297-1299). המחשבות בעלות ערך יתר אליהן מתייחסת חוות הדעת של ד"ר חנין הן מחשבות המתייחסות לפרשנות של הנאשמת את הדת, כגון הקיצוניות שהיא מתלבשת בה, הקיצוניות שהיא מתייחסת ללימודי דת (עמ' 1209). כך גם המחשבה שתפילותיה סייעו לד', או שתפילות אלה מנעו אסונות. אלה מחשבות מוטעות אבל אינן פסיכוטיות. מחשבות מסוג זה הן מחשבות יחס, האופייניות גם לאנשים רגילים, במצבים תגובתיים שונים, כפי שהן עשויות לאפיין גם אנשים עם הפרעות אישיות (עמ' 1212-1213).

עוד הסכימה ד"ר חנין, כי מחשבותיה של הנאשמת הן מחשבות נוקשות ובלתי ניתנות לערעור, והן נמשכות על פני שנים רבות. אלא שלדעתה, הקריטריון השני לשם קביעת האבחנה של הפרעה דלזיונאלית אינו מתקיים בה. הנאשמת אינה זרה ביחס לתרבות אליה היא משתייכת. אכן, אין היא משתייכת לזרם המרכזי של התרבות החרדית, אולם גם בתרבות החרדית מוכרות תת קבוצות הנתפשות כיוצאות דופן. דפוס ההתנהגות של הנאשמת נראים חריגים לתרבות אליה היא משתייכת אולם אין הם

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

פ 152/08

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

תאריך: 19/07/2009

יוצאים מגדר התרבות, הם שייכים לתרבות ונובעים ממנה. זו התנהגות קיצונית, אולם אינה חוצה גבולות לכיוון הדלוציה (עמ' 1221). ד"ר חנין הסתמכה, בין היתר, בקביעתה שהנאשמת משתייכת לתת קבוצה בתרבות החרדית, על כתבות עיתונאיות העוסקות בתופעה זו, וכן על שיחה שניהלה עם אחד מעובדי בית החולים, המתגורר בסמיכות למקום מגוריה של הנאשמת, ואשר העיד על קיומה של קבוצת נשים כזו. ד"ר חנין העידה כי ראתה תמונות בעיתונות של נשים המתלבשות כמו הנאשמת. משמעות הדבר שיש קהילה כזו שבה הנאשמת מרצה, ומקשיבים לה (עמ' 1226). בהקשר זה לא למותר לציין, כי ב"כ הנאשמת השקיע מאמצים רבים כדי להביא לידי מסקנה שאין לנאשמת קהל מעריצות כלל ועיקר, וכי היא חריגה לחלוטין בהתנהלותה, וזאת במטרה להראות שהקריטריון של ניתוק מן הסביבה התרבותית אליה היא משתייכת מתקיים בה. אלא שגם המומחה מטעמו, ד"ר לריה, הסכים שידוע שיש חוג של מאות נשים הנוהות אחריה (עמ' 973). ד"ר לריה לא היה מוכן להסיק מכך את שלילת הקריטריון האמור, וסבר כי הקהילה הזו היא "יציר הפסיכוזה" של הנאשמת, אולם נראה כי על העובדה שמדובר בתת קבוצה, הקיימת בתוך העולם החרדי, לא ניתן לחלוק.

אשר לקריטריון השלישי הדרוש לשם קביעת האבחנה של מחשבות שווא, המחשבות של הנאשמת אינן ביזאריות. לא כל מחשבה נוקשה ובלתי ניתנת לערעור היא דלוציה. על מנת שנגדיר דלוציה, המחשבה צריכה להיות ביזארית. רק לאחר שנקבע שקיימת דלוציה, ניתן יהיה לשקול אבחנה של הפרעה דלוציונאלית. ד"ר חנין הדגישה כי יש להבחין בין הפרעה דלוציונאלית, לבין דלוציה. הפרעה דלוציונאלית היא מחלה, ואילו דלוציה היא סימפטום. שלושת הקריטריונים שנמנו בחוות הדעת ת/25, הם לסימפטום, לא למחלה. תנאי לאבחון המחלה הוא קיומו של הסימפטום. מאחר שנשלל הסימפטום, אין מה לדבר על המחלה. רוצה לומר, כדי לקבוע שאדם חולה במחלה פסיכוטית הקרויה הפרעה דלוציונאלית, צריכים להתקיים מספר תנאים. התנאי הראשון לקיום המחלה היא אחת הדלוציות המוכרות, הנמנות בחוות הדעת המשלימה. מאחר שתנאי זה אינו קיים בנאשמת, אין מקום לדון במאפיינים הנוספים

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

שיש למצוא, על מנת שאותו אדם יאובחן כחולה במחלה האמורה (עמ' 1234). המאפיינים הנוספים הנדרשים הם הפרעה בפרספציה, במהלך החשיבה. יש לכך גם ליווי אפקטיבי בהתאם לאופי הדלוזיות. כך, למשל, אם זו דלוזיית גדלות, יהיה לאדם הסובל ממנה מצב רוח מרומם, וצריך יהיה להבדיל זאת ממצב מאני (עמ' 1235). כלומר, אדם הסובל מהפרעה דלוזיונאלית, בנוסף למחשבות השווא יראו אצלו אפיזודות של הפרעות בחשיבה והזיות. ההבדל בין סכיזופרניה לבין הפרעה דלוזיונאלית מתבטא בכך שסכיזופרניה היא גלובלית, ואילו בהפרעה דלוזיונאלית הפרעות בחשיבה והזיות הם בבחינת סימנים משניים, שלא תמיד מוכרחים להופיע. עם זאת, כשמדובר במחלה הנמשכת שנים רבות, נראה "סדקים", כלומר אותן הפרעות בחשיבה והזיות. ד"ר חנין הבהירה כי יש הבדל בין רשימת קריטריונים מתומצתת, המופיעה בספרי פסיכיאטריה, ואשר אליה הפנה ב"כ הנאשם, לבין תיאור המחלה המפורט. לפיכך, גם אם רשימת הקריטריונים אינה כוללת הפרעות בחשיבה והזיות, המדובר באפיזודות שיופיעו ככל שהמחלה ממושכת (עמ' 1253-1254).

ד"ר חנין חולקת על ד"ר לריה בסיווגן של מחשבותיה של הנאשמת כדלוזיות, גם מן הטעם שאין בהן תוכן ברור. כך, למשל, אין לזהותן כדלוזיות גדלות. אנשים רבים מתפללים בכל יום וסבורים כי בכך הם שומרים על בטחון המדינה. אנשים אלה הם אנשים בעלי אמונה עמוקה והם משוכנעים בכך שאם לא יתפללו, יאונה רע.

86. אשר להפרעה האובססיבית קומפולסיבית, מציינת ד"ר חנין כי לא נתקבלה עדות ברורה לכך במהלך תקופת ההסתכלות. מרכיב זה עלה באנמנזה וגם במבחנים הפסיכו דיאגנוסטיים, אך לא מעבר לזה. מכל מקום, סימפטומים אובססיביים אינם קשורים בשאלה האם הנאשמת פסיכוטית או לא. כך גם, אין סימפטומים כאלה מובילים בהכרח לאבחנה של הפרעה אובססיבית קומפולסיבית. הם יכולים להופיע בכל הפרעת אישיות, כולל הפרעת אישיות גבולית. אצל הנאשמת לא נמצא שקיימות מחשבות טורדניות המציקות לה, שהיא סובלת מהן ומנסה להתנגד להן. זה המאפיין העיקרי בהפרעה בה מדובר, וכאמור, אין הוא מתקיים אצלה. ד"ר חנין ערה לכך שבמהדורה

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

האחרונה של אחד מספרי הפסיכיאטריה המובילים (Caplan & Sadock), הוכנסה הגדרה של הפרעה אובססיבית קומפולסיבית מן הסוג של "poor insight", כשמשמעות הדבר שהאדם אינו מסוגל להתנגד לה ואינו סובל ממנה, היינו שאין לו בעצם בוחן מציאות תקין, והוא פסיכוטי. להערכתה של ד"ר חנין, הגדרה זו לא תיקנה שביתה בין המומחים, וניתן להניח כי היא תוצא מן המהדורה הבאה. זאת משום, שהמאפיין הקלאסי של הפרעה אובססיבית קומפולסיבית הוא שהאדם הסובל ממנה מבין את אי הרציונאליות של מחשבותיו, מתנגד להן, ואינו מסוגל שלא לחשוב עליהן. כך או כך, עמדתה של ד"ר חנין היא שהנאשמת אינה סובלת מהפרעה מן הסוג האמור, שלא נמצאה לה עדות (עמ' 1268-1271).

על פי עדותה של ד"ר חנין, לא ניתן לאבחן הפרעת אישיות לפני שאדם מגיע לגיל 18, אולם ניתן היה לראות אצל הנאשמת סימפטומים מוקדמים, כמו האירוע בו איימה בסכין על אביה, או העובדה שהצליחה לגרום לו לשלם לה את דמי המזונות בהם חויב, תמורת עבודות ניקיון שביצעה בביתו. בהמשך, התחלפו הסימפטומים, ואנחנו רואים כיצד היא מוציאה את הבן שלה אל מחוץ לבית למשך הלילה, כמו שאביה הוציא אותה בזמנו. ההתנהגות הזו אופיינית להפרעת אישיות. ההפרעה נשארת, אולם התמה משתנית (עמ' 1276-1277). ד"ר חנין אינה מסכימה עם הטענה, שהנאשמת מנהלת חיים יציבים החל משחרורה מהצבא, מה שעומד בסתירה לאבחנה בדבר הפרעת אישיות. לדבריה, האופן שבו גורמת הנאשמת לכל העולם להתנהג, אינו מתיישב עם חיים יציבים. אמנם החל מגיל 19 היא עם בעלה, אולם היא עברה לפסים אחרים של התעסקות (עמ' 1282).

87. בסיכומו של דבר, אין כל עדות למצב פסיכוטי לא במבחנים הפסיכו דיאגנוסטיים, לא בשהותה במחלקה ולא מהאנמנזה. עם זאת סבורה ד"ר חנין, כי גם אם בית המשפט יקבל שהנאשמת סובלת מהפרעה דלזיונאלית, הכאת הילדים אינה נובעת מתוכן פסיכוטי, שלא נמצא בהסבריה. היינו, מאחר שהמעשים המיוחסים לנאשמת

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

אינם נובעים מן התוכן של הדלוגיה, אין בכך כדי לפטור אותה מאחריות למעשיה. ועוד הוסיפה ד"ר חנין, כי יש לשים לב שכתב האישום מייחס לנאשמת 25 מקרים של תקיפות. אם היו לה 25 גלישות פסיכטיות, היא מזמן הייתה מאושפזת אשפוזים חוזרים ונשנים בבתי חולים פסיכיאטריים.

3. המומחים הפסיכיאטרים, סיכום

88. אני מעדיפה ללא היסוס את חוות דעתה ואת עדותה של ד"ר חנין מטעם הפסיכיאטר המחוזי, על פני חוות דעתו ועדותו של ד"ר לריה מטעם הנאשמת.

ד"ר לריה לא בדק את הנאשמת, אלא ראיין אותה, באמצעות בת זוגו, במשך שלוש שעות. הוא לא שמר את תשובותיה של הנאשמת, שניתנו לו בכתב, ולא ניתן לדעת אלו שאלות הציג לה. הוא בחן את הסבריה, שניתנו במשטרה, לשימוש באלימות לצרכי חינוך, והגיע למסקנה כי התמה הדתית שהתלוותה אליהם ("חוסך שבטו שונא בנו"; "ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן"), היא מחשבת שווא, שאינה מאפשרת לה להימנע מן המעשה. למסקנה זו אין יסוד, שהרי למרבה הצער, אין הנאשמת בודדה בתפישתה, לפיה גם ענישה פיזית היא ענישה ראויה למטרות חינוך, שלא לומר מתחייבת. התפישה, המחייבת ענישה פיזית מתונה, מעוגנת, לעתים, בנימוקים השאובים מהשקפת עולם דתית. אמירתו הקיצונית, לפיה היה מוציא הוראת אשפוז על יסוד פרשנותה של הנאשמת את הפסוק ממגילת איכה שהובא לעיל (המעוגנת, לטענתה, בפירוש רש"י), וזאת למרות שהסכים כי הפרשנות באה מתוך קונטקסט שפוי, היא כשלעצמה אינה מאפשרת לייחס משקל לעמדתו.

מתברר, כי ד"ר לריה לא הציג לנאשמת שאלות שעניינן שימוש באלימות קשה וחריגה, דבר שהתכחשה לו בחקירותיה במשטרה ואף אמרה כי פגיעה בילדים נוגדת את תפישתה הדתית. למעשה, משנמנע ד"ר לריה מלברר את הסבריה של הנאשמת למעשי האלימות החמורים המיוחסים לה, הרי שממילא נמנע מלבחון את מידת שליטתה

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

במעשים אלה. ד"ר לריה נאלץ להסכים, פעם אחר פעם, כי הסברים שונים שנתנה הנאשמת בחקירותיה במשטרה למעשי אלימות או התעללות, אינם כרוכים כלל ועיקר בתמה דתית כלשהי, ולפיכך אינם יכולים לבוא בחשבון לשם ביסוס המסקנה בדבר היעדר שליטה בשל מחשבות שווא, שהדריכו את מעשיה. סופו של דבר טען, כי המעשים מהם לא יכולה הייתה להימנע הם הזנחת הבית, הסתרת הפנים, ההימנעות מדיבור, ואותם מעשי אלימות המוסברים על ידה בנימוקים דתיים. אלא שכאמור לעיל, אין יסוד למסקנה ששימוש באלימות כלפי ילדים, המעוגן בנימוקים דתיים, הוא כשלעצמו הוכחה לקיומן של מחשבות שווא, המאיינות את יכולת השליטה של הסובל מהן, על מעשיו.

כמו כן, אין לקבל את התפישה, שאדם המאמין כי בכוח תפילותיו תבוא רפואה למי שעליו הוא מבקש, או כי בכוח תפילותיו יימנע אסון, הינו אדם בעל הזיות. היכולת של אדם להשפיע על המציאות באמצעות תפילה, הינה עמדה מוכרת בתפישות עולם דתיות, ונתונה במחלוקת תיאולוגית. מכל מקום, גם אלה החלוקים על עמדה זו, אינם רואים במצדדים בה, כמי שאינם אחראים למעשיהם. אכן, הנאשמת קיצונית בתפישתה את הקשר בין תפילה לבין כוחה להשפיע על המציאות, אולם אין המדובר בתפישה המנוכרת לעולמה התרבותי.

מאחר שד"ר לריה קשר את התפתחות הפרעה הדלוזיונאלית בלידת התאומים, היה עליו להציע הסבר למעשי אלימות והתעללות שאירעו קודם לכן. לשם כך גייס אבחנה של הפרעה טורדנית-כפייתית, אולם הסכים כי הפרעה זו אינה הסיבה שבעטייה אין הנאשמת מסוגלת לשלוט במעשיה. כך גם הסכים שטענת הנאשמת, לפיה נהגה להכות את הילדים רק לאחר שנרגעה, אינה מתיישבת עם אבחנה כזו. לנוכח דברים אלה, אין בידי לקבל את עמדתו, לפיה הפרעה טורדנית-כפייתית ממנה סבלה הנאשמת קודם ללידת התאומים, קיבלה מימדים פסיכוטיים לאחר הלידה, והשתלבה בהפרעה דלוזיונאלית שהתפתחה אצלה במקביל, עד ששתי האבחנות הפכו לאחת.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

בסופו של דבר, לאחר שהסכים כי הסברים רבים שנתנה הנאשמת למעשיה אינם עולים בקנה אחד עם מחשבות שווא, כפי שאינם מתאימים להפרעה כפייתית-טורדנית "פסיכוטית", אותה הציע כאפשרות חלופית, מיקד ד"ר לריה את חוות דעתו בכל הנוגע ליכולתה של הנאשמת לעמוד לדין. בהקשר זה יש לציין, כי ד"ר לריה הודה שלא בדק כלל האם שוחחה הנאשמת עם באת כוחה עו"ד סבן, ועם עו"ד דחוח שהחליף אותה. לדבריו אין לכך רלבנטיות (עמ' 907). יתרה מזאת, ד"ר לריה העיד, כי אינו יכול לומר עד כמה פגוע השיפוט של הנאשמת ביחס לכשירותה לעמוד לדין, משום שקביעה זו אינה בתחום מומחיותו. על דברים אלה יש להביע תמיהה, שהרי חוות דעתו הפסיכיאטרית מתבקשת בדיוק בשאלה זו. וכפי שביכולתו לחוות דעה האם אדם אחראי למעשיו, והדבר בתחום מומחיותו, כך גם כשירותו של אדם לעמוד לדין היא בתחום מומחיותו. סופו של דבר, בית המשפט הוא שקובע, אולם המומחיות הרפואית מתפרסת הן על שאלת האחריות והן על שאלת הכשירות.

89. לעומת זאת, ד"ר חנין ראינה את הנאשמת ישירות, והסתכלה בנאשמת במשך למעלה מחודש ימים, במהלך אשפוזיה. ד"ר חנין שמרה את עשרות דפי התרשומות שערכה הנאשמת, ואפשרה בכך מעקב אחר עמדותיה ביחס לנושאים השונים שלובנו איתה. מצאתי את דבריה של ד"ר חנין משכנעים ביותר. כך, ביחס לעובדה שבמהלך כל שהותה של הנאשמת במחלקה לא נראו אצלה סימנים פסיכויטיים, מה שצפוי היה שיקרה לו באמת הייתה חולה. וכן, שבמהלך שש עשרה השנים שחלפו מאז לידתו של ד', בהנחה שהלידה יצרה תהליך פסיכויטי, צריך היה לראות "סדקים" באישיותה, ובכללם הפרעות בחשיבה והזיות. בנוסף, כפי שהעידה ד"ר חנין, אין זה מתקבל על הדעת שתקופה כה ארוכה של מחלת נפש, במהלכה, על פי הנטען, סבלה הנאשמת מ"גלישות פסיכוטיות", הייתה עוברת ללא אשפוזים פסיכיאטריים.

כך גם מקובלת עלי לחלוטין עמדתה, לפיה אין לזהות תמה דתית ביסוד מעשי האלימות וההתעללות המיוחסים לנאשמת, וכי לא נמצאו תכנים פסיכויטיים בהתייחסותה למעשים. אכן, הנאשמת היא אדם בעל הכרה דתית עמוקה וקיצונית,

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

פ 152/08

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

אולם עובדה זו כשלעצמה אין בה כדי לקבוע שמחשבותיה מחשבות שווא. זאת ועוד. הנאשמת הלא הכחישה את המעשים החמורים שיוחסו לה, וביקשה לתת הסברים ממתנים למעשים אחרים. המדובר בהסברים רציונאליים לחלוטין. ד"ר חנין העידה, כי התנהלות זו אינה מתיישבת כלל ועיקר עם דלוזיה, שמשמעותה ניתוק מהמציאות באותה גזרה בה שולטת הדלוזיה על מחשבותיו של העושה. עמדתה של ד"ר חנין מתיישבת עם ההיגיון והשכל הישר, וגם מטעם זה אני מעדיפה את חוות דעתה על פני זו של ד"ר לריה.

90. לשם השוואה, אעמוד על פסק הדין בע"פ 8220/02 **ברוכים נ. מדינת ישראל**, פ"ד נח(5), 724, העוסק בעניינו של אדם שלא הייתה מחלוקת כי הוא סובל מהפרעה דלוזיונאלית, בניגוד לענייננו, שסוגיה זו היא לב ליבה של המחלוקת. בעניין **ברוכים** המחלוקת נסבה על השאלה האם הוכח הקשר הסיבתי בין מחלת הנפש לבין המעשים אותם ביצע, הצתה של מכוני עיסוי לשם מיגור תופעת הזנות. ב"כ הנאשמת ביקש להסתייע בפסק דין זה כדי לבסס את טענתו לפיה יש להעדיף את חוות דעתו של ד"ר לריה. איני רואה את פסק הדין הזה עין בעין עם הסגור, ודעתי היא, כי האמור בו מהווה נדבך נוסף להעדפת חוות דעתה ועדותה של ד"ר חנין.

המעין בתיאור חוות הדעת הפסיכיאטרית שהוגשה בעניינו של **ברוכים**, מוצא כי בוחן המציאות של המערער הוערך כפגום בנושאים הנוגעים לתוכן חשיבת השווא המגלומנית, וכך גם נמצא כושר השיפוט פגום בתחומים של מחשבות שווא. בית המשפט העליון מבהיר, כי "אדם במצב פסיכוטי אינו מסוגל להעריך את הדיוק של תפיסתו ומחשבותיו, ומניח הנחות מוטעות על אודות המציאות גם נוכח עובדות סותרות... הדגש הוא על הפרעה קשה בשיפוט המציאות. הוכחה ישירה למציאות פסיכוחה היא בעדות לקיומן של מחשבות שווא או הזיות, כאשר החולה אינו מוכן בשום פנים להכיר בכך שהמחשבות או התפיסות שלו הן לא מציאותיות לחלוטין, והוא אף אינו מגלה כל תובנה למהותן הפתולוגית" (פסקה 33, עמ' 759. בית המשפט מצטט במקום זה מתוך "פרקים נבחרים בפסיכיאטריה").

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

בית המשפט מסיק את קיומן של מחשבות השווא מן הראיות האופפות את האירוע. בעניינו של **ברוכים**, התברר כי הנאשם תפש עצמו כמלך המשיח, וניהל תקשורת עם אלוהים באמצעות מי שהוא כינה "המלאך המגיד", דמות שיצר לעצמו בנפשו החולה. במהלך השיחות שניהל עם דמות זו, בכתב ובעל פה, דן עמו בהצתת מכוני הליווי כדי לגרש את הטומאה. זאת ועוד, במהלך ההסתכלות התרשמו הפסיכיאטרים מקיום סימפטומים דלוזיונאליים, כגון מחשבות על היותו "מלך המשיח", והימצאות מדי פעם בקשר וורבאלי עם אלוהים, דרך "המלאך המגיד". המערער לא היה מוכן לסגת ממחשבתו שנבחר על ידי אלוהים להיות המשיח. בית המשפט התרשם, כי מן הראיות ברור שהמערער ראה עצמו, בשל מחלתו, מקבל הוראות שהוא חייב למלא, גם אם אלה כרוכות בהרג בני אדם.

בית המשפט העליון קיבל את טענת ההגנה בדבר קיומו של קשר סיבתי בין הפסיכוזה לבין המעשים אותם ביצע, בהסתמך על כך שמעשיו תואמים את מחשבת השווא הממוקדת שלו, על פיה מוטל עליו לשרוף מקומות טמאים. מן הפתקים המתעדים את "שיחותיו" עם "המגיד" עלה, כי מחשבות השווא והשיחות התקיימו במהלך תקופת ההצתות. בית המשפט העליון קבע כי אין צורך שיוכח כי מחשבת השווא היא מחשבה פוקדת או שליטה. די בכך שהיא המחשבה שבעטיה ביצע את המעשה האסור. היינו, די בכך שהמדובר על החלטה לבצע מעשה, המבוססת על חשיבה פסיכוטית, ואשר נעשתה בתוך העולם הפסיכוטי.

עוד דחה בית המשפט העליון את הטענה, לפיה מאחר וקיימות תפישות אידיאולוגיות דומות או זרמים חרדיים קיצוניים המצדדים במעשים דומים, הרי שיש לקבוע כי מעשיו של המערער נעשו מתוך שיקולים אידיאולוגיים ולא מתוך החלק הדלוזיונאלי באישיותו. על מנת לומר שמעשיו, שעולים מהם מניעים משיחיים ברורים, נעשו על בסיס אידיאולוגי, צריך להראות שקיימים בחשיבתו מניעים אידיאולוגיים שאינם קשורים לעולם הפסיכוטי שלו. במקרהו של **ברוכים** לא נמצאה מערכת חשיבה

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

"אחרת", אידיאולוגית או אישיותית, שעל פיה פעל, בלא קשר לתכני הפסיכוזה ממנה סבל.

91. ואם נחזור לענייננו: במהלך ההסתכלות בנאשמת לא נצפו כל סימפטומים דלזיונאליים, תכני החשיבה שלה נמצאו קוהרנטיים לחלוטין, ואין כל תוכן ביזארי, הזוי, עליו מבוססים מעשי האלימות וההתעללות שביצעה. הנאשמת עצמה שללה מחשבות גדלות, עמדה על כך שאינה רואה בעצמה לא משיח ולא בן דמותו של משיח, ולא גילתה נתק פתולוגי, חסר תובנה, מן המציאות. אם בעניינינו של **ברוכים** לא נמצאה לבית המשפט העליון ראיה לכך שבנוסף לתכנים הפסיכוטיים שהדריכו את מחשבתו, התקיימה במקביל מערכת חשיבה "אחרת", על פיה פעל, הרי שבענייננו המצב הפוך: אין בפניי כל ראיה, ולו תחילת ראיה, שבנוסף למערכת האישיותית, שבחלקה מעוצבת על פי עולם ערכים דתי - קיצוני ככל שיהיה - קיימת מערכת דלזיונאלית, פסיכוטית, המדריכה את פעולותיה של הנאשמת.

92. ומעל כל אלה, כפי שקובע בית המשפט העליון בפרשת **ברוכים**, את חוות הדעת הפסיכיאטריות אין להעריך במנותק מן הראיות. כפי שנראה להלן, הראיות שהוצגו בתיק תומכות תמיכה מלאה בחוות דעתה של ד"ר חנין, ועומדות בסתירה מלאה לחוות דעתו של ד"ר לריה, בכל היבט רלוונטי. כוונתי הן בכל הנוגע לחוסר היציבות המאפיין את הנאשמת במהלך השנים, מה שתומך באבחון של הפרעת אישיות, הן בכל הנוגע למידת שליטתה במעשי האלימות וההתעללות שביצעה, הן ביחס לתפישתה כדמות ראויה להערכה בסביבתה התרבותית, גם אם חריגה וקיצונית, והן ביחס לכך שהולדת ד' אינה יכולה להיחשב לנקודת מפנה שממנה ואילך התפרצה בה מחלת נפש. כך גם בכל הנוגע ביכולתה לכלכל את ענייניה במהלך המשפט.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

4. עדויות על תפקודה של הנאשמת במהלך השנים

עדויות הילדים:

93. עדויות הילדים שזורות התייחסויות עובדתיות, שיש בהן כדי לתמוך באופן חד משמעי במסקנותיה של ד"ר חנין. התרשמתי כי תשובותיהם היו ספונטאניות, וניתנו לפי תומן, לעיתים גם מבלי שהעד נשאל מפורשות בנוגע לנתונים אותם ציין, ואשר בדיעבד שופכים אור על התנהלותה של הנאשמת מבחינת מצבה הנפשי.

כל הילדים כאחד שללו קשר בין הולדת ד' לבין הרעה דרמטית במצבה הנפשי של הנאשמת. כך טען א', כי אינו יכול לקשור בין הולדת ד' לבין שינוי בהתנהגות של אימו. היא הלכה והקצינה מן היום בו חזרה בתשובה, ועל כן אין לקשור בין אמירת התהילים לבין הלקות של ד'. לדבריו, הוא זוכר היטב את כל התחנות: "אני לא חושב שיש משהו שלפני זה הכל היה בסדר והוא [ד'] הפקטור שגרם להכל. יכול להיות שהיו כל מיני טריגרים, יכול להיות שהיו כל מיני תחנות בלי טריגרים..." (עמ' 67). בנוסף, על פי דבריו, כשעזב את הארץ - - - (הושמט) - - - (היינו כ- 6 שנים לאחר הולדת ד', וזמן רב לאחר שכבר הפנימה כי אין לו מרפא), הנאשמת לא הייתה עטופה כלל בשכבות, ורק כשהגיעה לארה"ב לחתונתה של הבת ד', בשנת 2002, הייתה עטויה שכבות, אולם לא ברמה הנוכחית (עמ' 71). גם ח' שלל קשר בין הולדת ד' לבין מצבה של הנאשמת. לדבריו, אף פעם לא חשב על ההשפעה של לידת ד' על אימו כגורם להקצנה דתית (עמ' 122). מ' טענה, כי אימה היא אישה נורמלית, לא חולת נפש ולא משוגעת (עמ' 159). בתעניות דיבור החלה אימה כשהיא עצמה הייתה כבת 13, 14, ובתחילה נהגה כך רק בשבתות. על פי דבריה אלה של מ', החלה הנאשמת בתעניות דיבור - - - (הושמט) - - -, רוצה לומר, כ- 4 שנים לאחר הולדת ד', וממילא אין ליחס את ההתנהגות הזו ללידתו (עמ' 163). את פניה החלה הנאשמת לכסות לפני 3-4

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

שנים (עמ' 171), ושוב, בנסיבות אלה אין לייחס את ההתנהגות להולדת ד', - - (הושמט) - - מ' שללה מפורשות קשר בין הולדת ד' לבין מצבה של הנאשמת (עמ' 189). כך גם שללה ר' תהליך של התכנסות או של שינוי אחר בהתנהגותה של אימה לאחר הולדת ד' (עמ' 227). אף ישי' העיד, כי אינו חושב שהלידה של ד' גרמה נזק נפשי כלשהו לאימו (עמ' 382). גם הוא וגם ר' לא קשרו בין תעניות הדיבור לבין הולדת ד': ר' העידה (ת/16ב, דקה 23-24), שאימה אינה מדברת עם ילדיה מזה 10-11 שנים, ויש' תיאר תהליך הדרגתי שנמשך לאורך שנים (ת/12, דקה 33).

94. כאינדיקציה להפרעת אישיות, המתבטאת, בין היתר, בחוסר יציבות, יש לראות את עדותו של א', לפיה עשה חשבון שבמהלך חייו שהה שנתיים בממוצע במקום אחד. המשפחה עברה דירות כל הזמן, וכל הזמן השתנו אורחות חיים (עמ' 39). עוד העיד, כי כשהיה בכיתה ב', הטבעונות הפכה קיצונית (עמ' 40). א' סיפר כי אימו ניתקה כל קשר עם בני משפחתה, "וכמו כל דבר אצל אימא, זה דבר טוטאלי" (עמ' 49). בהקשר זה יש לראות גם את עדותו של ח', לפיה חש כל השנים שאימו הסתירה כל מה שנוגע למשפחתה, ואין הוא יודע מה היה שם. ועוד הוסיף, כי סבתו, אם אימו, סיפרה לו פעם כי אימו קיבלה מכות כילדה (עמ' 123-124). גם ר', בהודעתה ת/17 (ת/17א', עמ' 26), אמרה כי סבתה סיפרה לה על ההתעללות שאימה עברה כילדה, והוסיפה כי מה שהם עוברים מידיה, עברה היא. כך גם מ', בהודעותיה במשטרה, בהן חשה משוחררת יותר לומר את האמת, העידה כי לאימה אופי קשה וחזק, היא יודעת מה היא רוצה מעצמה ועומדת על עקרונותיה (ת/3). היא אף הוסיפה ואמרה כי אימה תמיד שידרה "כזה שהיא טובה" (ת/14), מה שמתיישב היטב עם האופי המניפולטיבי עליו עמדה ד"ר חנין. בהקשר זה יש להזכיר את דבריו של א', על האחיזה המאגית שהייתה לנאשמת בילדים. רוצה לומר, על אף ההתעללות הפיזית והנפשית, הצליחה הנאשמת, בכוח אישיותה, לגרום לפחות לחלק מילדיה להתייחס אליה כאל אדם חיובי.

95. בחומר הראיות מצויה עדותה של ר', על הלוך נפשה של אימה, כשהייתה מכה אותם. לדבריה (ת/17א), כשהנאשמת הכתה, מצב רוחה היה רגיל. היא לא הייתה

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

נכנסת להתקף אמוק, ולא הייתה עצבנית. היא הייתה מתחילה לזמזם לעצמה ניגון, והילדים היו מבינים שהם הולכים לחטוף מכות. אין בין תיאור זה לבין חוסר שליטה, ולא כלום. כך העיד גם א', כי אימו הייתה נוהגת לקצוב את העונש באמצעות טיימר. אלה תיאורים מצמררים על קור רוח ושליטה עצמית מלאה של הנאשמת, בעת שהחליטה להעניש ענישה פיזית. בנוסף, תיאורו של א' את האירוע שגרם להוריו להפסיק להכות אותו, כשנוסף לעבר אביו באצבע ואמר לו שלא יעז לגעת בו יותר, בעוד אימו שומעת, אף הוא מצביע באופן מובהק על שליטה מלאה במעשי האלימות. לכל אלה יש להוסיף את עדויותיהם של רובם המכריע של הילדים, לפיהן הנאשמת לא הכתה את ה', ו'י הוסיף לכך הסבר באומרו כי היא "כנראה הבינה שזו לא הדרך". דברים אלה אף הם מעידים על שליטה עצמית מלאה.

הנאשמת:

96. גרסתה של הנאשמת במהלך חקירתה במשטרה נסקרה על ידי בהרחבה בפרק העוסק בתשתית העובדתית. במקום זה נכון יהיה לחזור ולהביא מספר נתונים חשובים, העולים מהודעותיה, ואשר יש בהם כדי להשליך על קביעת הממצאים ביחס לכשירותה לעמוד לדין ולמידת אחריותה למעשיה.

כפי שראינו לעיל, הנאשמת הכחישה מעשי אלימות קשים שיוחסו לה, והודתה במכות שנתנה לצרכי חינוך. היא הודתה כי הכתה באמצעות חגורה, אולם לא בכוח, ומבלי שנותרו סימנים. ההסבר שנתנה לכך מבוסס על הפסוק "חוסך שבטו שונא בנו". משנשאלה אם אכן כינתה את כפכף העץ שלה "העוזר שלי", הגיבה באמירה שזכותה לזרוק כפכף על ילד המכה את אחד מאחיו ואינו מגיב לדרישתה להפסיק. עוד הודתה כי הילדים קיבלו מכות, והסבירה זאת בכך שהם אחרו לשכב לישון ולפיכך התקשו לקום בבוקר. בשל איחורים חוזרים ונשנים לתלמוד תורה, הם סולקו, והיא חששה שהם ישובו ויסולקו אם לא תקפיד על שעת השינה המתאימה. ועוד טענה, כי השחיתה את נעלי הספורט של יש', משום שבזבז את זמנו על עיסוק בספורט במקום ללמוד

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

תורה. הנאשמת הכחישה שגרמה לכוויה בגופו של יש' באמצעות גפרור בוער, וטענה כי הייתה פעם אחת בה הורתה לאחד הילדים להניח גפרור על גופו. לגבי המערוך טענה, שאם הרביצה, היה זה מקרה חד פעמי, מ' התפרעה, ובמקום ללכת אחורה היא נדחפה אליה. המכה שקיבלה ר' מן השיש במטבח הייתה לטענתה בעקבות דחיפה קלה, לאחר שר' לא הפסיקה לנדנד לה. עוד הסבירה את גזירת השיער במלחמה בכינים, ואת הקשירה לעמוד תיארה כמעשה ליצנות, לאחר שהילדים קראו סיפור על בת שבע, שקשרה כך את שלמה המלך. הנאשמת הודתה כי נעלה את הילדים מחוץ לבית משום שחזרו בשעת לילה מאוחרת גם לאחר שחזרה והתרתה בהם. לאחר פעמיים שכך נהגה עימם, הפסיקו להמרות את פיה. הנאשמת הכחישה שהכתה את ד', שהרי הוא ילד חריג, וטענה כי הוציאה אותו לגינה על מנת שיתחמם בשמש ויתרפא כך מהנזלת שהייתה לו. במקום אחר הודתה כי הכתה את ד' פעם אחת בחגורה, אך הפסיקה משום שאין בכך תועלת, ולפיכך היא מסתפקת באיום עליו באמצעות מקל. כך גם הודתה, כי שפכה מים על הילדים, אולם הסבירה זאת בכך שביקשה לבחור באמצעי ענישה מכאיב פחות ממכות. בכל הנוגע לטענה שדרכה על ידו של י', הכחישה את הדברים בתוקף, והוסיפה כי באחת השבתות, כחודש לפני הפתיחה בחקירה, היה י' בבית וסיפר את הסיפור הזה, אולם אחיו צעקו עליו שהוא ממציא דברים.

97. עניין נוסף שיש לשוב ולהזכיר כאן, הוא טענתה של הנאשמת לפיה הקפידה עם עצמה לא להכות את הילדים עד שתירגע, ולא יותר "ממה שצריך". כך טענה, כי הייתה מחכה "אפילו" יום בין הפרת המשמעת שהצדיקה, לטעמה, ענישה, לבין המכה, מתוך הבנה שבחלוף הזמן פוחת הרצון להעניש, ובודאי פוחתת חומרת העונש. דבריה אלה משתלבים היטב עם עדויותיהם של א' ור' על קור הרוח שאפיין אותה בעת שהכתה, כפי שראינו לעיל.

98. העולה מן ההסברים הללו, שהנאשמת אינה קושרת בין האלימות - המתונה, לשיטתה - לבין תמה דתית כלשהי, אלא לצורך להתמודד עם הפרות משמעת של ילדיה. היא יודעת להתגונן על דרך של המעטה בחומרת המעשים ובעוצמת האלימות.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

גם כשמוזכרת תמה דתית, אין היא תלושה מן המציאות ומן התפישה התרבותית אליה משתייכת הנאשמת. כאמור, למרבה הצער, השימוש בענישה פיזית לצרכי חינוך, לא רק שאינה נתפשת, כשלעצמה, כפסולה בחוגים מסוימים, כי אם להיפך, נחשבת ראויה והכרחית. במהלך המשפט נשמעו עדויות על כך (מיכה קורן, למשל). כמו כן, בולטת מאוד העובדה שהנאשמת אינה נאחזת כלל בהולדת ד' כאירוע מכונן מבחינת השימוש באלימות, או כאירוע שהחמיר את מצבה הנפשי. ובנוסף, בולטת טענתה לפיה הייתה תמיד בשליטה עצמית בעת שהכתה את הילדים.

שאלה אחת היא, אם נכונה אני לקבל את גרסתה של הנאשמת על קרבה ועל כרעיה, ובכך עסקתי במקום המתאים. שאלה אחרת, והיא הנוגעת לעניינינו, מה מידת השליטה העצמית של הנאשמת, כפי שהיא מעידה על עצמה, ומה הסבריה למכות שהכתה. דבריה של הנאשמת אינם מתיישבים כלל ועיקר עם התיזה שהציג ד"ר לריה בחוות דעתו. קשה שלא להתרשם מן המניפולטיביות הרבה שיש בתשובותיה של הנאשמת, מהטלת הדופי באמינותם של הילדים ומן הניסיונות להמעיט בחומרת המעשים. כך גם קשה שלא להתרשם ממידת השליטה העצמית שלה. גם הטענות בדבר עלילת דברים, ובדבר הפסקת השימוש באלימות מזה שנים, אינן מתיישבות עם מחלת נפש מסוג הפרעה דלוזיונאלית, שאינה מאפשרת לנאשמת שליטה במעשיה, מאז הולדת ד' ועד עצם היום הזה. אין בין כל ההסברים שניתנו על ידי הנאשמת, ובין כל הטענות שנטענו על ידה, לבין תמה דתית "הזויה", ולא כלום. כפי שראינו, ד"ר לריה הסכים למעשה, כי אם הנאשמת אינה מסבירה את מעשיה בתמה דתית, או אם היא מתארת אותם ככאלה שנעשו מתוך שליטה עצמית, הרי שאין יסוד למסקנותיו.

עדים אחרים:

99. י"פ העיד, כזכור, על האירוע שהביא לחשיפת הפרשה. עם זאת, הוא נחקר על ידי באת כוח הנאשמת על דמותה של הנאשמת, והוא השיב, כי אשתו "אווזת ממנה

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

שהיא אישה שלא מדברת לשון הרע, שקוראת תהילים, שיש לה קהל מעריצות ששומעים אותה ומאזינים לה ומקשיבים לה, והיא אישה יראת שמים, אוחזת ממנה שהיא אישה צדיקה, כמו שאני אוחז שרב פלוני הוא אדם גדול, אדם צדיק, אדם מורם מעם... " (עמ' 604).

הנה לפנינו תמיכה נוספת לדבריה של ד"ר חנין, לפיהם הנאשמת אינה פועלת במנותק לתרבות ממנה באה, וכי יש לה קהל מעריצות - ראייה שבאה לאו דווקא מקטעי עיתונות אלא מעדות ישירה של שכן.

100. בטרם החליט ב"כ הנאשמת להתמקד בעדות של ד"ר לריה לשם הגנה על הנאשמת, העידו מטעמה שלוש עדות הגנה: יעל אסיאס, דליה אזולאי ומירב ימינה. גב' אסיאס היא שכנה של הנאשמת, אשר נהגה מעת לעת להיוועץ בה בבעיות בריאות שונות, לאחר ששמעה שהיא מבינה בכך. גב' אזולאי רואה בנאשמת חברה טובה. היא עבדה אצל הנאשמת לפני כשנתיים במשק בית, שלוש פעמים בשבוע, במשך כשנה. גב' ימינה הכירה את הנאשמת באמצעות שכנה, ולפני כשלוש שנים הייתה אצלה בבית כדי לשמוע מפיה שיעורים, במהלך חודש ימים, מדי לילה. איני מקבלת את דבריהן ככל שהן מבקשות לתאר בית נינוח, נקי ומסודר, שהילדים זוכים בו ליחס חם ואוהב. עם זאת, שתי העדות הראשונות, כל אחת בדרכה, לא ראו בנאשמת דמות חריגה.

גב' אסיאס העידה כי כשהייתה הנאשמת מדברת איתה על ילדיה או על בעלה (של העדה), היא נשמעה לה כמי שמבינה על מה היא מדברת, ולא מדמינת דברים. היא חזרה אליה פעמים רבות בשל בעיות בריאות של בנה בן השנתיים, ובכל פעם ידעה הנאשמת לשם מה היא באה וזכרה את הבעיה (עמ' 779-780).

גב' אזולאי נהגה לשוחח עם הנאשמת על בעיותיה האישיות. היא נשמעה לה הגיונית מאוד, ונתנה לה עצות שנראו בעיניה ראויות (עמ' 786).

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

במהלך עדותה, ביקשה גבי ימינה שהנאשמת תצא מהאולם. לכשיצאה, אמרה כי הטיפולים שנתנה הנאשמת טובים, אולם היא יודעת שהיא "קצת לא בסדר". העדה הוסיפה ואמרה כי היא מעריכה את הנאשמת, ולכן קשה לה לדבר עליה, אבל לדעתה היא "קצת לא שפויה": "יש לה יציאות כאלה שאי אפשר להגדיר אותן", לדוגמא, שצריך בכל פעם להסביר לה דברים, להזכיר לה מה היא עשתה (עמ' 794-795). דברים אלה לא הפריעו לה, כאמור, להתייצב לשיעורים שנתנה הנאשמת, לילה אחר לילה, במהלך חודש ימים. עדות זו אינה משתלבת באף לא אחת מן העדויות שבאו בפניי, ובכללן הפסיכיאטר מטעם ההגנה, שלא מצא אצל הנאשמת קשיי זכרון, או קשיים בהבנה. לפיכך אין לייחס לה משקל כלשהו.

101. הנאשם העיד, שכאשר הנאשמת השתחררה משירותה הצבאי החלה לעבוד כפקידה בסוכנות נסיעות. לאחר מכן עבדה כסוכנת ביטוח והצליחה מאוד במעשיה. היא נטשה את עבודתה כסוכנת ביטוח כשהחל תהליך החזרה בתשובה, שכן סברה שההתנהלות של הביטוח נעשית בדרך לא כשרה. או אז פנתה לרפואה אלטרנטיבית (עמ' 1037-1038). תיאור זה של מעבר הנאשמת מעיסוק לעיסוק מתיישב היטב עם חוסר היציבות המאפיין אנשים עם הפרעת אישיות, כדבריה של ד"ר חנין. עוד העיד, כי במהלך השנים "עלתה הנאשמת במעלות הקדושה" (עמ' 1045), והוא לא חשב לרגע כי היא עוברת משבר נפשי קשה. את מצבה לאחר לידת התאומים תאר הנאשם כ"תפנית מסוימת", מובנת מאליה. תאור זה מתיישב עם עדויות הילדים, ושומט את הבסיס מן התיזה לפיה לידת התאומים הייתה קו שבר. עם זאת יצוין, כי במענה לשאלות מדריכות של ב"כ הנאשמת, היה הנאשם מוכן לאשר, בניגוד לדבריו בחקירה ראשית, כי השינוי הדרמטי אצל הנאשמת החל לאחר הולדת ד' (עמ' 1130-1133). בנוסף, לדברי הנאשם, אשתו לא הפכה למורת הלכה אולם היא לימדה, שכן יש לה "רטוריקה טובה", היא מסבירה בנועם, ואנשים אהבו את זה (עמ' 1049). רוצה לומר, הנאשמת פועלת על רקע השתייכותה התרבותית ואינה מנוכרת לה. יתרה מזאת, אין

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

בהתנהלות המתוארת על ידי הנאשם כדי לתמוך בקיומה של דלוזית גדלות, אליה כיוון ד"ר לריה, שהרי הנאשמת לא נטלה על עצמה תפקיד של "מורה הלכה".

הנאשם הקפיד אומנם לתאר את חוג ההשפעה של הנאשמת כמצומצם, ולטענתו, כשהיה שב הביתה היה עד לשיעורים שאשתו הייתה נותנת, אולם לא היו "כמויות" של נשים. השיעורים ניתנו סביב שולחן האוכל בבית ולא באולמות גדושים. הנאשם טען כי לא ראה נשים נוספות המתלבשות כמוה (עמ' 1055-1056). עם זאת, הנאשם אישר כי נכח בבית כשהגיעה עיתונאית לשיעור. בשיעור נכחו בין שמונה לעשר נשים, ואין הוא יודע להסביר כיצד זה מופיעות תמונותיהן בעיתון כשגם פניהן מכוסות, בניגוד לטענתו שאף לא אחת מהן מכסה את פניה כפי שאשתו נוהגת (עמ' 1404-1406). כך או כך, גם על פי תיאורו של הנאשם, ברור שיש לנאשמת קהל המוכן לשמוע לה ולקבל את דבריה, ואין המדובר במעשים המנוכרים לחלוטין למציאות החברתית ממנה באה. יתרה מזאת, הנאשם העיד, כי איש מן הרבנים, מן הקהילה בבית הכנסת, לא אמר לו שמה שעושה הנאשמת אסור על פי ההלכה.

הנאשם העיד, כי אשתו נהגה לתת שיעורים ועצות רפואיות בימי שלישי בשבוע, ואילו ביתר הימים לא דברה דברי חולין, אלא דברי תורה בלבד, או כאשר היה צורך מיוחד בדבר, כמו פיקוח נפש. עם זאת, אין הוא זוכר את אשתו משוחחת שיחות חולין עם שכנות, גם בימים של טרם החזרה בתשובה. ושוב, התמונה המצטיירת היא של רצף התנהגויות דומות, שקדמו ללידת ד', ואינן יכולות להיות מוסברות במשבר נפשי שארע לה בעקבותיה. וכפי שהעידה ד"ר חנין, הסימפטומים לאותה הפרעת אישיות משתנים, אולם ההפרעה היא אותה הפרעה: כפי שלא שוחחה עם שכנות בעבר, כך לא שוחחה עם איש שיחות חולין, בתהליך מתמשך של הקצנה דתית.

הנאשם הצדיק את הנאשמת בכך שהשמידה את כפפות השוער של יש'. אכן, היא עשתה זאת בשל כך שהוא הפר את חובתו להתפלל ולא השקיע את זמנו בלימוד תורה, אולם המדובר בהפרות משמעת חוזרות ונשנות של יש'. לאחר הפצרות חוזרות ונשנות,

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

צריך היה לעשות מעשה כדי להציב לפניו גבולות (עמ' 1123). המדובר, אם כן, בהסבר קוהרנטי לחלוטין לצעדי הענישה שנקטה הנאשמת, גם אם לא קביל בהסתכלות של המשפט הפלילי.

102. מטעם הנאשם העידו שלושה עדי הגנה, יעקב נאמן ומיכה קורן, שניהם טייסים שהכירו את הנאשם מתקופת שירותו הצבאי, ושניהם לומדים עימו זה שנים בישיבה לחוזרים בתשובה, וכן הרב אברהם אדרת, המשמש כרב באותה ישיבה. העדים הובאו כדי לתמוך בטענת הנאשם, לפיה כלל לא היה בבית, אולם הם התייחסו גם לנאשמת, באופן שיש בו כדי לתרום לגיבוש המסקנות ביחס למצבה הנפשי. אין לי ספק כי עדויותיהם אמת.

יעקב נאמן סיפר ששמע לעצת הנאשם ופנה לנאשמת על מנת לקבל ממנה סיוע לבנו החולה. הוא ביקר אצלה בבית מספר פעמים, והיא באמת עזרה לילד (עמ' 1430). לא הייתה בדבריו כל רמיזה לניתוק מהמציאות.

מיכה קורן העיד על קנאתו בנאשם, שאשתו אפשרה לו לשהות כל הימים בישיבה. הוא רואה בנאשמת אישה יוצאת דופן, במובן של מודל לחיקוי. לדבריו, היא מצליחה בתחומים רבים, והוא נעזר בה בעצות מתחום הרפואה האלטרנטיבית. אשר לדמותה החיצונית, היא אכן חריגה ולא היה רוצה שאשתו תלך בדרכיה, אולם אין זה מוריד מהערכתו אליה כאישיות. למיטב ידיעתו של מר קורן, איש לא פנה לנאשם ואמר לו שצריך לטפל באשתו. כדבריו: "הייתה פה ... התפתחות הגיונית לאור ההיכרות שלי את העוצמה, את האישיות שלה. זה בכלל לא היה מפתיע אותי ההתפתחות הזאת לאן שהיא הגיעה ומה שהיא הגיעה בתחום הדת... כי אנחנו מכירים אותה בתור אישיות שאם היא לוקחת משהו ליד אז זה עד הסוף" (עמ' 1533). מר קורן הוסיף ואמר כי הנאשמת נתנה שיעורים בנושאים שונים, כגון רפואה אלטרנטיבית, שמירת הלשון, צניעות. היא נלחמה מלחמת חורמה בפאות, ועשתה נפשות לנושא

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

שדגלה בו. דבר שיעוריה עבר מפה לאוזן, ואנשים התלהבו. זה לא אומר שאנשים ילכו בדיוק כמוה, ולדוגמא, אם מישהי הלכה קודם בשיער פרוע ולאחר השיעור סידרה את שיערה, ההרצאה כבר הועילה לה, ואז היא המליצה על ההרצאה בפני אחרת (עמ' 1535).

הרב אדרת מכיר את הנאשם כעשרים שנה, ושימש כרב המלווה שלו. לדבריו, כשנתיים לאחר שהחל הנאשם ללמוד בישיבה, שם לב שהוא נוהג באופן משונה, אינו הולך הביתה בהפסקת הצהרים, ונשאר ללמוד גם עד אחת עשרה בלילה. הנאשם הסביר לו שאשתו מעוניינת שישקיע עצמו בלימוד תורה. הרב אדרת סבר כי התנהגות זו אינה מתקבלת על הדעת, ולפיכך קרא את השניים לדין תורה בפני אחד מגדולי הדור, הרב שטיירמן. הנאשמת הסבירה לרב שטיירמן כי היא משתכרת יפה מן הייעוץ הרפואי שהיא נותנת, והיא אינה זקוקה לנאשם בבית. הרב שטיירמן שמע את הדברים ופסק שאין להתערב. עוד הוסיף הרב אדרת, כי הנאשם נועץ בו ביחס להתנהגותה של אשתו, היינו אם אין זה נראה לו משונה שהיא אינה מדברת עם איש, אומרת תהילים ואינה רוצה להסתכל על אף אחד. הרב אדרת השיב לו שכל זמן שאין זה מזיק לציבור, זה לא מפריע, ואם אין זה מפריע לנאשם, אין עילה להתערבות. לדבריו, התנהגותה המקצינה והולכת של הנאשמת לא הפריעה לישיבה (עמ' 1435-1441).

משלוש העדויות הללו ניתן להתרשם בבירור, כי ככל שהנאשמת נתפשת כיוצאת דופן, אין היא נתפשת כמנוכרת לתרבותה. איש לא חשב שיש לטפל בה ולהתערב, היא מושא להערכה ולחיקוי, גם אם לא במאת האחוזים, ואנשים מתייחסים ברצינות לרעיונותיה בתחומי הצניעות ובתחומים אחרים. עוד עולה מן העדויות, שהמדובר בתהליך שהחל לפני שנים רבות, כשנתיים לאחר שהנאשם החל ללמוד בישיבה. משמעות הדבר כי אין קשר בין התהליך לבין הולדת ד'.

בהקשר זה חשוב לציין, כי האופן בו רואה עצמה הנאשמת עולה בקנה אחד עם עדויותיהם של עדים אלה, הרואים את הנאשמת כחלק מן התרבות החרדית, גם אם

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

התנהלותה נתפשת, גם בעיניהם, כקיצונית יותר. וכפי שהעידה על עצמה הנאשמת בחקירתה במשטרה כאשר נשאלה לאיזה זרם דתי היא משתייכת: "היינו בזרם החרדי. אני מתקדמת כל הזמן הלאה מוסיפה עוד ועוד מצוות עד שיבוא המשיח ויבנה בית המקדש במהרה בימינו אמן" (ת/6ג עמ' 5). דברים אלה, כמובן, תומכים תמיכה ממשית באופן שבו ד"ר חנין רואה את הנאשמת, כמי שאינה זרה ביחס לתרבות אליה היא משתייכת, וכמי שהתנהגותה שייכת לאותה תרבות ונובעת ממנה.

5. ראיות נוספות

103. יש להקדים ולהבהיר את המובן מאליו, כי אי שיתוף פעולה של נאשם עם סנגורו, או התעקשותו לבחור בהתנהלות שאינה נראית לסנגור, אינה יכולה לשמש ראיה, כשלעצמה, לאי כשירות של הנאשם לעמוד לדין. והנה, בכל הנוגע לכשירותה של הנאשמת לעמוד לדין, מן הראוי להפנות לדבריה של באת כוחה, עו"ד סבן, בעמ' 604 לפרוטוקול (ישיבה מיום 11.11.08), עת ביקשה כי אורה על עריכת בדיקה פסיכיאטרית לנאשמת. עו"ד סבן ביקשה להסביר את האיחור שבפנייה, ואמרה, כי כשקיבלה על עצמה את הייצוג, יצאה מנקודת הנחה שמי שמסתובבת כפי שמסתובבת הנאשמת, יש לה בעיה נפשית. אולם, אחרי שדיברה איתה, הבינה כי יכול להיות בהחלט שהיא טועה. מדברים אלה עולה בבירור כי עו"ד סבן ניהלה עם הנאשמת תקשורת קוהרנטית לשביעות רצונה, ולא נתקלה בקושי לתכנן עימה את הגנתה. בהמשך, כך אומרת עו"ד סבן, הגיעה למסקנה, כי ככל שהיא עצמה סבורה שהנאשמת כשירה לעמוד לדין, אין די בכך, ועל הנאשמת להיבדק בידי איש מקצוע. למסקנה זו הגיעה עו"ד סבן בשל מספר אירועים שהתרחשו במהלך התיק, ואת אחד מהם הזכירה באותו מקום. מכל מקום, גם את השינוי שחל בעמדתה, ולפיו יש לעשות לבירור מצבה הנפשי של הנאשמת, לא ביססה עו"ד סבן על קושי לנהל את ההגנה. לטעמי, המדובר בנתון רב חשיבות, כאשר עומדת על הפרק שאלת הכשירות לעמוד לדין.

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

פ 152/08

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

תאריך: 19/07/2009

כפי שכבר הערתי לעיל, במהלך עדותו של א' התפרצה לעברו הנאשמת וקראה לעברו "שקר" (עמ' 44). מלבד זאת שיש בהתנהלות זו משום הוכחה שהנאשמת עקבה אחר המתרחש במשפט, והייתה לה עמדה עובדתית בקשר לנטען כלפיה (שעל יסודה הוכן המענה לאישום על ידי באת כוחה, עו"ד סבן), יש בכך כדי להצביע על יכולתה של הנאשמת להחליט לדבר, כשיש לה עניין. יצוין, כי ד"ר חנין עמדה על כך בעדותה, ואמרה כי הנאשמת שולטת בהחלטה מתי לדבר. הימנעותה מדיבור נובעת מרצונה, וכשהיא מוצאת לנכון, היא מדברת. לדבריה, במהלך ההסתכלות היו רגעים שהנאשמת דיברה (עמ' 1206). לא למותר להזכיר, בהקשר זה, כי אחת מחקירותיה במשטרה החלה בדיבור של הנאשמת עם החוקרת (ת/7). עוד חשוב לציין, כי בחקירה אחרת כאשר נשאלה הנאשמת האם היא בקשר עם בתה ר' כתבה: "ר' באה אלי הרבה ויושבת שעות ומשוחחת איתי" וכן הוסיפה בקול רם: "היא יושבת שעות". הנאשמת נשאלה האם ר' נוהגת כמוה מבחינת הלבוש וגם על כך השיבה הנאשמת בקול רם ואמרה: "לא" (ת/6 דקה 23-24).

104. אם צריך ראייה נוספת ליכולתה של הנאשמת להגן על עצמה, גם אם בדרך קלוקלת, הרי זו תימצא לנו בהתנהלותה עובר למועד עדותה של בתה ר'. כאמור לעיל, הפרה הנאשמת את תנאי השחרור, ופגשה את ר'. בעקבות הפרת התנאים, נחקרה הנאשמת במשטרה (ונעצרה). מהודעתה, ת/23, עולה בבירור, כי הנאשמת נהגה לשוחח עם עורכת דינה דאז בדיבור ממש, ולא באמצעות פתקים, שכן ההודעה, מיום 11.9.08, נפתחת כך: "עכשיו חודש אלול עד אחרי החגים אני בתענית גמורה אפילו עם העורכת דין שלי היום דיברתי בכתיבה בגלל חודש אלול". מכלל לאו אתה שומע הן: אם "היום" נמנעה מלשוחח עם עורכת הדין בקולה, והשתמשה בכתיבה, הרי שביתר הימים דברה גם דברה. ובדיוק כפי שאמרה ד"ר חנין, הנאשמת שולטת ברצונה לדבר או להימנע מכך. בהמשך, הנאשמת, שמבינה היטב כי אם תענה לשאלת החוקרת היכן שהתה מיום שחרורה למעצר בית ועד ליום החקירה, תסתבך, מפנה את החוקרת לעורכת הדין שלה, ומוסיפה ואומרת (על דרך הכתיבה) לחוקרת שלא תגייד לה שאסור לשקר, שכן המשטרה שיקרה לה בלי סוף ופרסמה עליה "שקרים מטורפים". הנאשמת

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

פ 152/08

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

תאריך: 19/07/2009

הכחישה כל מפגש עם בנותיה בדרך לבית המשפט, וטענה כי נפגשה בהן באקראי בכניסה לבית המשפט. עוד מתברר מן ההודעה, כי פגשה בי' באותו יום בבית המשפט, נישקה אותו וברכה אותו "שילמד תורה מול השופטת". מהתנהלותה של הנאשמת כלפי ילדיה ניתן להסיק, כי הנאשמת יודעת להפעיל את כישוריה המניפולטיביים ולהשפיע על אותם ילדים שיש לה עדיין קשר איתם, מ', ר' וי', שיחזרו בהם מהודעותיהם, כפי שאכן קרה. מתשובותיה של הנאשמת לחוקרת, שניתנו בהתכתבות, עולה בבירור כי הנאשמת עוקבת היטב אחר ההליכים, מסוגלת לתכנן את הגנתה, ומבינה היטב מתי כדאי להימנע ממתן תשובה לשאלה.

105. ראיה נוספת בדבר יכולתה של הנאשמת לעקוב אחר התנהלות המשפט, תימצא בעמ' 821 לפרוטוקול, בו מתועדת החלפת פתקים בין הנאשמת לבין הסנגור. הפתקים הוצגו לעיוני ונראו בעיני קוהרנטיים לחלוטין, וגם הסנגור לא חלק על כך.

פתק שהוגש כמוצג על ידי ההגנה הוא נ/14. בעמודו הראשון מופיעים הדברים הבאים:

"יש לי בקשה שתסביר לדין (הכוונה לעו"ד דן בהט, ב"כ המאשימה) שמה שכתבתי שמי שאסר אותי ישלם ביוקר, התכוונתי שכמו שהמן הרשע רצה להרוג את עם ישראל ותלו אותו על העץ. כך יקרה לכל מי שעושה לי רע. ולא התכוונתי שאני בפועל אעשה פעולות נקמה. כל השנים אנשים שעשו לי רע לא החזרתי להם ובסוף באו להם צרות ועד היום הם מבקשים ממני סליחה. כל האנשים שעושים לי טוב משמים שומרים עליהם ועושים להם טוב. העורכת דין הקודמת אורנה באה במיוחד וסיפרה לי שהרכב של הבת שלה נוסעת עשה תאונה והבת שלה ניצלה ואחרים נפגעו, כי היא דיברה עלי טוב. אז משמים שמרו על הבת שלה"

ופתק אחר, נ/15, זה תוכנו:

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

”נזכרתי בעוד אחד שסבל מהמחלת נפש שלי. הגאון מוילנא תמיד למד עם חלונות סגורים כדי שלא יבחין בין יום ולילה כדי שיוכל ללמוד ללא הפסקה, וטען שמאוד מפריע לו כשהוא שומע קול של עקבים של אישה קול שהולכת ברחוב בשעה שהוא לומד”

לא יכול להיות חולק, כי התכנים המופיעים בפתקים אלה הינם תכנים חריגים בקיצוניותם. עם זאת, המדובר בתכנים המתייחסים לכוחה של אמונה, לקשר בין חטא לעונש, בין מעשה טוב לשכר, ולערכי צניעות ומסירות ללימוד תורה. תכנים אלה נטועים עמוק בקהילה ממנה באה הנאשמת ואלה היא מתייחסת, ואני מתקשה לראות בהם תכנים התלושים מאותה מציאות, וזרים לה. עובדה היא, שאנשים שמעו מפה לאוזן על שיעוריה של הנאשמת, והתלהבו מהם. אין ספק בליבי, כי אלה התכנים, או תכנים מסוגם של אלה, שנשמעו בשיעורים, והם לא נתפשו על ידי השומעים, אנשים מן היישוב, כמדוחי שווא.

106. אין להתעלם, בהקשר זה, מדברים שאמרה הנאשמת עצמה (בהתכתבות), בראיון הראשוני שנערך לה על ידי רופא תורן, בבית החולים "איתנים" (ת/26). מן התרשומת עולה, כי הנאשמת שללה הזיות, או מחשבות ביזאריות מכל סוג מוכר, וטענה כי אינה מבינה מדוע היא בבית חולים פסיכיאטרי. עוד טענה, כי כל האישומים נגדה יסודם בעלילה שהפיץ בנה. בהקשר זה לא למותר לצטט מדברים שכתבה הנאשמת בראיון הראשוני:

”אין לי כל מושג למה היגעתי להנה אמרו לי תארזי הכל ובואי. לפי טענתם היתעללתי בילדים שלי וכבר היום רוב העדויות מוכיחות שהכל שקרים. לקחו ילד שסילקתי אותו מהבית כי הוא ירד מהדרך והיתחיל לקלקל את שאר הילדים ואמרו לו להיתלונן עלי במיטרה, וכך עצרו אותי. וממש מספרים עלי סיפורים מטורפים שרק משוגע יכול להאמין להם. ... זה מצחיק אותי שמכניסים בן אדם לבית חולים פסיכיאטרי ביגלל שהוא בטענית דיבור. אני במצב נפשי מצוין. אין לי לא פחדים ולא חרדות ולא דיכאונות. אמנם אני חריגה בכל מיני עינינים אבל זה רק דברים שלא מפריעים לאנושות. ...לא היכיתי את הילדים ולא את אף

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

אחד. בעלי מאוד מכבד את הדרך שלי... " (מתוך אסופת התרשומות שערכה הנאשמת במהלך אשפוזה, ת/29)

ועוד כותבת הנאשמת במהלך אשפוזה, כי "היום כבר יש הרבה נשים שלבושות כך. כבר מונים מעל 100 נשים שהולכות כך ... למה כשיש מצעד הגאווה בירושלים שאנשים הולכים ערומים לא הולכים נגדם, וכשאני לובשת יותר אז העולם ... " (ההמשך אינו ברור בשל צילום גרוע). אין כל סיבה שלא לקבל את דברי הנאשמת בהקשר זה כדברי אמת, דברים המעידים על כך שהתנהגותה צומחת מתרבותה, והמשתלבים היטב בעדויות של אנשים אחרים, עליהן עמדתי לעיל. אכן, התנהגות קיצונית ביותר וחריגה, אך לא מנותקת מן המציאות.

ועוד: "אני לא רוצה להיות מל"ו צדיקים. אין לי שגעון גדלות. אני רק רוצה לחיות בשקט ושלא יפריעו לי". אין זו אמירה של מי שסובל מהפרעה דלזיונאלית מסוג גרנדיוזי, והיא חותרת תחת התיזה של ד"ר לריה באופן חד משמעי. לא מצאתי כל סיבה שלא לקבלנה כפשוטה.

גם המבחנים הפסיכו דיאגנוסטיים (ת/28) שוללים פסיכוזה. על פי סיכום הדברים, לנאשמת ארגון אישיות גבולי נמוך. קיימות גלישות בבוחן המציאות ובהלך החשיבה בעיקר סביב יחסים בין אישיים והתמצאות בעולם החברתי. אולם, "הגלישות אינן ביטוי לקיומה של מחלה פסיכוטית אלא מתקיימות על רקע הנוקשות והנרציזם האישיותיים ... הגלישות אינן מתקיימות באמצעות התעלמות בוטה מחוקי המציאות או מתוך חוסר הבנה שלהם". הבודקות קובעות, כי חוסר היכולת של הנאשמת להתמודד עם הצפה רגשית יוצר סיכון להתפרצויות ולהתנהגות אימפולסיבית. ממצאים אלה מתיישבים היטב עם מסקנותיה של ד"ר חנין, שהן פועל יוצא של הסתכלות ממושכת במחלקה.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

6. סיכום

107. מכלול הראיות שפורטו לעיל אינו מותיר מקום לספק, שמא נשלטת הנאשמת על ידי מחשבת שווא כלשהי, או פועלת בעטיה. הראיות על התנהלותה לאורך השנים, כפי שנתפשה בעיני סביבתה וכפי שנתפשה בעיניה שלה, משקפות אדם בעל רצון תקיף, קיצוני מאוד, ההולך "עד הקצה", ובעל יכולת לשליטה עצמית. איש מן המכירים אותה, והמדובר בתקופה ממושכת ביותר, אינו מתאר תופעה של הזיות כאלה ואחרות. לידתו של ד' אינה מאופיינת כאירוע טראומטי, כגורם להתפרקות אישיותה. הנאשמת עצמה שוללת במפגיע, ובאופן רציונאלי ביותר, את היותה "משיח" או דמות מסוג זה, ושוללת מחשבות שווא.

כפי שכבר הבהרתי ונימקתי, אני מעדיפה ללא ספק את חוות דעתה של ד"ר חנין על פני זו של ד"ר לריה, והייתי נכונה להשתית על יסודה, כשלעצמה, קביעה ברורה, כי הנאשמת אינה סובלת ממחלת נפש. הראיות שפורטו בפרק זה מתיישבות באופן מלא עם חוות הדעת של ד"ר חנין, ומלמדות בדרך אחרת, כי זו המסקנה המתחייבת.

אחריותם של הנאשמים: ההיבט המשפטי

1. תקיפה בנסיבות מחמירות והתעללות

108. מן המסקנות העובדתיות עולה בבירור, כי הנאשמת הכתה את ילדיה עשרות רבות של פעמים, אם לא למעלה מכך, והנאשם הכה אף הוא, מכות אותן כינה "מכות חינוכיות", גם אם לא בשיטתיות ובשגרה שאפיינה את התנהגות הנאשמת. הנאשם

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים

פ 152/08

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

תאריך: 19/07/2009

אף סייע לנאשמת, מדי פעם, בכך שחסם את דרכו של ילד שביקש להימלט מנחת זרועה. מן הראיות עולה בבירור, כי אין המדובר באותם מעשי תקיפה אליהם התייחס בית המשפט העליון כאל "מכה קלה בישבן או על כף היד" (ע"פ 4596/98 פלונית נ. מדינת ישראל, פ"ד נד(1), 145). מעשים אלה עולים כדי עבירות של תקיפה בנסיבות מחמירות (סעיף 382(ב) לחוק העונשין), ואין צורך להכביר על כך מילים. משום מה מייחס כתב האישום לנאשמת 25 עבירות כאלה, ולנאשם 10 עבירות. איני סבורה כי ניתן לנקוב במספר כלשהו. מאחר שהמדובר במעשים שהתמשכו באופן שיטתי על פני עשר שנים, ניתן להגיע למסקנה בטוחה, כי אירעו לפחות 25 מקרי תקיפה מצד הנאשמת, כפי שגם אירעו לפחות 10 מקרי תקיפה מצד הנאשם.

109. השאלה העיקרית בה יש לדון היא, האם הוכחה עבירת התעללות. טענתו של ב"כ הנאשמת בקשר לעבירות ההתעללות שיוחסו למרשתו, הן שתיים. האחת, שחלק מן המעשים נעשו מתוך מחשבה שיש בהם כדי לסייע לדי, כמו למשל תעניות הדיבור, או מתוך מחשבה שיש בהן כדי לקרב את הגאולה, כמו למשל כיסוי הפנים. ביחס למעשים אלה לא הוכחה מטרה להתעלל, ולא הוכחה מודעות לכך שיש בהם כדי לגרום לפגיעה נפשית. הטענה האחרת, המתייחסת לשימוש באמצעי אלימות היא, שאלה מהם שלא התיישנו, לא היה בהם משום השפלה ואכזריות, ולא הייתה זו הכאה לשם הכאה. מנקודת מבטה של הנאשמת, הכל נעשה לטובת הילדים.

לשם בחינת טענותיו של ב"כ הנאשמת, נזכיר לעצמנו, כי התשתית העובדתית אותה קבעתי היא, שמעשי הנאשמת נמשכו ברצף מעבר לקו ההתיישנות, ראשית פברואר 1998, עד ליום חשיפת הפרשה, 7.2.2008. לקראת סיומה של התקופה, ובעיקר בשנתיים האחרונות, נותרו ד' וה' בבית לבדם, לאחר שכל היתר עזבו אותו מסיבה זו או אחרת. המדובר, אם כן, בתקופה ממושכת ביותר, ובמהלכה נקטה הנאשמת אמצעי ענישה פיזיים ואחרים כלפי מי מהילדים, כפי שפורט לעיל.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

המעשים בהם מדובר, נחלקים לאמצעי ענישה פיזיים, היינו לאלימות ישירה כלפי גופם של הילדים, ולמעשי ענישה אחרים: חלקם אף הם כרוכים בהשלכות גופניות של ממש, כגון גזירת השיער והנעילה בתוך הבית או מחוצה לו, חלקם מהווים ענישה בעלת היבט רגשי.

110. נסיר תחילה מן הפרק את טענת הסנגור לפיה המניע למעשים המיוחסים לנאשמת, בין אלה הפיזיים ובין האחרים, היה מניע ראוי או לפחות מניע לגיטימי, החותר תחת האפשרות ליחס לה עבירה פלילית של התעללות.

זה לשונה של העבירה של התעללות בקטין או בחסר ישע (סעיף 368 לחוק העונשין):

“העושה בקטין או בחסר ישע מעשה התעללות גופנית, נפשית או מינית, דינו - מאסר שבע שנים; היה העושה אחראי על קטין או על חסר ישע, דינו - מאסר תשע שנים”

העבירה היא עבירת התנהגות, והמחשבה הפלילית הנלווית אליה היא מודעות לטיב המעשה ולנסיבות הרלוונטיות לעבירה (ע"פ 5224/97 שדה אור נ. מדינת ישראל, פ"ד נב(3), 374). בית המשפט העליון פסל פעם אחר פעם מניע חינוכי כמניע המעקר את הפלילות שבמעשה (ע"פ 5224/97 הנ"ל, ע"פ 4596/98 הנ"ל). וכפי שהמניע החינוכי אינו יכול להוות הגנה, כך המניע הדתי אינו יכול לשמש הגנה מפני אישום פלילי בעבירה הנדונה. בע"פ 4596/98 הנ"ל אף הודגש, כי מאחר שהמונח "התעללות" כולל, מעצם טיבו, משמעות ערכית שלילית, קשה להעלות על הדעת נסיבות בהן יימצא צידוק למעשה התעללות.

111. על מנת שניתן יהיה להגיע למסקנה בדבר מידת מודעותה של הנאשמת לטיבם של מעשיה, נבחן תחילה האם עולים הם כדי התעללות.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

כפי שקבעתי בפרק העוסק בתשתית העובדתית, התנהל הבית תוך שגרת עונשים יומיומית, שכללה מכות בידיים, מכות בחגורה, מכות במקלות, במערוך ובכבל חשמל. הילדים המוכים, שמעשי האלימות הפיזיים כלפיהם טרם התיישנו הם ר', יש', י' וד'. ד', יש לזכור, הוא ילד הסובל מלקות שכלית בדרגה בינונית, ולענישתו יש משמעות נואלת עוד יותר. הילדים כולם מתארים שגרת מכות אכזריות, שעילתן אי ציות להוראות שונות, הרטבה עד גיל מאוחר, הימנעות מהושטת עזרה במטלות הבית, וכד'. בנוסף, הוענשו הילדים כולם בנעילתם בתוך הבית, על מנת שלא יוכלו לצאת, או מחוץ לבית, למשך פרקי זמן שונים, עד שאביהם היה מגיע בשעות הערב המאוחרות ומאפשר את כניסתם. יש' וי' הוענשו בבילוי לילות שלמים במחסן שמחוץ לבית, בעוון איחור לשוב הביתה. המדובר במספר לא מבוטל של פעמים, מעל עשר. הענישה הייתה קפריזית, ובלשונו של יש', הוא לא ידע "איזה קריזה היא תחטוף". עונש פיזי נוסף התבטא בגזירת שיער לבנות, ובכללן מ' ור', באופן שהותירה קרחות בראשן והן נמנעו מלצאת את הבית מחמת הבושה. כך גם השימוש בשפיכת מים לשם הערת מי מהילדים, הינו מעשה פיזי.

מעשים מסוג אחר הם מנהגי האבלות שנהגה הנאשמת כלפי מ', יצירת החיץ בינה לבין הילדים בדרך של תעניות דיבור מתמשכות וכיסוי הפנים, הרעבה והזנחה של ד' וה'. פגיעה נוספת התבטאה בהשחתת ציוד הספורט של יש', פעם אחר פעם, למעלה מעשר פעמים. ועל כל אלה יש לשוב ולהזכיר את האירוע שהתרחש ביום 7.2.08 ובלילה שקדם לו.

112. דומה, כי על פי כל אמת מידה, המדובר במעשי התעללות חמורים, הן מן הבחינה הגופנית והן מן הבחינה הנפשית. בע"פ 4596/98 הנ"ל, מציין בית המשפט העליון, מפי כב' השופטת ביניש (כתוארה אז) שורה של קריטריונים, אשר יש, בהתקיימם, כדי להגדיר מעשה כמעשה התעללות, להבדיל מתקיפה "סתם". התעללות גופנית, כך נקבע, תכלול הפעלת כוח או אמצעי פיזי כלפי גופו של הקרבן, במישרין או בעקיפין, ותיעשה באופן ובמידה העלולים לגרום לנזק או לסבל פיזי-גופני, או נפשי-רגשי, או

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

שניהם גם יחד. התנהגות בעלת פוטנציאל לגרימת נזק או סבל תילמד, בין היתר, מסוגו של אמצעי הענישה; ממידת הכוח שהופעלה כלפי קרבן העבירה; מההקשר ומהנסיבות בהם הופעלו הכוח או האמצעי הפיזי; מתדירות הפעלתו ומשך הזמן בו הופעל; משיטתיות השימוש בכוח או באמצעי הפיזי; מחריגותה של ההתנהגות ומסטייתה מן המקובל בחברה, וכיוצא באלה שיקולים. קיומו בפועל של נזק פיזי או נפשי עשוי לשמש כלי ראיתי להוכחת התקיימותו של הפוטנציאל לסבל ולנזק ולהוכחת החומרה שבמעשה או חריגותו. התעללות מתאפיינת בסממנים נוספים, כגון שתכליתה הטלת מרות, הפחדה, ענישה או סחיטה, וכן שהמתעלל נמצא בעמדת כוח או מרות כלפי קורבנו.

נראה, כי אין סממן מן הסממנים המפורטים לעיל, שאינו מתקיים בענייננו. המדובר בענישה פיזית קשה, שכללה שימוש באמצעים שפוטנציאל הנזק הפיזי שלהם רב: מקל, חגורה, כבל חשמל. תרומתו האקטיבית של הנאשם, בכך שמנע את הימלטות הילדים המוכים מנחת זרועה של הנאשמת, אף היא בבחינת התעללות לשמה. אין הוא יכול לרחוץ בניקיון כפיו בטענה כי המעשים היו למורת רוחו. איש לא כפה אותם עליו. המדובר בענישה שיטתית, שגרתית, יומיומית. תכלית השימוש באלימות הייתה ענישה והטלת מרות. השארת ילדים מחוץ לבית, למשך שעות, ולעיתים למשך לילה שלם, יש בה פוטנציאל חמור של גרימת נזק נפשי, ותכליתה, מלבד ענישה והטלת מרות, גם הפחדה. כל המעשים הללו, שהם מעשים אלימים במיוחד, יש בהם כדי להשפיל ולבזות, שכן ההתייחסות אל מי שאליו הם מכוונים הינה התייחסות חפצית, התייחסות המבזה את כבודו כאדם. ואם לא די בכך, טפטוף המים כדי להעיר, השחתת ציוד ספורט שנער צעיר עמל על רכישתו בעבודות ניקיון, פעם אחר פעם, גזירת שיער באופן משפיל, הכאה בשל הרטבה במיטה, בכל אחד מאלה, ובהצטברם גם יחד, יש משום ביזוי והשפלה (דנ"פ 9003/96 פיזנטי נ. מדינת ישראל (תק-על 96/4), 86; ע"פ 295/94 פלוני נ. מדינת ישראל (תק-על 1/94) 4)). המדובר בענישה החורגת מן המקובל בחברה באופן קיצוני. כך גם ההתעלמות מצרכיה היסודיים של ה', המוזנחת והרעבה, אשר מצאה לעצמה אוכל, מפעם לפעם, בבית השכנה.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

113. אשר לפגיעה הנפשית: כפי שכבר עמדתי על כך, הילדים איבדו את היכולת לתקשר עם הוריהם. הנאשמת הליטה את פניה בכיסוי, נקטה תעניות דיבור חדשים לבקרים, ניתקה במופגן את הקשר עם בנה בן החמש עשרה, וישבה עליו שבעה. האב נעלם מן הבית, כדי למנוע מעצמו את הצורך להתמודד עם אשתו, ולהגן על ילדיו. במודע עשה כן. וכשנכח בבית, הבהיר בהתנהגותו שתמיכה לא ימצאו בו.

114. וחמורה מכל ההתעללות בד'. המדובר בילד פגוע, חסר ישע לא רק בשל גילו, אלא גם בשל הלקות השכלית ממנה הוא סובל. הכאת ילד כזה היא מעשה התעללות לשמו. הכאה אכזרית ושיטתית, לא כל שכן. הפקרתו ברחוב למשך שעות ארוכות ונעילתו מחוץ לבית, כל אלה מעשים שהוא לא יכול היה להבין את פשרם, ולא יכול היה להתגונן מפניהם, אף לא במידה המועטת בה הצליחו האחרים להתגונן, למשל על ידי בריחה מהבית. ככל שהקרבת חסר ישע יותר, כך ייטה בית המשפט לראות במעשים נגדו מעשי התעללות (ראו: ע"פ 6274/98 פלוני נ. מדינת ישראל, פ"ד נה(2), 293). די הוא חוסר ישע בהתגלמותו. אין הוא מסוגל לדאוג לצרכיו, ואין הוא מסוגל לפנות לאיש לשם בקשת עזרה. הוא נתון בארבע האמות של מוגבלותו הקשה. מי שהיה אמור לגונן עליו מפני עולם מאיים במיוחד עבור נער כמוהו, הוא מי שפגע בו ללא הרף.

115. סממן נוסף עליו עמד בית המשפט העליון בע"פ 4596/98 הנ"ל, הוא קיומו של נזק. אכן, גרימת נזק אינה יסוד מיסודותיה של העבירה. אולם, קיומו של נזק, בין נזק נפשי ובין נזק פיזי, שהוא תולדה של מעשי הנאשם, הוא כלי ראייתי להוכחת התקיימותו של הפוטנציאל לסבל ולנזק, ואת החומרה שבמעשה המהווה התעללות, על פי הנטען. ובענייננו, הוכח דבר קיומם של נזקים רבים. הוכחה אותה התנהלות חריגה של הילדים, שמצאו נחמה איש בזרועות רעהו. הוכח כי חלק מן הילדים סבל מהרטבה עד גיל מאוחר. הוכח, כי חלק מן הילדים עזבו את הבית, וניתקו קשר עם הוריהם. אותות הסבל שעברו הילדים, ניכרים עד היום על פניהם ועל אורחותיהם. כל אלה נזקים

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

חמורים, שהשפיעו על מצבו הנפשי של כל אחד ואחד מן הילדים, איש איש בדרכו. כל אלה מהווים הוכחה, העומדת בפני עצמה, לעוצמת ההתעללות שחו.

116. הנאשמת הייתה ללא ספק מודעת לטיבם של מעשיה, והנאשם ללא ספק היה מודע לעוצמת ההתעללות שחו ילדיו, ולמשמעות מחדלו למנוע אותה. לא מעט פעמים היה עד לכך במו עיניו. לא פעם סייע בידי אשתו. כפי שתיארה ר' באופן נוגע ללב, באותו אירוע בו הוכתה מ' במערוך, כוונו המכות כלפי כל הבנות, וכל אחת מהן "בכתה עם הכאב שלה". האירוע אמנם התיישן, אולם הכאב לא. הנאשמת, שהייתה עדה לכאב, המשיכה במעשיה. כך גם העידה ר', כי הילדים היו בוכים כל אימת שהוכו, והנאשמת הייתה נפנית לעיסוקיה מבלי לנחמם. ותיאור אחר נוגע ללב מפיה של ר', עניינו בשאלה האם ידע אביה על המכות. תשובתה, כזכור, הייתה, כי הוא היה שב הביתה ויודע, שכן האווירה בבית הוכיחה שקרה משהו, והוא יכול היה לראות שהם "עצובים, וכל אחד בתוך עצמו, היה שקט בבית". זהו תיאור מצמרר, על שקט מצמרר, בלתי טבעי, של ילדים שתש כוחם. הנאשמת עצמה מודה, שהפסיקה את החרם על מ' כעבור חצי שנה, משום שראתה כי הוא נפגע. ואם הייתה מודעת לפגיעה שיש בחרם, ודאי הייתה מודעת לפגיעה שנפגעים ילדיה מכל מעשיה, כל אחד מהם בנפרד, ובהצטברותם גם יחד.

117. מסקנתי היא, כי המאשימה הוכיחה מעבר לספק סביר, הן את היסוד העובדתי שבעבירה, היינו, שהמדובר במעשי התעללות גופנית ונפשית, והן את מודעותה של הנאשמת לטיב מעשיה.

מכאן לאחריותו של הנאשם להתעללות במחדל.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

2. התעללות במחדל

118. נקודת המוצא, כפי שקבעתי בפרק הקודם, כי המעשים בהם מדובר הינם מעשי התעללות גופנית ונפשית. קבעתי גם, כי הנאשם היה מודע למעשים אלה, ולעיתים אף תרם להם באופן אקטיבי. אין ספק בליבי, כי הנאשם היה מודע לטיבם של המעשים, שהם מעשי התעללות. דנתי בכך בפירוט בפרק העוסק בגרסתו של הנאשם לאירועים, ובסיכום הממצאים העובדתיים. מסקנתי הייתה כי הגרסה בפיו אינה אמת, ותכליתה להרחיק עצמו מן המעשים, הן על ידי טענה בלתי סבירה בדבר ניתוק מוחלט מן המתרחש בבית, והן על ידי טענה כי אין המדובר במכות חריגות ויוצאות דופן שהיה בהן כדי לעורר את תשומת ליבו.

עוד קבעתי, כי עיקר אחריותו של הנאשם למעשי האלימות וההתעללות היא בכך שלא מנע אותם. השאלה בה עלי לעסוק עתה היא, האם יש במחדלו של הנאשם כדי להצמיח אחריות בעבירת התעללות. זאת, בנוסף למעשי תקיפה פוזיטיביים אותם ביצע, בין כמבצע בצוותא, בכך שחסם את דרכו של אותו ילד שתורו היה להיענש, בין כאשר הכה את אחד הילדים, גם אם המדובר באירועים לא שכיחים.

119. נראה בעיני, כי התשובה לשאלה האם יש להטיל על הנאשם אחריות בפלילים בעבירת התעללות, בשל מחדלו למנוע אותה עבירה, הינה פשוטה (וראו לעניין זה ת"פ (ח"י) 178/02 מדינת ישראל נ. פלונית, פ"מ תשס"ג (2) 769, מפי כב' השופט אי' שיף).

סעיף 18 לחוק העונשין קובע, כי "מעשה" - לרבות מחדל, אם לא נאמר אחרת", ובהמשך קובע הסעיף: "מחדל" - הימנעות מעשייה שהיא חובה לפי כל דין או חוזה".

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

והנה, לא רק שלא נאמר אחרת בסעיף 368 לחוק, הוא הסעיף הקובע את עבירת ההתעללות, אלא שבראשיתו של הסימן בו נמצא הסעיף (סימן ו'1), מצוי סעיף הגדרות המיוחד לאותו סימן, סעיף 368א, ובו שב המחוקק וקובע כי "מעשה - לרבות מחדל".

אם כן, "לא נאמר אחרת", וסעיף 368 כולל, על דרך העיקרון, גם התעללות באמצעות מחדל. אלא שלשם הטלת אחריות כזו, יש להצביע על מקור החובה לפעול, כאמור בהוראת סעיף 18 לחוק העונשין. בענייננו, אין מתעורר כל קושי. הסימן העוסק באחריות לשלום אדם (סימן ג'), קובע בהוראת סעיף 323 כי "הורה או מי שעליו האחריות לקטין בן ביתו, חובה עליו לספק לו את צרכי מחייתו, לדאוג לבריאותו ולמנוע התעללות בו, חבלה בגופו או פגיעה אחרת בשלומו ובבריאותו, ויראוהו כמי שגרם לתוצאות שבאו על חייו או על בריאותו של הקטין מחמת שלא קיים את חובתו האמורה".

הנה לפנינו הוראה מפורשת, המקימה חובה על הורה למנוע התעללות בילדו הקטין.

120. האם יצא הנאשם ידי חובת הוראה זו? גם לשאלה זו התשובה פשוטה. הנאשם, שהיה מודע למעשיה של אשתו, וכאמור, לעיתים אף סייע בעדה, החליט החלטה מודעת שלא להתעמת איתה, ולהפקיר את גורלם של ילדיהם המשותפים בידיה, תרתי משמע. הוא הפך עצמו ל"נוכח נפקד", מי שאין טעם לדבר עימו, שכן ממילא אינו מתכוון לעשות דבר. אפילו דברי נחמה לא שמעו ממנו. כך עולה באופן חד משמעי מעדותו שלו, וכך העידו הילדים. יש' העיד בעניין זה דברים מפורשים: לא היה בין הנאשם לבין ילדיו כל דיאלוג, וככל שהיה, הוא התנהל בצעקות ובעצבים. אביו "זרק עליו" את האחריות לפירוק המשפחה אם ידחף אותו להתגרש. כמי שחב בשלומם של ילדיו, וכמי שמוטלת עליו האחריות למנוע התעללות בהם, לא עשה הנאשם דבר. ויכוח "תרבותי אידיאולוגי" עם אשתו, כפי שהוא כינה זאת, ואפילו השתדלות למתן את חמת זעמה ולמנוע שימוש בעונש כזה או אחר, אין די בו כדי לצאת ידי חובה. לא

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

רק שמוטלת עליו החובה למנוע את ההתעללות, מוטלת עליו חובה לדווח לפקיד סעד או למשטרה (סעיף 368דג) לחוק העונשין). אין צריך לומר כי גם חובה זו לא קיים הנאשם. אכן, יש בהטלת חובה זו משום יצירת קרע ביחסים בין בני זוג, אולם דווקא בשל החשש, שבמסגרת המשפחתית הסגורה, אותה קשה לחדור, יתבצעו מעשי זוועה נגד ילדים חסרי ישע על ידי אחד ההורים, בעוד האחר רוחץ בניקיון כפיו, מחייבת יצירת נורמה פלילית, שיהיה בה כדי לדרבן נקיטת כל אמצעי סביר לשם הפסקת ההתעללות.

כאן המקום לשוב ולהדגיש, כי אין המדובר במעשי אלימות אקראיים, בלתי שכיחים, אשר אולי ניתן להניח לטובת ההורה האחר כי לא היה מודע להתרחשותם, ואם היה מודע, לא היה מודע לטיבם כמעשי התעללות. בענייננו מדובר, כאמור, בשגרה אכזרית, שיטתית, שהתמשכה על פני שנים רבות וארוכות. כאדם מבוגר, נבון, אחראי למעשיו, אין ספק כי היה מודע לעוצמת האלימות, לעוצמת ההתעללות, ולנזקיה המתמשכים. משנמנע מלנקוט כל צעד אפקטיבי כדי להפסיקה, הפך עצמו שותף לה במחדל. כאמור, לעיתים הפך עצמו שותף גם במעשה.

121. סוף דבר, אני מוצאת כי הוכח מעל לכל ספק, כי הנאשמת והנאשם ביצעו עבירות של התעללות גופנית ונפשית כלפי ילדיהם. כתב האישום מייחס לשניהם שלוש עבירות של התעללות. בא כוח המאשימה לא ידע להסביר, בסיכומיו, מדוע נקב במספר זה של עבירות. חומר הראיות מבסס כראוי מעשי התעללות, בין גופנית ובין נפשית, בשבעה מילדיהם של הנאשמים (מ', ר', מ'- הבן שלא העיד, יש', י', ד' וה'- שאף היא לא העידה). לגבי היתר התיישנו המעשים. משצמצמה עצמה המאשימה לשלוש עבירות התעללות לגבי כל אחד מהנאשמים, כך יהיה. עוד הוכח, כי הנאשם הפר את חובת הדיווח המוטלת עליו מכוח הדין.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

סיכום

122. המסקנה היא, כי אני מוצאת את הנאשמים אשמים בכל שיוחס להם, למעט אותם אירועים מסוימים שהתיישנו, ואשר פורטו בפרק העוסק בהתיישנות, ולמעט מה שלא הוכח מעבר לספק סביר, היינו, שגם ה' הוכחה על ידי הנאשמת, ושד' הוכח בידי הנאשם.

אני מחליטה, אם כן, להרשיע את הנאשמת בעשרים וחמש עבירות לפחות של תקיפה בנסיבות מחמירות (סעיף 382(ב) לחוק העונשין), ובשלוש עבירות של התעללות (סעיף 368 לחוק הנ"ל). את הנאשם אני מרשיעה בעשר עבירות לפחות של תקיפה בנסיבות מחמירות, בשלוש עבירות של התעללות, ובשלוש עבירות של הפרת חובת דיווח (סעיף 368ד(ג) לחוק).

אחרית דבר

123. למעלה מעשרים וחמש שנים, ושנים עשר ילדים, ובמשך כל השנים הארוכות הללו, לא חדרה ענותם של הילדים את הקירות שהלכו וגבהו סביבם. לא הרב אליו פנה אי' ושיווע לעזרה, הרב שפטר אותו באמירה שניסה לשוחח מספר פעמים עם ההורים ללא הועיל; לא השכנים ששמעו וראו, ולא רצו להתערב עד שנגדשה הסאה וכבר היה מאוחר מאוד, מאוחר מדי; לא וועד הרבנים בבני ברק, אליו הובא עניינה של המשפחה; לא בתי הספר ומוסדות החינוך האחרים בהם למדו הילדים, מהם נעלמו הבנות לאחר סיום כיתה ה', ובהם ניתן היה לעקוב אחר הבנים, שהמשיכו ללמוד, ולהיווכח במצוקתם; לא שירותי הרווחה, שכל הנראה הגיע אליהם מידע במהלך השנים. משפחה שלמה, שנים עשר ילדים, יכולה הייתה להיעלם כך מכל רשת ביטחון חברתית: הקהילה, מוסדות החינוך, שירותי הרווחה, ואין מושיע.

בתי המשפט

פ 152/08

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך: 19/07/2009

לפני: כבוד השופטת נאוה בן-אור

האחריות הישירה למעשים החמורים מוטלת על הנאשמים, שפשעו בילדיהם. אין הם רשאים לחלוק בה עם אחרים. אך האמנם יוכלו כל האחרים לומר "ידינו לא שפכו את הדם הזה?"

ניתנה היום, כ"ז בתמוז תשס"ט (19 ביולי 2009), במעמד הצדדים.

נאוה בן-אור, שופטת